

POZVÁNÍ NA CESTU

Katechetická příloha

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

2005-2007

2. díl

ze 4 dílů 1. ročníku dvouletého cyklu

JE S NÍM MOC ODPUŠTĚNÍ

Lk 5,17-26 (27-32)

20.11.2005
26. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 32,1-2 — Blaze tomu, z něhož je nevěrnost sřata, jehož hřích je přikryt. Blaze člověku, jemuž Hospodin nepravost nepočítá, v jehož duchu není záluďnost.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 5,17-20

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (S 215, EZD 631); Všechny děti v celém světě (BTS 6), Vzácný hosti přijď (S 57); Má Pán Ježíš, má mě rád (EZ 539); Nezná tu nikdo soužení mé (S 217); Ježíši, Pane můj (BTS 39); Hříchy (S 79); Odpust' (BTS 43, S 233); Ó, Pane můj (EZ 510); Pomoz mi, můj Pane (EZ 384, S 261)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

Úvodní scéna, ve které jsou kolem Ježíše shromážděni farizeové a zákoníci z různých míst, je jakoby přerušena podrobným líčením cesty nosičů ochrnutého k Ježíši. Tato námaha a vynalézavost je vzápětí klasifikována jako víra.

Ježíš pak, překvapivě pro shromáždění – ale i pro posluchače příběhu – vyhláší odpuštění. Tato překvapivá odpověď umožňuje uvědomit si, že Ježíš nejedná jako pouhý léčitel, ale že záchrana, kterou přináší, se týká celého lidského života. Následující dispute s pobouřenými zákoníky upozorňuje posluchače, že ztotožnit Ježíše s dárce odpuštění vyžaduje stejně nebyvalé očekávání víry, jako projevili přátelé ochrnutého.

– argument **co je snazší** má v souvislosti příběhu dvojnásobnou podobu: snazší je samozřejmě říci „tvé hříchy jsou ti odpuštěny“, ale není snazší tomu věřit, říká-li to „pouze“ Ježíš. Na první pohled „těžší“ uzdravení chce tedy otevřít prostor důvěry pro „snazší“ odpuštění. Poslední věta této rozpravy (v. 23) vlastně není ukončená – takže

závěrečným argumentem je uzdravení ochrnutého. Uzdravení není vrcholem příběhu, trumfem, který má přebít nedůvěru okolí. Je **znamením** „moci Páně, která byla s ním“– znamením blízkosti moci uzdravující, odpouštějící – moci Božího království.

– **nemoc a uzdravení:** „Bible neuvazuje nikdy o nemoci a uzdravení z hlediska lékařského nebo vědeckého, vždycky však z hlediska náboženského, tj. ze zvláštního vztahu, který nemoc a uzdravení vytvářejí nebo odhalují mezi nemocným a Bohem... Nemoci, neduhy, tělesná postižení jsou tedy obvyklý úděl hříšného člověka. Ve své zostřené formě jsou charakteristickými, přímými či nepřímými projevy hříchu a jej následujícího zlořečení nebo trestu. Přímý vztah mezi nemocí a trestem je však zmíněn jen výjimečně... Ježíš odmítá hovořit o otázce osobní viny člověka slepého od narození (J 9, 2n). Nemoc ukazuje obecný úděl hříšníka před Bohem i tehdy, když postihuje jednotlivce, skupinu nebo třídu lidí či národ... Jestliže je nemoc znamením odsouzení a zlořečení, je uzdravení obdobně znamením milosti a požehnaní. Boží vůle není, aby hříšník zemřel,

ale aby se obrátil a byl živ (Ez 18, 23). Proto je nemoc stejně tak jako smrt, kterou působí, určena k zániku!“ (BS-A s. 163n)

- **úvahy farizeů a zákoníků:** zatímco přátelé ochrnutého přistupují k Ježíši s otevřeností a důvěrou, znalci Zákona k němu mají nedůvěru. Nad aktuální Ježíšovo zvěstování stavějí svoje vlastní poznání a tradici, ve které se bezpečně pohybují, jejíž bariéry však Ježíšovo dílo přesahuje a rozbíjí (nepřišel jsem povolát spravedlivé, ale hříšníky – Lk 5, 32)

- **úžas a chvála:** shromáždění se týká neobvyklosti Ježíšova skutku. Blížkost Božího království znamená, že se v dějinách i v jednotlivých lidských příbězích najednou mohou odehrát osvobozující a nadějně události, které už nikdo ve své otupělosti a bezmoci nečekal. Na rozdíl od zákoníků, kteří Ježíšovo dílo odmítají, protože ho nechápou, zástup chválí Boha za to, co je „nad naše chápání“.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

- děti (zvláště malé) nevnímají závažnost „hříchu“. Opuštění jim připadá buď jako nenáročná samozřejmost nebo jako zbytečnost. Úplně cizí (jako ostatně i většině dospělých) je jim i souvislost mezi hříchem (jako základním porušením lidské bytosti) a nemocí (jako projevem tohoto porušení). Na vědomí této porušenosti je přitom vybudován celý oddíl: Ježíš léčí nejen důsledky, ale kořen, příčinu. Ne náhodou po tomto oddílu následuje příběh o povolání celníka, jehož „nemoc“ (viz Lk 5, 31) nemá zdravotnickou diagnózu, a přesto je natrvalo postižen.

- nesklozněte od otázky v příběhu „co je snazší“ k rozebírání „co je lepší“, zda opustění nebo uzdravení. Opuštění uzdravuje hříšného člověka (ochrnutého stejně jako celníka v následujícím příběhu), tělesné uzdravení není důkazem o opouštění, ale v tomto příběhu znamením moci toho, který svým slovem opouští.

- kritický pohled na zákoníky ne-

smí zůstat na historické rovině – jako bychom my už tímto nebezpečím náboženské samospravedlnosti ohroženi nebyli. Evangelista v podtextu svého vyprávění varuje, že toto zavádějící povýšení vlastní představy Boha a tradice nad živou autoritu Božího slova se opakuje i v dějinách a současnosti církve – třeba v uvažování, jak a komu Bůh může odpustit a s kým se sluší stolovat.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Pro práci s obrázkem je třeba příběh znát. Uživete jej tedy až po výkladu. Zpracování úkolu ověří, jak vaše vyprávění děti vnímaly. Ve skrývačkách lze u obou otázek najít více odpovědí, které dávají smysl (např. ad1/ žebřík, kladivo, krumpáč, šňůra, víra, odvaha, lana...; ad2/ pokoj, uzdravení, opustění...) To je dobrý podnět k rozhovoru, při kterém si můžete společně ujasnit, co pro jedno i druhé bylo nejdůležitější. Se staršími dětmi můžete také zpracování obrázku zadat jako samostatnou práci: Děti si mají příběh sami přečíst a podle toho zpracovat. Při společném rozhovoru si potom příběh a jeho pochopení ujasňujete.

4. POMŮCKY:

Obrázek palestinského domu

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ:

Co jde snadněji napravit: když spadneš z kola a potlučeš se, nebo když se pohádáš s kamarádem a přestanete se spolu bavit?

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro mladší školní věk:

- I. Motivace
- II. Ježíš učí v domě
- III. Přicházejí muži s nemocným a střechou se vbourají doprostřed shromáždění
- IV. Ježíš odpouští nemocnému hříchy a rozmlouvá se zákoníky
- V. Ježíš uzdravuje ochrnutého a shromáždění chválí Boha

b) osnova pro **starší** školní věk:

I. Motivace	puštěním hříchů
II. Ježíš učí v domě, kde jsou také farizeové a zákoníci	VI. Zákoníkům se nelíbí Ježíšova slova a Ježíš s nimi mluví
III. Přicházejí muži s nemocným člověkem	VII. Ježíš uzdravuje ochrnutého naznamení své moci a shromáždění chválí Boha
IV. Dávají si práci, aby se k Ježíšovi dostali	VIII. Odpuštění uzdravuje taky celníka Leviho
V. Ježíš na jejich víru odpovídá od	

VYPŘÁVĚNÍ

I. JEŽÍŠ UČÍ V DOMĚ,

KDE JSOU TAKÉ FARIZEOVÉ A ZÁKONÍCI

Tentokrát Lukáš nečekal až na Teofilovy otázky a začal sám: „Dnes mám pro tebe, Teofile, zvlášť pozoruhodný příběh. Tak poslouchej.“

Ježíše někdo pozval do svého domu. Lidé z okolí se tam začali scházet, aby ho slyšeli. Ale tentokrát se nečekaně objevili také vážení a vzdělaní posluchači: farizeové a zákoníci ze širokého a dalekého okolí. A dokonce i ze samotného Jeruzaléma. Sami učitelé Božího zákona přišli, aby si poslechli, co učí ten Ježíš z Nazareta. A tak v samotném domě už nebylo k hnutí. Zástup ostatních lidí se tlačil i všude kolem domu. Hlava na hlavě. Nejvíce kolem oken a dveří, aby alespoň tak slyšeli něco z toho, co se bude dít uvnitř.

II. PŘICHÁZEJÍ MUŽI S NEMOCNÝM A DÁVAJÍ SI PRÁCI, ABY SE K JEŽÍŠOVI DOSTALI

A právě takovou chvíli narušilo něco naprosto nečekaného. Zrovna nad Ježíšovou hlavou se začala sypat ze stropu omítka. A k tomu stále větší šramot a hluk. Přestav si – někdo se chtěl probourat dolů skrz střechu! Prorazil seshora díru a pokračoval pořád dál – až už tam byl otvor, kterým by prolezl člověk! Pak se u stropu objevila nosítka a na nich člověk. Spustili ho rovnou před Ježíše. Bezvzápově tam ležel. Byl ochrnutý. To kvůli němu byl celý ten rozruch. Teprve teď všem došlo, o co tu jde. Nahoře na střeše zůstali jeho kamarádi, kteří ho sem donesli. Nemuseli ani nic říkat. Všem bylo jasné, proč to všechno udělali. Že hledají u Ježíše pomoc. Uzdravení pro svého nemocného přítele.

Teofil Lukášovi skočil do řeči: „No to si dovedu představit, jak je ti lidé kolem začali okřikovat, co si to dovoluji! Možná jim i někdo vyhuboval. A co majitel toho rozbouraného domu? Kdo mu zaplatí tu škodu? Ale hlavně mě zajímá, co na to všechno říkal Ježíš?“

III. VÍRA, KTERÁ JE VIDĚT

Lukáš byl rád, že má pro Teofila dobrou odpověď: „Ježíš to všechno

no pozoroval. Tu jejich odvahu i riziko, které na sebe vzali. To, že se nenechali ničím odradit a nezůstali stát s tím nemocným někde venku. Leckdo jiný už by to dávno vzdal, ale oni byli vytrvalí a nenechali se zastavit, když se k Ježíšovi nemohli dostat normální cestou. Když skrz množství lidí nemohli dál. Ježíš viděl, jak jim na tom nemocném kamarádovi záleží. Že kvůli němu podstoupili všechnu tu námahu a riskovali i to, že se na ně někteří budou zlobit. (Poškodili přece cizí majetek). A viděl, že to všechno udělali, protože tolik spoléhají právě na jeho pomoc. V tom všem Ježíš viděl jejich víru.“

Teofila to překvapilo: „Lukáši, víš, takhle jsem o víře ještě nikdy nepřemýšlel. Copak víra se dá vidět? Myslím si, že i pro přátele toho nemocného to možná bylo překvapení, když Ježíš tu jejich odvahu a vytrvalost nazval vírou. To si budu pamatovat.“ A Lukáš byl rád, že to může jenom potvrdit: „To je i moje zkušenost, že starost o druhé mě vedla v životě správným směrem, i když jsem při tom prožil leccos nečekaného. A proto vím i to, že se víra může obejít i beze slov, a přesto může promluvit jasnou řečí. Ale to nejdůležitější je, Teofile, ještě před námi.“

IV. JEŽÍŠ NA JEJICH VÍRU ODPOVÍDÁ ODPUŠTĚNÍM HŘÍCHŮ

Když Ježíš viděl jejich víru, řekl tomu nemocnému: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ – „Ale jak tomu mám rozumět?“ ptal se znovu Teofil. „Vždyť ti lidé přišli přece k Ježíšovi s prosbou o uzdravení! A co ten ochrnutý? Nebyl trochu zklamaný? Chtěl být uzdraven, a místo toho jsou mu odpuštěny hříchy. Anebo je to ještě jinak? Počkej! Už si vzpomínám. Nějak to asi souvisí s tím, cos mi říkal minule. O té nemoci, kterou trpíme my všichni. A která svazuje a spoutává člověka a dělá ho bezmocným a ochrnutým, i když má zdravé ruce a nohy. A že lékem na tuhle nemoc je odpuštění.“ Lukáš měl radost, že Teofil tuhle důležitou věc nezapomněl. A že mu rozumí.

V. POHORŠENÍ ZÁKONÍCI

Ale právě tohle hrozně pobouřilo ty vážené a zbožné učitele – farizeje a zákoníky. Nahlas sice neřekli ani slovo, ale ve svém srdci se vůči Ježíšovi zabaríkadovali. Byli nanejvýš pohoršení, že se pleťte do něčeho, co mu nepřísluší. Uzdravení – dobře. Ale odpouštět hříchy může přece jen sám Bůh! Ale Ježíš poznal jejich myšlenky a začal s nimi o tom mluvit sám. Zeptal se jich: „Co je snazší? Říct jsou ti odpuštěny tvé hříchy, nebo říct ‚vstaň a choď‘?“

„Snadnější je samozřejmě říct slovo o odpuštění,“ dal se znovu slyšet Teofil. „Protože to se nedá zkontrolovat. Nedá se to navenek

nijak ověřit. Těžší je člověka znovu postavit na nohy. K tomu je potřeba veliká síla a moc.“

„Vidíš, Teofile, a o to tu právě jde. O to, že kde je přítomen Ježíš a mluví k člověku, nikdy nezůstane „jen“ u slov, ale něco nového a nadějného se vždycky začne dít. A to je znamení, že Ježíš mluví opravdu Božím jménem. Že v jeho slovech je přítomna Boží moc. Moc odpuštění, která uzdravuje celého člověka.“

VI. JEŽÍŠ UZDRAVUJE OCHRNUŤEHO NA ZNAMENÍ SVÉ MOCI

„Abyste to věděli a abyste se na to spolehli,“ řekl Ježíš a obrátil se k tomu ochrnutému: „Pravím ti, vstaň, vezmi své lůžko a jdi domů.“ A on skutečně vstal. Tak se moc Ježíšova odpuštění ukázala viditelně před očima všech. Padla pouta, která svazovala a ochromovala život. Takovou moc má Boží odpuštění, které Ježíš vyhláší. Uzdravuje a napřimuje celý lidský život.

Lidem kolem se zatajil dech. A mnozí při tom pomysleli jistě na svůj vlastní život. Na to, že mají sice zdravé ruce a zdravé nohy, ale přesto se v jejich životě všechno hroutí. Jako by nemohli z místa. Jako by žili jen při zemi. Nemají sílu vnitřně se pozvednout a někam směřovat. A teď vidí na vlastní oči, že i z takové nemoci mohou být uzdraveni. Že s Ježíšem je neuvěřitelná moc. Moc, která uzdravuje odpuštěním.

Teď se zas pro změnu zeptal Lukáš: „Teofile, vzpomínáš si na jednoho takového člověka? Říkali mu Matouš a byl to celník. Pro peníze udělal skoro cokoli, a tak sklízel jen pohrdání. Nikdo už od něj nic dobrého nečekal. Ani on sám ne. Ale Ježíš ho oslovil a zavolal ho k sobě. Neodsoudil ho. A teprve to mu pomohlo. Ježíšovo odpuštění uzdravilo i takový „ztracený případ“.“

VII. ODOPOVĚDÍ JE CHVÁLA

A vzpomínáš si jistě i na tu velikou hostinu, kterou Matouš vystrojil z radosti nad tou úžasnou proměnou ve svém životě? Podobně skončila tehdy i ta Ježíšova návštěva v domě. Nejen ten uzdravený, ale i všichni ostatní žasli a chválili Boha za ten div. Víš, a to je další poznávací znamení těch, které Ježíš uzdravil. Kterým změnilo život jeho odpuštění. Radost ze života a chvála Pánu Bohu. A to obojí pak zůstává napořád.

Teofil se rozzářil. Radost a chvála. To je opravdu ta nejlepší odpověď, jakou můžeme Ježíšovi dát.

MODLITBA

Náš Pane, děkujeme ti za svoje přátele. Za lidi, kteří na nás myslí a podpírají nás také svou vírou a svými modlitbami. Prosíme tě, ať i my k tomu máme chuť a odvahu. Ať se nebojíme i leccos riskovat, když je třeba někoho podepřít a nést s ním tíhu života. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Je odpustit těžké, nebo lehké? Je odpuštění nějak vidět nebo poznat?
- Kdo dnes projevuje takovou víru jako přátelé ochrnutého?
- Znáte někoho, kdo pomáhá lidem s postižením nebo nemocným nebo někde, kde se dějí katastrofy? Můžeme my sami něco udělat pro lidi něčím postižené?
- Může se víra projevit tak, že naruší zavedený pořádek bohoslužeb?
- Znáte slova: „věřím... hříchů odpuštění“? Odkud jsou? Slyšíme někdy v kostele, že jsou nám odpuštěny hříchy? Kde? (v kázání, ve slovu milosti, u večere Páně)

BLAZE CHUDÝM, BĚDA BOHATÝM 27.11.2005

L 6,17-26 a 16,19-31 1. adventní neděle

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 40,5a (kral.) — Blahoslavený ten člověk, kterýž skládá v Hospodinu svou naději.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 6,20-26

PÍSNĚ

Už přijždí vlak Boží (S 355) (přijždějící vlak jako ztělesnění nezadržitelně přicházejícího Božího království, které nás bere „na palubu“); V tobě je radost (BTS 25, S 363); Měj v paměti každý člověk (EZ 514, 1.2.8.9); Odpusť (BTS 43, S 233); Kdo na kolenou klečí (S 148); Bůh je záštitou má (S 23); Ty i já (S 406); Řekni, v co doufá srdce tvé (S 289); Víc, než oko spatřit smí (S 368)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVĚ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **místo polní, rovina** – zvláštní Lukášův výraz. Rovné místo je dobře přístupné zástupům ze všech stran a okolních zemí. Změna lokality oproti kázání „na hoře“ (Mt 5-7) může naznačovat zvláštní Lukášův zájem: to, co bude vzápětí řečeno učedníkům (právě povoláním na hoře), není „tajné učení“ pro zasvěcence, ale vyhlášení království veřejně přístupné každému.

– **blahoslavenství a běda**

– (6,20nn) jsou „gratulační“ a varovné výkřiky z království Božího. Přítomný stav osloveného společenství (chudoba x bohatství; hlad x uspokojenost; nářek x smích; provokativní a vyháněná menšina x všeobecně přijatelná většina) je ostře nasvíceno a pojmenováno z hlediska budoucnosti Božího království. Toto kralování Boží vysvobozuje spoutané a proměňuje nezměnitelný lidský úděl. S Ježíšem už je tady, v neboť v Ježíši Bůh navštěvuje svůj lid (Lk 1,67; viz též „dnes se splnilo toto Písmo“ – Lk 4,21). Proto Ježíš blahořečí, tj. vyhláší „jak jsou na tom skvěle“ právě ti, kterým se vede zle. A proto také ostře napadá pozici těch, které bychom mohli považovat za šťastné, spokojené – a přede-

vším ty, kdo už v životě nic nemusejí hledat, vyhlížet ani měnit.

Důležité je, že v lukášovské verzi se blahoslavenství týkáji výslovně tělesné a sociální stránky lidského života (chudoba, hlad, bolest a nářek, předsudky a pronásledování – srv. Mariin chvalo zpěv, 1,51-53). To pozdně antického člověka, který v náboženství hledal právě cestu, jak uniknout „tízi“ tělesného a sociálního rozměru života, patřičně provokovalo.

– pojmem „blahoslavený“ byl v řecké jazykové oblasti označován ten, kdo patří do blízkosti bohů. Teofilovu uchu mohl znít známě a zároveň zavádět k představě, že jde o to nalézt způsob, jak se povznést blíže „bohům“ či Bohu. Právě tomu (falešné spirituálistice, zduchovnění blahoslavenství) čelí Lukáš tím, že Ježíše vyhlášujícího blahoslavenství umísťuje „dolů“, „mezi lidi“ – na rovinnu, doprostřed zástupů z Židů i pohanů.

– podobenství o **boháčovi a Lazarovi** – je modelový příběh tak jako jiná podobenství. I zde platí, že „budoucnost“ osvětluje a podtrhuje, na čem záleží „v přítomnosti“ a vyzývá k nápravě životního nasměrování.

V „pekelném pokračování“ příběhu

se překvapivě ukazuje – Lazar patří „do lůna Abrahamova“, tedy doprostřed společenství Izraele, Božího lidu. Přitom celý jeho život napovídal, že je tomu přesně naopak, že zůstal odkopnutým člověkem bez lidské a Boží pomoci (Lazar = Eli-ezer, Bůh mi pomáhaj). Naopak boháč, který byl během svého života považován za šťastného a požehnaného člověka, poznává, že je „lidu Abrahamovu“ vzdálen, protože se minul s potřebným u svých dveří. Podobenství ovšem vrcholí ve chvíli, kdy se řeší, jak tohle poselství dostat „zpátky mezi živé“ – k boháčovým bratrům. Abrahamův závěr – „Stačí Tóra a proroci, kdo nerozumí záměru Starého zákona, toho nepřesvědčí ani vzkříšení!“ – přitom mluví zcela zřetelně do času církve, „bohacům“, kteří užívají vzkříšeného Pána.

– **podsvětí, „hades“** v Bibli nikdy neznamená peklo, ale místo, v němž zemřelý očekává na soud. Nenavozuje představu, co po smrti čeká ty, kteří nežili spravedlivým životem. Těžko z tohoto místa vyvozovat nějakou představu očiště, protože v tomto podobenství je zdůrazněna pevnost a stálost této nové situace („mezi námi a vámi jest veliká propast“ – tj. teď už se nedá nic měnit). A právě ke změně celé podobenství směřuje. Chce oslovit především ty, kteří dosud žijí a nevidí za práh své vlastní spokojenosti.

– **odkaz na Tóru a proroky** – (16,31) lze chápat přímo v lukášovském kontextu: Ježíš při svém vystoupení v Nazaretě ohlašuje, že „milostivé léto“ „už je tady“ – čti Lk 4,19 a Lv 25,10; Dt 15,4; a Iz 61,1.

– jako možná varianta rozvinutí blahoslavenství a běda! se též nabízí podobenství o boháči a stodolách (Lk 12,13-21). V tomto příběhu však chybí motiv **společenství** „bohatých a chudých“ – které Tóra a proroci vytvářejí. Lukášovu Ježíši nejde o to prostě „zošklivit majetek“ a bohatství, ale ukázat cestu ze zajetí vlastní sebespokojenosti. A tato cesta vede právě k potřebnému chudému bližnímu. Malér bohatce z Lk

16,19 je, že díky své zajištěnosti ani nemusel „vyjit před dům“ a být konfrontován s Lazarovou nouzí. Tóra a proroci, na něž závěr příběhu odkazuje, právě k takovému „exodu“ ze zajištěnosti bohatstvím vybízejí.

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU:

– vyhlášení blahoslavenství a Božího království vůbec bývá opakovaně spojeno s představou zásvětného, posmrtného prostoru. Boží Království však v novozákonním svědectví je přítomnou silou, která proměňuje naše současné výhledy. Přesně tohle platí i o podobenství o boháči a Lazarovi: „oklikou“ přes budoucnost apeluje na přítomnost.

– příběh nahlíží problém, nastolený napětím mezi „blahoslavený“ a „běda“, především z perspektivy boháče. Jemu (a jemu podobným) ukazuje, z čeho čerpat, aby život neskončil v prázdnotě. Žebrák Lazar poznal v životě jen osamělost. Blízkost druhých prožíval pouze náhražkovitým způsobem – prostředkovali mu ji psi, kteří však byli pokládáni za nečisté, podobně jako nemocný člověk. Za svého života prožíval vydělenost ze společenství „lidu víry“. Neměli bychom se ovšem nechat unést představou, že Lazar byl člověk spravedlivý, poctivý atd. Je-li řeč o tom, že byl po smrti nablízku Abrahamovi, pak se tím chce především zvýraznit radikální proměněnost situace. Role se vyměnily a boháč je tím velmi překvapen. („Žebráká“ poloha života i situace procitnuvšího boháče je dobře vyjádřena např. v písni „Víc než oko spatřit smí“.)

Zkušenost „Lazara u dveří“ bude mít asi velmi málo dětí nebo spíš nikdo. Upozorněte je, že žijeme v části světa, k níž tři pětiny všech lidí vzhlíží jako k bohatým. Perspektiva, v níž jsme oslovováni, je právě perspektiva boháče.

– důrazy oddílů Lk 6 a 16 nechtějí vést k asketické distanci od vlastnictví. Antika samozřejmě znala „ošklivení si soukromého majetku“, podle Platona

měli v „ideálním státě“ mít jeho vůdčí vrstvy „vše společné“. Tuto pozici může v určité chvíli vyprávění reprezentovat Teofil („aha, majetek je špatný!“). Lukáš však antickou tradicí uvádí do rozhovoru se Zákonem a proroky, jejichž tvořivým interpretem a aktualizátorem je právě Ježíš. Pokračování Lukáše – Skutky odhalí, že nejde o to ukázat své duchovní kvality zřeknutím se majetku (Sk 4,32-5,11), ale jde o pomoc potřebným.

– **boháče** bychom neměli zkratkovitě vykreslit jako lumpa a „tuneláře“. I když evangelista Lukáš zřetelně strání chudým, charakterizuje zde bohatého pouze jako toho, kdo žil spokojeným životem, protože zřejmě věřil, že bohatství je důkazem Boží přízně. Důležité je to, že nevímá utrpení druhých, ač k tomu měl každý den příležitost, když u vrat jeho domu ležel Lazar. Je příznačné, že ostatní lidé jsou pro něho jen služebníci (16,19.24). To je ohrožení, „běda“ bohatých.

I když příběh využívá dobových, tj. tehdejších lidem pochopitelných, představ, nejsou tu o nahlédnutí do „zásvětného života“. Nepromítejme do něj ani dnes znovu módní představy o posmrtných životech, které vyvažují a odplácejí zaživa spáchané nepravosti či utrpení příkoří a strádání. Nespekuluje o nesmrtelné duši, nezjednodušuje problém viny na vyrovnání zásvětného či metafyzického účtu člověka. Podobnoství před námi otevírá oblast **zvěstování, odpuštění a milosrdenství** již zde na zemi.

Všimněte si také, že Abraham v podobnosti odmítá, aby někdo či nějaký hlas ze záhrobí byl využíván ke zvěstování (v.29 a 31). Křesťanské zvěstování nemá strašit „pekelnými“ tresty – trápením bohatého. Podobnoství připomíná, že svědectví Mojžíšovo a proroků je základem pro správnou orientaci života viny.

– „**pozdvihl v mukách oči**“ (v.23-24). Biblické svědectví se nevyžívá v líčení posmrtných muk. Ve vykreslování záhrobních strastí se stali mistry ze-

jména barokní kněží a básníci. Boháč touží po blízkosti lidu víry – po Abrahamovi. Právě to mu je odepřeno. Biblickému svědectví je cizí zlovlná radost, že někdo bude trpět. Bible nepopisuje škálu muk, trápení a bolestí, jak to bývá někdy v pohádkách, některých básních, mýtech, vtipech či špatné dogmatice, popř. úpadkových filmech. Neměli bychom sklouznout k strašení smrtí a záhrobím. Jako utrpení chápe bohatý odtrženost od lidu víry, zde reprezentovaného Abrahamem.

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek můžete s dětmi dotvářet postupně: Jako motivační uvedení nakreslí děti do domu všechno, co mají. Potom jim můžete vyprávět příběh o boháči, který všechno měl, ale byl nevšímavý. Jako jeho shrnutí se mohou děti naučit říkanku z obrázku. Nakonec můžete společně mluvit o tom, kdo žije vedle nás a má nějakou nouzi, a podle rozhovoru obrázek dokreslit nebo dotvořit výstřížky z novin nebo jiných materiálů. (Materiály např. noviny, letáčky Diakonie, letáčky Likvidace lepry, Zpravodaje Fondu ohrožených dětí aj.), nůžky a lepidlo si nachystejte předem.) Rozhovor také můžete vyústit do návrhu na konkrétní sbírku. Děti pro ni mohou připravit pokladničku a vyzvat k ní i dospělé při návratu do shromáždění.

4. POMŮCKY:

Obrázek mnicha a obrázek člověka, který pracuje „mezi lidmi“ (který z nich se lépe hodí, aby ohlašoval blahoslavenství?)

– symboly dostatku, luxusu, nadbytku

– ilustrace chudoby, obrázky hladových dětí (vadí, že je nemáme u „našich dveří“, nebo stačí, že se o nich dozvídáme z televize a pod.?)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

– *pro Teofila – Blahoslavenství! a běda! můžete předložit jako písničku, která*

Teofila spíše znepokojuje a vyprovokuje, než aby ho přímo přivedla k jásetu nad blízkostí Božího království. Případně se může Lukáše ptát, jestli se má tedy zbavit všeho bohatství a oprostít od jeho „mrvaní zátěže“. Proto Lukáš reaguje tím, že přidává příběh, kterým chce objasnit, v čem spočívá úskalí bohatství – vede k izolované sebespokojenosti. Když však budeš Teofilu pořádně poslouchat, jak nám Ježíš aktualizuje Tóru a proroky, určitě tě to navede dobrým směrem – a potkáš i tu radost blahoslavenství. Bude vhodné, když ve vašem vyprávění bude Teofil Lukášovi vstupovat do vyprávění svými připomínkami, poznámkami, otázkami. Nejprve pokud jde o pojetí blahoslavenství a potom z oblasti vztahu k bohatství atd. Podobnost není nutné „dovyčerpávat“, spíš zestručnit a podtrhnout a vyprávět tu linii, která souvisí s blahoslavenstvím.

I. Teofil: BLAHOŠLAVENÝ – to je určitě někdo, kdo patří do božské blízkosti – Lukáši – nauč mne, jak na to?

II. Lukáš: Co si pod tím představuješ?

III. Teofil: Umí se povznést – takovou nebeskou svatozář si kolem jeho hlavy představuju – někdo, koho se nedotýkají každodenní starosti... Slyšel jsem, že v Matoušově evangeliu Ježíš mluví o blahoslavených – na hoře, Bohu blíž... – u nás v Řecku máme taky nádherné, vysoké kopce – myslíš, že kdybych se tam uchýlil, byl bych Vznesenému blíž?

IV. Lukáš – Blahoslavenství – to je taková ZVLÁŠTNÍ PÍSNÍČKA – z Božího království. Když ji lidi poslouchají – jsou opravdu šťastní... ALE – nemusíme na žádný kopec – k nebi blíž....

Pro **mladší** školní věk:

– Zeptejte se dětí, zda-li chtějí mít hodně peněz. Co všechno by si za ně pořídily? A co ještě? A co ještě?

Nechte odpovědi plynout, případně je podněcujte, aniž byste je ovšem vedli určitým směrem. Můžete seznam např. psát na tabuli – a až bude hotov, zjiš-

tujte, jestli si pořizují věci „pro sebe“, nebo pro druhé. Bude-li ohled na druhé chybět, zeptejte se, zdali vědí o někom, komu by mohly svým bohatstvím prospět.

Rozhovor také můžete vést dál tím směrem, že seznam zničíte a řeknete – ale peníze nemáte a tohle si nikdy nepořídíte... Zůstává po takovém „procitnutí“ šok, smutek – nebo něco pěkného?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Navrženou motivací lze uzpůsobit pro mladší i střední školní věk. Odhaluje úskalí naší závislosti na majetku. („Šťastný je ten, kdo má.“) Do takto „odhalené“, rozevřené situace můžete nechat zaznít Ježíšovu zvěstování blahoslavenství a běda, pokračovat Teofilovou reakcí (která bude možná souznění s reakcí naší). Odpovědi bude příběh o Lazarovi a boháčovi.

I. Motivace

II. Ježíš šokuje učedníky i zástupy tím, komu zní „blahoslavený“ a komu „běda“

III. Teofil vznáší námitky a dotazy

IV. Spokojený boháč a ubohý Lazar

V. V „pekce“ boháč zjišťuje, jak daleko je od Boha a jak blízko je mu chudák

VI. Nejde měnit věci „až v pekce“

VII. Změna je možná právě teď, „na zemi“

VIII. Zjišťujeme s Teofilem: Blahoslavenství zní, aby změnilo život chudým i bohatým

a) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Můžete začít motivací „teofilovskou“ o problému blahoslavenství, pokračovat Lukášovou odpovědí. Pak můžete dát prostor tomu, aby děti vyjádřily svůj šok nad tím, komu zní blahoslavenství a komu běda, uvést ho do vztahu s Teofilovým tázáním (co s majetkem, zbavit se ho?). Příběh o Lazarovi a boháčovi udělá prostor odpovědi – jde o to vidět úskalí „majetku“, „bohatství“, nenechat

si zastřít pohled na potřebného a vztah k němu.

- I. Teofil: KDO JE TO BLAHOSLAVENÝ? Ten, kdo patří do božské blízkosti (Lukáši, nauč mne, jak na to)
- II. Lukáš – Blahoslavenství, to je taková ZVLÁŠTNÍ PÍSNIČKA z Božího království, kterou Ježíš zpívá „tady dole“ pro všechny lidi
- III. Teofil: Ten Ježíš podle tebe obrací všechno naruby!
- IV. Lukáš: TAK POSLOUCHEJ Ježíšovo PODOBENSTVÍ – o Lazarovi
- V. Boháč si žije spokojeně a utrpení druhých ho nezajímá (Teofil – to je

přece normální – bohatý a žebrák, proč se o něj starat?

- Lukáš: A myslíš, že je to normální i z Božího pohledu?, poslouchej... jak to vidí otec věřících Abraham)
- VI. V „záhrobní“ neboli pekle se ukazuje obrácená perspektiva – rozhovor s Abrahamem
- VII. Boháč touží napravit své bratry. Ale ani vzkříšení není důkazem pro ty, kteří neposlouchají „Mojžíše a Proroky“
- VIII. Zjišťujeme s Teofilem: Blahoslavenství zní, aby změnila život chudým i bohatým

VYPRÁVĚNÍ

I. KDO JE ŠŤASTNÝ?

Mezi lidmi se vždycky hodně mluvilo a mluví o štěstí. Není divu, každý si přece přejeme být šťastný. Ale co to znamená štěstí? Kdo myslíte, že je šťastný? Co to znamená, že někomu „je blaze“? A co musí člověk mít, aby byl šťastný? Je ke štěstí potřeba ještě něčeho jiného?

II. KDO JE BLAHOSLAVENÝ

Teofil věděl, že Ježíš o některých lidech prohlásil, že je jim blaze – že jsou blahoslavení. Vrtalo mu to hlavou: „Blahoslavený – to přece musí být někdo, kdo má k Bohu blízko. Potom je z něj zaručeně šťastný člověk. Ale o kom vlastně Ježíš řekl, že je mu blaze? Zřejmě mluvil o lidech, kteří se hlavně hodně modlí a dobře znají a poslouchají Písmo. Ti mají přece k Bohu blízko. Bylo to tak? A nemluvil taky o tom, jak by se to dalo naučit – že bych udělal to a to, a pak už by mi bylo jednou provždycky blaze?“ – A tak vyprávěč Lukáš Teofilovi píše, jak o tom Ježíš mluvil.

III. JEŽÍŠOVA BLAHOSLAVENSTVÍ

Bylo to krátce na to, kdy Ježíš vybral skupinu svých dvanácti nejbližších učedníků. Z hory, na které se modlil, pak spolu s nimi sešel dolů. Zůstali stát na rovině. Tady se mohlo sejít hodně lidí. Sem se mohli dostat všichni, i lidé ochrnutí nebo jinak postižení. Tady nikdo nestál výš nebo níž.

Sešlo se tu tehdy opravdu hodně lidí. Byl tady veliký zástup jeho učedníků. Přišlo sem veliké množství lidí z celé judské země i z hlavního města Jeruzaléma. A byli tu další lidé, kteří přišli

ze sousedních oblastí Týru a Sidonu. Ti všichni se shromáždili, aby slyšeli, co Ježíš bude říkat. A aby byli uzdraveni ze svých nemocí.

Ježíš mluvil ke svým učedníkům. To, co tady říkal, nebyla nějaká pravidla pro život, podle kterých by se měl každý řídit. Ale také to nebylo nějaké tajné učení pro vybranou skupinku lidí. Ježíš tu mluví k těm, kdo už se nechali pozvat na jeho cestu životem, ale mají to slyšet všichni, kdo za ním přišli a chtějí poslouchat.

Ježíš tehdy začal právě těmi blahosladenstvími: „Blahoslavení chudí, neboť vaše je království Boží. Blahoslavení jste, kdo nyní hladovíte, neboť budete nasyceni. Jste blahoslavení, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát. Blahoslavení jste, když vás kvůli mně budou lidé nenávidět a odstrkovat. Ale běda vám bohatým. Běda vám, kteří jste nyní nasyceni, kteří se smějete, kteří jste lidmi oslavováni. I vaše situace se změní v opak.“

IV. TEOFILOVY ROZPAKY

Takže teď už Teofil ví, o jakých lidech Ježíš ve svém blahosladenství mluvil. To je ale zvláštní věc, že to říká právě o takových lidech. Ti, kteří hladoví nebo pláčí, ti, kteří zůstávají sami, ti přece nezažívají žádné zvláštní štěstí. Spíš naopak.

Anebo že by to Ježíš myslel ještě jinak? Nepodává tu přece jen návod, co máme dělat, abychom byli Pánu Bohu blíží? Nechtěl tím říci, že jednou bude blaze tomu, kdo se vzdá majetku? A ten, koho lidé kvůli víře nebudou mít rádi, že už si vysloužil přízeň od Pána Boha?

V. PODOBENSTVÍ O BOHÁČI A LAZAROVÍ

Vypravěč Lukáš odpovídá Teofilovi i na tyhle otázky. Vypráví mu Ježíšovo podobenství o tom, jak je tomu s bohatstvím a chudobou, s trápením a užíváním života.

„Byl jeden bohatý člověk. Nádherně se oblékal. Pořádal skvěle hostiny, ale hlavně sám pro sebe. To, co se dělo za dveřmi jeho domu, ho moc nezajímalo. Jeho jméno neznáme: takových lidí je hodně a jejich jména se zapomínají.“

Před vraty jeho domu lehával jeden chudák. Trpěl chudobou a hladem, trpěl nemocemi, trpěl samotou. Jen psi si ho občas všimli a lízali jeho rány. Jeho jméno bylo Lazar, to jméno znamená „Bůh je pomoc“.

A pak najednou bylo všechno jinak. Boháč i Lazar zemřeli, jejich život se uzavřel. Lazar byl přenesen k Abrahamovi, otci víry a naděje. Lazar žil svůj život s vírou a nadějí, a tak zůstává ve víře

a naději i po smrti. Na zemi o něho nikdo nestál, ale on přece patřil k lidu praotce Abrahama. A tak tomu bylo i po smrti.

Zemřel i ten boháč. Byl pohřben. Jak žil, takový byl i jeho úděl po smrti. Dál zůstal bez Boha a bez lidí. Trpěl v pekle: to je totiž peklo, když člověk vidí, že svůj život prožil zbytečně, že tuhle skvělou šanci, jakou je život, nevyužil a že už na tom nemůže nic změnit.

Bohatý muž uviděl v dálce Abrahama a u něj Lazara. Začal volat: „Otče Abrahame, smiluj se nade mnou. Pošli toho Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svlaží mé rty. Tolik tu trpím.“ Ale Abraham mu odpověděl: „Synu, vzpomeň si, že tobě se ve tvém životě dostalo všeho dobrého. A Lazarovi se dostalo naopak všeho zlého. Tady se on teď raduje a ty trpíš. A navíc je mezi námi a vámi velká propast, kterou nikdo nemůže překonat, ani kdyby chtěl.“

Teprve v téhle chvíli začal i ten bohatý člověk myslet na druhé. Chtěl varovat svoje bratry, aby nedopadli jako on. Znovu volal: „Prosím tě tedy, otče, pošli Lazara do mého rodného domu, kde žije mých pět bratrů. Ať je varuje, aby se nedostali do těchto míst trápení. Když za nimi přijde někdo ze záhrobí, určitě změní svoje myšlení a jednání.“ Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžiše a Proroky. Ať poslouchají je. Když neposlechnou Mojžišův zákon a slova proroků, nedají se přesvědčit ničím jiným. Pak jim nepomůže, ani kdyby se k nim vrátil někdo z mrtvých.“

VI. SLOVO PRO CHUDÉ I BOHATÉ

Podobenstvím o boháči a Lazarovi Lukáš dopoví, co blahoslavenství znamenají. I Teofil tomu může rozumět. Blahoslavenství znamená blahopřání. Pán Ježíš těmi slovy gratuluje všem, na které bude Hospodin pamatovat. Hospodin ví o všech, kdo trpí, kdo nesou všechno těžké, co život přináší, chudobu a hlad, starost o druhé, nepochopení od druhých nebo samotu. Právě ty, kteří se třeba zrovna necítí být šťastní, Ježíš povzbuzuje: před Bohem stojí všechno jinak, jednou se to jasně projeví, ale už teď to můžete vědět a těšit se tím.

A ten, kdo je bohatý, zajištěný a spokojený? Ježíšova slova mu připomínají, aby pamatoval, že se bude za svůj život zodpovídat, že je odpovědný za to, jak se svým bohatstvím naložil, že je odpovědný i za druhé. A aby na to pamatoval, dokud je čas.

MODLITBA

Pane, děkujeme ti za všechno, co jsi nám dal. Děkujeme ti za naše nejbližší. Děkujeme za všechno, co je k životu potřeba. Děkujeme za všechno.

no ostatní, co nám život zpřijemňuje. Dej, ať nežijeme sami pro sebe, ale ať se umíme rozdělit s tím, kdo pomoc potřebuje. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Už vás někdy překvapilo podobné sdělení jako blahoslavenství? Co to bylo? Vzbudilo to ve vás radost či smutek?
- Je to jenom bohatství, co nám brání vidět bídu jiného člověka?
- Jsou to jenom nemocní a chudí, kdo jsou na okraji zájmu lidské společnosti? Kterí lidé jsou ti Lazarové?
- Víte o dětech, které mají málo hraček? Co byste jim darovali?
- Co člověka nejvíc trápí a bolí: málo peněz; osamělost; pocit, že mi nikdo nerozumí; něčí úspěch ve škole, u holek, u kluků; vlastní neúspěch; pomluva; nadávka.
- Znáte písničku „Není nutno“, dovedli byste vyjmenovat, co autorům písně (Svěrák, Uhlíř) vadí, a co nevadí?
- Měli jste někdy pocit, že pomluva člověka očerňuje, znečišťuje, přetrhává lidské vztahy a tedy osamocuje?
- Může zvěst o vzkříšení Ježíše Krista někoho přesvědčit, aby změnil svůj dosavadní život?
- Viděli jste na ulici žebráka? Jak se k němu chovali kolemjdoucí? Vzbuzoval ve vás odpor, strach nebo soucit?
- Je možné, aby nějaký div přivedl člověka ke správnému vidění života?
- Vyprávěl vám někdo o záhrobním životě? Myslíte, že je to fantazie, přirovnání nebo „doopravdy“?
- Viděli jste v televizi nějaký pořad o hlasech ze záhrobí – jsou to pověry, nevysvětlitelné úkazy, podvody, šikovně sestavené postřehy nebo přesvědčivé informace zachycené televizní kamerou?

DÁT SE POHNOUT MILOSRDENSTVÍM

4.12.2005

L 6,27-36; 10,25-37

2. adventní neděle

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 129,8 (kral.)— Požehnání Hospodinovo budíž s vámi, aneb: Dobrořečíme vám ve jménu Hospodinovu.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 6,27-36

PÍSNĚ

*Už přijíždí vlak Boží (S 355) (přijíždějící vlak jako ztělesnění nezadržitel-
ně přicházejícího Božího království, které nás bere „na palubu“); Když
tys mě, Otče, miloval (EZ 474); Pomoz mi, můj Pane (S 261, EZ 384);
Píseň o Samaritánovi (NP 31); Za ty, kdo hladem trpí a bídou (S 387,
EZD 621); Odpust' (S 233, BTS 43); Nové přikázání (BTS 88); Ubi cari-
tas (S 467); Kde, Pane, jsi? (S 143); Kdo na kolenou klečí (S 148)*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **kázání na místě polním, rovině**

– viz předchozí úloha

– **buďte milosrdní jako je milosrd-
ný váš Otec** – (Lk 6,36) – dosl. „stávejte

se těmi, kdo se slitovávají...“ V celém oddíle jde o to, aby se milosrdenství začalo dít („stávalo se“) tam, kde pro ně dosud nebyl prostor: ve vztahu k nepřátelům; k těm, kdo nás nenávidí, proklínají, hanobí. Do těchto vztahů, které doposud cele vyplňovala negace, daná zažitými stereotypy, předsudky, negativními zkušenostmi či emocemi, vnáší Ježíš novou perspektivu a uprostrahuje tu Otcovu milosrdenství. Lukášovo podání témat, která známe spíše z Kázání na hoře (Mt 5-7), podtrhuje, že tu nejde o nějaké nerealistické snilkovství, ale o postoje a praktické kroky, které jsou v moci těch, jež Ježíš oslovuje.

– na cestě k žití „Otcova milosrdenství“ je **důležitá otázka z v. 32**: „Jestliže milujete jen ty, kdo milují vás, jakou jste to obdrželi milost (popř. s jakou to počítáte milostí)? Vždyť i hříšníci milují ty, kdo milují je.“ V Ježíšově kázání jde

v tomto bodě o to, aby se právě do konfliktních vztahů promítla milost, která má kvalitu „milosrdenství Otcova.“ A toto milosrdenství vytváří prostor i pro ty, kdo se stavějí nepřátelsky, obdarovává odmítající.

Nemusíte s dětmi probírat podrobně celý oddíl. Spíše se zaměřte na obsah a souvislost veršů 27-28, 31-32, 35-36 – a nechte je vyznít právě v jejich nezvyklosti a provokativnosti.

– **zlaté pravidlo** – „Jak chcete, aby činili lidé vám – číňte vy jim“ (v. 31) bylo ve starověku obecně známé např. od stoického filozofa Seneky (jeho bratra, místodržícího Gallia, zmiňují Sk 18): „Co nechcete, aby druhí činili vám, nečíňte vy jim.“ Lukášův Ježíš ho však z alibistické podoby, která nemá daleko k „co tě nepálí, nehas“, obrací do podoby aktivního nasazení pro věc milosrdenství: Jak chcete ... číňte. Takové aktivní nasazení pro věc milosrdenství Otcova ztělesňuje pak Samařan z Ježíšova příběhu.

– **funkce podobenství o milosrdném Samařanu (Lk 10,30-34)** tvoří součást širšího textu, vyvolaného otázkou „pokoušejícího zákoníka“:

„Co mám činit, abych obdržel život věčný za dědictví?“. V následujícím rozhovoru se ukazuje, že kámen úrazu spočívá v jeho stálé zahleděnosti na sebe: Co JÁ mám činit, kdo je MŮJ bližní? V této perspektivě pak člověk škatulkuje na „bližní“ a „nebližní“ (ať už podle náboženského či jiného měřítka). Na tento způsob myšlení odpovídá Ježíš podobenstvím, které celý problém staví do nového světla: nejde o to, dělit lidi na bližní a ty ostatní, ale v situaci, která nás vyzývá svou naléhavostí, my sami máme být bližním.

Důležitým stavebním prvkem je napětí mezi „reálnou postavou“ (zákoníkem) a postavou jednajícím v podobenství (Samařanem). Proto podobenství končí otázkou „který z těch tři...?“ (v. 36), jež míří „z textu“ do „skutečnosti“.

Ježíš podobenstvím také ukazuje zákoníkovi, že upřímný člověk spíše otázku po bližním řeší, než aby o ní spekoval.

– **cesta z Jeruzaléma do Jericha** vedla obávanou skalnatou Judskou pouští. Trasa asi 27km měla velký výškový rozdíl. Přepady pocestných na této cestě byly podle starověkých spisovatelů časté.

– **kněz a levita** se vyhnuli zraněnému, když ho cestou uviděli. Zřejmě se vraceli domů po vykonané službě v chrámu. Mohli mít pro své jednání rituální důvody (Lv 21,1). Zraněný nejevil známky života, kněz a levita nemohli bez bližšího styku s ním zjistit, je-li živý či mrtvý. Bylo pro ně důležitější, aby se neposkrvnili, než poskytnuti pomoci.

– **Samařané** – se do dob Ježíšových i potom shromažďovali k náboženským úkonům na hoře Garizim. V době Ježíšově se nelišili podstatně od Židů, zachovávali svátky, sobotu, obřizku. Očekávali Mesiáše, ale odmítali vše, co vedlo k oslavě Jeruzaléma a davidovské tradice. Ze SZ uznávali jen pět knih Mojžišových. V očích Židů platili Samařané za kacíře.

Za předpokladu, že oloupený a polomrtvý člověk je Žid, jde v případě

postavy Samařana o nejvyšší myslitelný protiklad. Právě on jediný je *pohnut soucitem* (dosl. *hnut milosrdenstvím* – tento výraz jinak označuje pouze Boží slitování). Učiní vše, co postižený potřebuje. Jeho pomoc je praktická, účinná. Prokázal lásku, která nehledá vlastní bezpečnost a zajištění. Neptá se, kdo je zraněný, nekalkuluje dopředu, zda mu bude vděčný a zda se mu vrátí vynaložené náklady. Přináší obět v penězích, statcích, ve zdraví i čase. Jediný záměr, který má, je pomoci ubohému. Zde je při dile právě milosrdenství bez postranních záměrů.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **volba a spojení textů** – viz předchozí úloha.

– **nealegorizujte podobenství** (kdo je kdo): nejvlastnější záměr podobenství je obrátit naruby zákoníkův pohled na věc a umožnit pohled nový. Z tohoto hlediska nehrají v podobenství roli jednotlivé osoby, ale děj jako celek. Ani nás neoslovuje podobenství jako jednotlivé lidské typy (lupiče, raněné, samaritány, osly a hostinské), ale jako ty, kdo vždy znova mají tendenci ptát se „kdo je můj bližní?“. (Jsou to jen příbuzní, sousedé, evangelíci, bílí, Češi... ?) Ze zajetí takového dělení nás podobenství osvobozuje.

– podobenství o Samařanu je jeden z nejznámějších příběhů. Poněvadž se **slovo „samaritán“** stalo dnes synonymem pro toho, kdo pomáhá, neměla by zaniknout nesamozřejmě Samařanova přístupu. V podobenství jde o člověka, kterého zcela jistě zajímalo jeho vlastní zaměstnání (obchod) a naprosto se nežívil tím, že by vyhledával raněné a pomáhal jim. A především, navzdory napjatým vztahům mezi Samařany a Židy dal přednost soucitemu jednání před zvyklostmi svého prostředí a doby.

– mezi **„kulturou cestování“** v Palestině novozákonních časů a dnešní dobou je značný rozdíl. Zatímco starověký poutník cestoval tempem, při němž měl čas všimnout si okolí, být hnut

milosrdenstvím, rozhodnout se pro pomoc, dnes je to (za určitých okolností) otázka několika sekund. Ježíšův příběh nám však umožňuje rozhodnout se správně tváří tvář naléhavé výzvě.

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek lze využít postupně během celé hodiny. Nejprve děti dokreslí sebe a spojí se linkou z prostředního sloupce s tím, koho pokládají za svého bližního. Potom jim vyprávějte část z kázání na rovině a příběh o milosrdném Samařanu. Po vašem výkladu ať děti různými pastelkami spojí linkou postavu „kněze“, „kostelníka“ a „Samařana – obchodního cestujícího“ s těmi, které by asi oni považovali za své bližní. Společně se pak podívejte, jak a s kým se náš pohled překrývá. Zeptejte se, zda je ta otázka z obrázku položená správně. Mluvte o tom, zda „bližního“ určuje povaha potřebného, nebo postoj toho, kdo se s ním setkává; zda je to otázka výběru nebo výzva. Neskončete u zobecnění „Bližní jsou všichni“, stejně jako podobenství veďte děti ke konkrétnosti „Bližním mám být potřebnému, s kterým jsem se potkal“.

4. POMŮCKY:

– svítek, obrázek studujícího (zákoníka), diapozitivy s daným tématem, obrázková kniha o podobenství o Samařanu, Biblický atlas – cesta z Jeruzaléma do Jericha, fotografie Judské pouště; obrázky o činnosti charitativních organizací; matka Tereza a její práce; obrázek cizince (viz podněty).

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro „pro Teofila“
Můžete vyjít z toho, že Lukáš píše pokračování Ježíšova kázání na rovině. Teofil může na Lukáše reagovat několikrát – jako „hříšník“, který je zvyklý „milovat ty, kdo milují jeho“. Potom může opáčit, že zná „zlaté pravidlo“. S Lukášem mohou krátce řešit problém mezi jeho „pasivní“ a „aktivní“ verzí (viz klíčové pojmy) a jako vysvětlení přidá Lukáš příběh

o Samařanovi, který byl „hnut milosrdenstvím“ a aktivně „činil pomoc“.

Můžete ovšem zužitkovat i otázky, které klade a kterými se chce ospravedlnit zákoník (Lk 10,25-29 – „Kdo je můj bližní?“). Ony to mohou být docela dobře i otázky Theofilovy. Lze je pak rozvinout v kontextu Lk 6 (Jak může být můj bližním můj nepřítel, ten, kdo mne nenávidí, hanobí atd.?). I tady bude odpověď, která na problém vrhne nové světlo, příběh z Lk 10.

Nesnažte se však „vytěžit“ všechny navržené momenty v jednom vyprávění, to by ho přespříliš přetížilo. Spíše můžete – např. starší – po skončení vyprávění upozornit, že u Lk 6 i Lk 10 se v několika bodech vede rozhovor s konvenčním pojetím „správného jednání“.

b) Motivace pro mladší školní věk:

Každý den je plný povinností. Musíme jít do školy, dělat úkoly, jít do kroužku, cvičit na hudebním nástroji, jít nakoupit a ještě to a ono. Když do toho omezení váš bratříček či sestřička, máte toho nechat, riskovat horší známky a věnovat se především jemu? Nebo je starost o něj „povinnost“ maminky?

(Navržená motivace připomene, že náš životní rytmus určuje mnoho povinností. Těžko se v něm uprostránuje něčemu novému, nezvyklému, což je právě milosrdenství.)

c) Motivace pro střední a starší školní věk:

S kým se dostáváte do konfliktů? Z jakých důvodů? Čím se řídíte ve vztahu ke svým „nepřátelům“, odpůrcům, těm, kdo vás zesměšlili nebo ponížili?

(Záměrem motivace je připomenout, že k životu patří konfliktní situace a že poznamenávají naše vztahy k druhým. Následující krok umožní zmapovat, čím se řídíte ve vztahu k „nepřátelům“ – zdali konvenčními pravidly, nebo něčím dalším. Zdaleka nejde o to, abyste hned na začátku došli k nějakému „křesťanskému řešení“. Spíš problém otevřete – a potom do něj nechejte zaznít Ježíšovu slovu)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Vyjdete-li z navržené motivace, je potřeba zdůraznit, že Ježíšovo slovo počítá s milosrdenstvím nejen pro „bratříčky“, ale i pro nepřátele. To nás překvapí a podobně to překvapilo Teofila. Myslel si totiž, že milosrdenství je správné prokazovat jen těm, s nimiž nás pojí příbuzenské a přátelské vztahy. Proto mu Lukáš na vysvětlenou vypráví Ježíšův příběh o milosrdném Samařanovi. Pokud to Teofil inspirovalo, může jednat také tak.

- I. Motivace – Čím se řídíme ve vztahu ke svým „nepřátelům“?
- II. Ježíš ve svém kázání na rovině zdůrazňuje milosrdenství i vůči nepřátelům
- III. Theofil namítá: Není správné prokazovat milosrdenství jen těm, od nichž se ho dočkám také?
- IV. Lukáš vytahuje Ježíšův příběh o milosrdném Samařanovi
- V. První dva kolemjdoucí minuli potřebného, i když byl z jejich lidu
- VI. Nepřítel Samařan se zbitého ujal
- VII. Můžeme jít a stávat se bližními i nepřátelům

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Použijete-li poznámky „Pro Theofila“, můžete vyprávět podle následující osnovy. Počítá s tím, že se rozhovor Lukáše a Theofila dvakrát otočí, než přijde na příběh. Pokud příběh probíráte jen s nejstarším věkovou kategorií, můžete zapojit i přístup zákoníka. Navržených bodů osnovy je více, mohou být však docela stručné.

- I. Motivace
- II. Ježíš ve svém kázání pro mnoho lidí zdůrazňuje milosrdenství i vůči nepřátelům
- III. Theofil namítá: Já jsem navyklý prokazovat milosrdenství jen těm, od nichž se ho dočkám také
- IV. Lukáš připomíná Ježíšovo „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“
- V. Theofil: milosrdenství pro nepřátele, to si neumím představit
- VI. Lukáš vytahuje Ježíšův příběh o milosrdném Samařanovi
- VII. První dva kolemjdoucí minuli potřebného, i když byl z jejich lidu
- VIII. Nepřítel Samařan projevil milosrdenství: slitoval se, zbitého se ujal a prakticky mu pomohl
- IX. Můžeme jít a stávat se bližními i nepřátelům

VYPRÁVĚNÍ**I. MOTIVACE:****ČÍM SE ŘÍDÍME VE VZTAHU KE SVÝM NEPŘÁTELŮM?**

Chová se vůči vám někdo nepřátelsky? Urazil vás někdo nebo ponížil? Co, že nemáte protivníka? Ale určitě každý z nás se setkal s někým, kdo vám byl přinejmenším protivný, tak, že se vás to dotklo. Tak jsme na tom všichni.

To, že se dostáváme do takových nepříjemných sporů a napětí, patří k našemu životu. Jak snadno vzplane nepřátelství třeba mezi vámi, dětmi, mezi sourozenci. Jeden něco chce, druhý to chce taky, a už je tu ostrá hádka. Jeden se cítí ukřivděný a snadno se začne chovat jako nepřítel, třeba i ke svým nejbližším. Ale i my dospělí dokážeme někdy jednat nepřátelsky. Pak toho litujeme. Většinou to rychle přejde. Ale někdy nějaké nedorozumění a ubližování může přerůst ve skutečné nepřátelství. A to bývá moc bolestné.

My jsme tu dnes, abychom se ptali, co s tím můžeme dělat? Čím se řídíme ve vztahu ke svým „nepřátelům“, k těm, kteří dávají najevo, že vás nemají rádi, nebo kteří jsou vám přinejmenším protivní?

II. JSME ZVYKLÍ PROKAZOVAT MILOSRDENSTVÍ JEN TĚM, OD NICHŽ SE HO TAKÉ DOČKÁME

Teofil: „Ale to je přece jasné! Mám rád toho, kdo má rád mě. Když jsou na mě třeba brácha nebo sestra hodní, no tak jsem hodný taky já na ně. Ale když mi ubližují nebo dělají to, co já nechci, tak si to přece nenechám líbit. To dá rozum. A když je na mě zlý někdo cizí, tak se s ním raději vůbec nebavím a vyhýbám se mu. Copak se dá dělat něco jiného?“

Lukáš: „Milý Teofile, tedy Bohumile, ani nevíš, jak ti rozumím. Na to, jak jsi mladý, a jak mladá je i tvá křesťanská víra, jsi rozumný. Jde ti o spravedlnost. A chceš žít tak, aby to bylo Bohu milé. Víš, že se snažíš žít podle Božích přikázání. A že ve svém životě nehledáš jen své výhody a lidské uznání. Chceš žít tak, abys získal život věčný, který nám Pán Ježíš nabízí za dědictví. A v tom, co jsi právě říkal o lásce a přívětivosti a jak se vyhýbáš nepřátelům, ti rozumím.“

Jsme na tom podobně my všichni, kteří jsme se tu dnes ve jménu Ježíše Krista sešli.

III. JEŽÍŠ VEDE I K LÁSCE K NEPŘÁTELŮM

Lukáš: „Ale přece nyní tobě i všem křesťanům po nás píšu, co jsem já, evangelista Lukáš, slyšel od Ježíše. Tuším, že to říkal na jakési velké rovině. Když sestoupil se svými učedníky z jakési hory. Matouš píše, že to Ježíš kázal na hoře, ale já myslím, že to bylo na té rovině, kde se sešlo tolik různých lidí. Ti, co se k němu hlásili, i cizí, kteří ho chtěli taky slyšet. Zdraví i nemocní, kteří u něj hledali pomoc. Všichni se na Ježíše tlačili. Muselo mu to vadit, ale přece neodešel. A pak kázal. Bylo jedno z jeho nejdůležitějších kázání. Matouš z něho zaznamenal víc, já jsem pro tebe zapsal aspoň to nejdůležitější. Jádro Ježíšova kázání. To, co nás všechny tak zarazilo, a asi i vás to znovu zarazí. Ježíš říká: Jestliže milujete jen ty, kdo vás milují, můžete za to očekávat Boží uznání? Vždyť i hříšníci milují ty, kdo je milují... Ale vy milujte své nepřátele... A vaše odměna bude hojná: budete dětmi Nejvyššího, neboť on je dobrý k nevďečným i zlým.“

Teofil: „Nepřipadá vám to taky přehnané: milovat nepřátele? Víš, že Ježíš také řekl: Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak vy

jednejte s nimi. To mi přece jen připadá rozumnější. Říká se přece: Co nechcete, aby druzí činili vám, nečiňte vy jim. To mi přijde ještě pochopitelnější. Skoro jako „nehas, co tě nepálí“. Už to je přece dost: nebudu dělat druhému to, co mně samotnému by vadilo.“

Lukáš: „Jistě. Ale Ježíš to přece jen obrací. Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi. On myslí: jednejte dobře vůči každému. Myslete to dobře i s tím, kdo to s vámi třeba dobře nemyslí. Modlete se i za ty, kteří vás urážejí. Ježíš chce, aby láska vítězila nad nepřátelstvím. Skrze vás.“

Teofil: „Ale proč to máme dělat?“

Lukáš: „Ježíš říká: protože tak jedná váš nebeský Otec. On je Nejvyšší v dobrotě. On je dobrý i k nevděčným a zlým. A on chce, aby jeho soucit a dobrotu poznali lidé skrze jeho děti. I cizí, i nepřátelští, i zlí.“

IV. PODOBENSTVÍ O MILOSRDNÉM SAMARAŇANU

Vzpomeňte si na příběh, který všichni dobře znáte: o milosrdném Samaritanu. – Kdo ví, jak to bylo? (Pokud možno použijte nějakých obrázků k příběhu.)

Lukáš: „Na cestě z Jeruzaléma do Jericha, která byla velmi nebezpečná, jednoho člověka lupiči zbili a okradli a nechali ho tam ležet polomrtvého.“

Dva kněží ho přešli bez slitování. Nechtěli se s ním znečišťovat ani zdržovat. Přestože patřil k jejich lidu. Jejich zbožné srdce zůstalo chladné. Jejich nitro se nepohnulo slitováním.

Pak jel tudy Samaritan. V té době to byl nepřítel. Byl na cestě za svými zájmy a povinnostmi. Nebyl to žádný zvláštní lidumil a dobrodinec. A přece, když viděl zbitého u cesty, slitoval se. Jeho srdce se hnulo soucitem s tím ubohým člověkem. A on toho ubožáka nejen litoval, on se ho ujal. Ošetřil jej a zařídil, aby o něj bylo i pak postaráno. V tu chvíli nepřemýšlel, co je ten zbitý zač. Ani nepočítal, co ho to bude stát času a peněz. Tak projevil milosrdenství nepříteli – ale on se v tu chvíli neptal, jestli je to přítel nebo nepřítel – byl to prostě člověk, který potřeboval pomoc. Neptal se: je to můj bližní a co z toho budu mít? Stal se bližním člověku, který právě potřeboval slitování a pomoc.“

V. BUĎTE MILOSRDNÍ, JAKO JE MILOSRDNÝ VÁŠ OTEC

Lukáš: „Ten příběh jsem zaznamenal pro tebe, milý Bohumile, pro vás všechny, Bohu milé děti, abyste přijali slovo Ježíšovo: Můžeme jít a stávat se bližními. I nepřátelům.“

Teofil: „Ale copak to my, obyčejní lidé, můžeme zvládnout?“

Lukáš: „Sami od sebe to nezvládneme. Ale můžete se takovými bližními stávat, když budeme slyšet a poslouchat slovo Ježíšovo. Když mu budeme důvěřovat.

Vždyť Ježíš toto říkal ve svém kázání na rovině. To mi připadlo důležité. Podle mě tehdy Ježíš, když uviděl okolo zástupy lidí, nevystoupil na horu, jak to píše Matouš. Tím vystoupením jako by Matouš naznačoval, že žít podle jeho slova není jen tak, je to stejně náročné jako vystupovat s ním na horu. To je jistě pravda. Ale přece, když to podle mě řekl na rovině, mohli k němu přistoupit mnozí. Když to říkal, díval se přitom na své učedníky, ale přece: slyšet to mohli všichni.

„Ale vám, kteří mě slyšíte, pravím: Milujte své nepřátele. Buďte milosrdní jako je milosrdný váš Otec.“ Tak to Ježíš řekl.“

VI. JEŽÍŠ PROMLOUVÁ K TĚM, KTEŘÍ HO SLYŠÍ

A Ježíš promlouvá k těm, kteří ho slyší. Naslouchají mu s důvěrou a poslouchají ho. A určitě tam byly i děti. Jako dneska.

Ježíš nám neukládá neuskutečnitelný úkol. Ježíš je ten, kdo nám tuto možnost skutečně dává: neoplácet zlé, přát a konat dobré i nepřítelům, slítovávat se nad potřebným bez rozdílu, nad nikým se nevzdávat naděje.

MODLITBA

Pane Ježíši, děkujeme, že ty děláš pro soucit prostor i tam, kde dosud nebyl. Ty nám dáváš rozhodnost i sílu neoplácet zlým za zlé a pomoci tomu, kdo to potřebuje. Ty děláš v našem srdci prostor pro milosrdenství nebeského Otce, který je dobrý i k nevďečným a zlým. Dávej nám odvahu, abychom dokázali jednat ne jako cizí, ale jako bližní. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Je slovo bližní odvozeno od blízký, sympatický? Nebo je to ten, kdo je mi zrovna nablízku?
- Kdy jsme rádi s druhými – když je potřebujeme, nebo když oni potřebují nás?
- Najděte si Přímluvný zpěv. Co to znamená prosit „za ty, kteří jsou stále nám protivníky“? Myslíte, že taková přímluva mění i náš vztah k nim?
- O kom by Ježíš vyprávěl podobenství dnes? Myslíte, že by dnes vyprávěl o milosrdném Romovi? – milosrdném vietnamském stánkaři?
- Jsou i dnes skupiny lidí, kterými ve společnosti pohrdáme? Jak se díváme na bezdomovce, přistěhovalce, lidi jiné barvy pleti?
- Stačí, že se dnes o rozmanité lidi v nouzi starají profesionální organizace (nemocnice, sociální služby, Armáda spásy...?)
- Znáte společnost „Člověk v tísni“? Co dělá?

14 DÁT SE POHNOUT MILOSRDENSTVÍM

- Kde všude nás ovlivňuje, co říkají a dělají jiní lidé? Je to správné? Kým byl asi ovlivněn Theofil? Kým byl ovlivněn Samařan z Ježíšova příběhu?
- Co je pro nás v životě nejpodstatnější? Co znamená měřítko hodnot? Má křesťan zvláštní měřítko hodnot proti jiným?

MRTVÍ VSTÁVAJÍ A CHUDÝM 11.12.2005 SE ZVĚSTUJE EVANGELIUM

L 7,11-23 a 24-35

3.adventní neděle

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 96,2-3 – Zpívejte Hospodinu, dobrořečte jeho jménu, zvěstujte den ze dne jeho spásu, vypravujte mezi pronárody o jeho slávě, mezi všemi národy o jeho divech.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 7,11-17

PÍSNĚ

Už přijíždí vlak Boží (S 355) (přijíždějící vlak jako ztělesnění nezadržitelně přicházejícího Božího království, které nás bere „na palubu“); Rok za rokem (S 286); Chvála (S 86); V tobě je radost (BTS 18; S 363); Daniel (S 266); Velikonoční (S 392); Bůh je záštita má (S 23); Víc než oko spatřit smí (S 368); Nám pomoz, Pane milý (S 201; EZD 631)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **hned nato** (stalo se příštího dne)
– Lukáš zřetelně navazuje na předchozí příběh o uzdravení setníkova sluhu, a přidává svou vlastní látku: vzkříšení syna vdovy. Jako by chtěl co nejvíc vystupňovat atmosféru, do které zazní otázka Jana Křtitele – kdo vlastně Ježíš je? Poukazuje na to, že Ježíš je Pánem nejen nad nemocí – ale i nad smrtí.

Lukáš navazuje ale také na blahoslavenství, která těm o dvěma příběhům bezprostředně předcházejí. Teofilova představa člověka **blahoslaveného** (jak o tom byla řeč v úloze č. 13) je korigována konkrétní ukázkou toho, jak se Bůh sám setkává s člověkem. Není potřeba snažit se povznést blíže „bohům“ či Bohu – on sám nás potkává na naší cestě. A to i tehdy, když už na mářách vynášíme pohřbit svoje poslední naděje. Beznadějnost situace ženy je zase vystupňována na maximum. Nejen, že přišla o jediného syna, ještě k tomu je vdova.

– **jediný syn své matky** – příběh vdovy z Naim navazuje nepochybně

také na příběhy všech starozákonních matek, které pláčou nad svými syny (především vdova, jejíž syna křísí Eliáš – 1 Kr 17,17-24). Obecně však vdova z Naim alegoricky symbolizuje dceru síónskou. Tak jako Ráchel oplakává své syny (Jr 31,16) a dostává se jí odpovědi od Hospodina: Přestaň hlasitě plakat a ronit slzy..., tak i naimská vdova slyší od Ježíše: *Neplač!* S tím rozdílem, že zatímco v případě Ráchel je zřetelně vyslovena příčina jejího neštěstí: je to mzda za to, co jsi vykonala, Ježíš z naimské vdovy snímá nevyřčené podezření, že je to trest za její hřích.

Zákaz nářku nad smrtí (neplač!) signalizuje změnu situace – je tu Ježíš, a to jak mluví, se nedá srovnat s řečí proroků: ti Boha prosili, aby mrtvé vzkřísil (1 Kr 17,21; 2 Kr 4,33). Ježíš tiší ze všeho nejprve pláč vdovy. Potom odstraňuje příčinu jejího žalu (tím, že jí vrací syna).

– **bylo mu jí líto** – tak jako se Hospodin slitovává nad zdecimovaným Ráchelíným potomstvem (Jr 31,20), tak se i tady znovu prolomuje do příběhu naimské vdovy příchod „milostivého

léta“ (4,19). Pán se nejprve podívá na vdovu – ne na mrtvého – vidí její zármutek a smilovává se. To je dalším dokladem toho, jak nás Bůh na naší cestě sám potkává – navštívuje. Na rozdíl od příběhu o vzkříšení dcery Jairovy (k čemuž se navíc připele žena s krvácením), kde ti v nouzi sami Ježíše vyhledávají, aby jim pomohl, v našem příběhu je smuteční průvod sám jako-by Ježíšem „nalezen“.

Bůh navštívil svůj lid – zatímco všichni, kdo to vidí, pochopili, že v Ježíši Bůh navštívil člověka, Jan Křtitel (přestože o tom slyšel od svých učedníků) váhá. Snad proto, aby Ježíšovi mohl Lukáš vložit do úst odpověď, ke které směřuje celý tento děj. Ježíšova odpověď shrnuje jeho působení, které vrcholí křivením mrtvých a zvěstováním evangelia chudým, o nichž je v kapitole řeč. Všechny tyto činy jsou viděny jako Boží milostivě navštívení v Kristu – *Bůh navštívil svůj lid*, a to jak pohany (setník), tak ponížené (vdovy) a hříšníky (hříšnice ve farizeově domě – L 7,36-50).

Janovi učedníci se ke Křtiteli vrací se zprávou: mají dosvědčit Boží navštívení – to, co oni sami „v tu hodinu“ zažili jako očití svědkové Ježíšovy moci. Závěrečné blahoslavenství patří tomu, kdo se nad Ježíšem neuráží. Tím, že je Ježíš nazván velkým prorokem, nemá být naznačeno, že by Jan byl „malým prorokem“. I Jan poznává, že Ježíšovým příchodem začíná mesiášský čas spásy.

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU:

– největším problémem pro nás (a konečně i pro Teofila) je, co nad tímto příběhem dnes říci matce, která pochovala svoje potomky. Je zřejmé, že v návaznosti na ono „léto milostivé“ nemůžeme zvěstovat resuscitaci mrtvých synů. Teofil by mohl velice nesprávně pochopit tento příběh a vyčíst vypravěči, že Ježíš sice kdysi konal mocné činy, ale my už nic takového nezažíváme. Že smrt člověka je pro nás nadále problémem, který ani víra v Je-

žíše Krista nemůže odstranit.

Nesmíme ale zapomínat, kam tento příběh skutečně směřuje: jeho vrcholem není samotný zázrak, když „mrtvý začal mluvit“. Vrcholem je vyznání, že **Bůh navštívil svůj lid!** Že toto Boží navštívení tiší pláč jeho lidu. Tehdy, když člověka navštívuje Bůh, tehdy se radikálně proměňuje jeho situace.

Ježíšova výzva mrtvému chlapci chlapče, pravím ti, vstaň je si sice adresována jiné osobě než vdově, ale tím výrazem vstaň jsme my – coby vdova – orientováni ke vzkříšení. To, že Bůh navštívil svůj lid v Ježíši Kristu, a že s Ježíšem přichází do našeho života vzkříšení – to je událost ještě převratnější, než po-vstání našich „mrtvých synů“. Toto vzkříšení se vztahuje na celý lidský život, nejen na jeho krizové situace.

Izajášovské zaslíbení (Iz 31,15-20) plačící Ráchel (tedy Božímu lidu) se stává v Ježíši Kristu přítomností. Bůh je se svým lidem. A to i tehdy, když některé životní naděje už vzkřísit nejde.

Ježíš „syna vrátil jeho matce“– jde více o to, že má zastání, živitele. Že matka není ponechána své **samotě**. Že svůj život nežije **zbytečně**. V tomto smyslu je **Bohem navštívena** konečně i kdyby její syn zůstal mrtev.

Jana Křtitele bychom neměli vykreslit jako Ježíšova konkurenta, který se před svou smrtí trápí pochybnostmi o svém i Ježíšově významu. Jde o to, že i tomu, jehož konec se neodvratně blíží, se zvěstuje, že Ježíš je hnut lítostí nad těmi, kdo trpí, že je jim blízko, že vítězí nad utrpením, zmarem a smrtí.

Ježíšův dotek má: přestože v jiných zprávách o zázracích jeho dotek znamená uplatnění Boží moci (6,19), tady má naopak funkci pouze technickou. Nemá žádnou magickou kvalitu. Evangelista proti jakékoli magii, polemizuje tím, že průvod se Ježíšovým dotykem má pouze zastavit: *ti, kteří (máry) nesli, se zastavili*.

3. METODICKÉ POKYNY:

Paralelu mezi postavením Janových učedníků a vlastní situací si mohou děti uvědomit asi teprve tehdy, když příběh uslyší. Ježíš neodpovídá přímo, nechává Jana a jeho učedníky, aby si odpověď vyvodili z toho, co viděli a slyšeli. Vyzvěte děti, zda najdou v tom, co sami doposud z evangelia slyšely (viz. kartičky), to, na co Ježíš Janovi učedníky odkazuje (výrok a kartičku, která ho naplňuje, ať vybarví stejnou barvou). Myslím, že přitom vyjde najevo, že posouzení příběhů není jednoznačné. Tehdy i dnes – jak upozorňuje Ježíš – žádný absolutní důkaz není. Hodně záleží na tom, co člověk hledá.

Děti také mohou zvětšené kartičky a bubliny s výroky přinést zpět do shromáždění a vyzvat dospělé, aby je pospojovali. I tehdy se asi ukáže, jak mnoho záleží na vlastním pohledu.

4. POMŮCKY:

Obrázek z pohřbu, smuteční průvod, plačící žena/muž (jaká je naděje pro tyto životní chvíle? Navazte na píseň V tobě je radost (S 363): I v téhle době hledíme k tobě. Ať umíráme – na tebe dáme, Pána a Krista. Haleluja!)

– obrázek plačícího člověka, kterého objímá někdo jiný – nezůstal sám.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

– Pro **Teofila** – Teofil může přijít se smutnou zprávou, že někdo blízký zemřel. Co by Ježíš řekl těm, kdo někoho blízkého ztratili? Blaze vám, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát? Copak tohle se dá říct pozůstalým na pohřbu? Co ještě mohou očekávat?

Na to může Lukáš reagovat dalším příběhem o vzkříšení syna naimské vdovy. Tímto příběhem objasňuje, proč se to stalo: ne proto, abychom doufali v podobné zázraky, ale proto, abychom byli ujistěni, že i v takových situacích je Pán Bůh s námi. Že máme kam vložit svou ruku: do dlaní silnějších, než je mé doufání (S 286). Lukáš to celé

vypráví kvůli Janu Křtiteli (který je nakonec popraven!) – totiž i když nepřišla záchrana života, přichází k nám a je s námi ten, kdo je vítězem nad smrtí.

Motivace (nejen) pro **mladší** školní věk:

Zeptejte se děti, jaká životní neštěstí ony prožívají. Nechte je o nich vyprávět – I když jsou jejich „životní“ neštěstí jiná než neštěstí nás dospělých. Jedna věc je ale stejná: co pomáhá? – Nezůstat sám, cítit oporu v někom, kdo rozumí. Kdo dovede potěšit. Najde se vždycky někdo takový?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Navrženou motivaci lze uzpůsobit pro mladší i střední školní věk. Odhaluje problém, který se vyskytne, když na naše trápení nikdo odpověď nemá. Když žádnou útěchu nenacházíme. Co potom? Do této situace můžete nechat zaznít příběh o Ježíši, který přichází ne proto, aby dělal zázraky, ale proto, aby byl s člověkem, aby spolu s ním nesl jeho bolest, protože je mu ho líto. Janu Křtiteli se zvěstuje: slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, atd. ne proto, aby se mu dodávala naděje, že i s ním to určitě dopadne dobře – ale proto, aby si byl jist, že „Bůh navštívil svůj lid“. To je zvěst, která se o Ježíši rozšířila po celém Judsku a okolí.

I. Motivace

II. Teofil přichází s podezřením, že Ježíš přináší lacinou útěchu, když říká: blaze vám, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát. (L 6,21b) – A co když pláčeme pro člověka, který tu už nikdy nebude?

III. Lukáš na to odpovídá příběhem o vzkříšení syna naimské vdovy

IV. Dva rozdílné průvody se potkávají blízko městské brány

V. Ježíšovi je vdovy líto, proto tiší její pláč

VI. Vrací vdově syna – tím ruší její bolest

VII. Otázka Jana křtitele – ano, Ježíš je ten, koho máme čekat – on přemáhá bolest a zmar, chudým se zvěstuje evangelium.

VIII. Zjišťujeme s Teofilem: Blahoslavenství plačícím platí, protože Bůh navštívil svůj lid

a) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Můžete začít „teofilovskou“ motivací o problému nesmyslného utrpení, pokračovat Lukášovou odpovědí – příběhem vdovy z Naim. Navíc s dětmi staršího školního věku můžete „vyostřit“ toto téma, až k otázkám nevyslyšených modliteb za uzdravení. Je i s takovým modlitebníkem Pán Bůh? – Ba právě tomu se zvěstuje Boží navštívení (byť by třeba jako Jan Křtitel šel až na smrt)!

I. Motivace

II. Teofil přichází s podezřením, že Ježíš přináší lacinou útěchu, když říká: blaže vám, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát. (Lk 6,21b)

– A co když pláceme pro člověka, který tu už nikdy nebude?

III. Lukáš: tak poslouchej příběh o vzkříšení syna naimské vdovy

IV. Žena, která je navíc ještě vdova (!), pochovává jediného syna

V. Ježíšovi je této ženy líto a proto jí říká: neplač! (Teofil: a není právě tohle neodůvodněné slovo útěchy? Je to vůbec útěcha, je to pomoc? Lukáš: není to útěcha – je to zvěstování změny. – Přestaň plakat nad minulostí, teď přichází něco nového. Poslouchej, co se dělo dál...)

VI. Ježíš vrací ženě syna. Vrací ji do společnosti (žena bez syna žije zbytečně). Teď už není její život zbytečný!

VII. Nemusíme ale prožívat zázraky, aby život pozbyl zbytečnosti. Hospodin navštěvuje svůj lid, a proto náš život není zbytečný.

VIII. Zjišťujeme s Teofilem: Blahoslavenství plačícím platí, i když naše aktuální životní krize nezmezí

VYPRÁVĚNÍ

I. OTÁZKY

Jednou přišel Teofil za Lukášem celý smutný. Jeho kamarádovi ze školy umřel tatínek. Teofil by mu hrozně rád něco pověděl, nějak ho potěšil. Ale nevěděl, jak na to, a tak se raději do žádného rozhovoru nepustil. Zlobil se sám na sebe... Proč musel kamarádův otec umřít, když jsou z toho teď všichni tolik smutní? A má křesťanská víra nějakou odpověď i na smrt? Takovými otázkami zasypal Lukáše.

Lukáš se zdráhal. Nemůžu ti, Teofile, dát odpověď na všechny tvé otázky, sám někdy musíš k odpovědi doputovat. A putování s hledáním otázek je někdy moc těžké. Povím ti však jeden příběh. Teofil spokojený nebyl. Lukáš by měl přece všechno vědět a být na tyhle otázky odborník! Ale poslouchal.

II. SMUTNÁ MAMINKA A JEŽÍŠŮV ČIN

Kdysi šel Ježíš se svými učedníky do městečka Naim. Když se tam blížil, začali se k němu přidávat další lidé. Za chvíli už to byl veliký, a docela veselý průvod. Jedni okukovali Ježíše, jak že vypadá ten velký divotvorce a podivuhodný vypravěč, jak se o něm po kraji říkalo, jiní se dávali do hovoru s jeho učedníky.

Už se skoro chystali vstoupit do města, když proti nim vyšel městskou branou úplně jiný průvod. Spousta plačících lidí, kteří nesli nosítka s mrtvým člověkem, aby jej za městem pohřbili. Za nosítky šla osamělá paní. Lidé se drželi až za ní. Byla to, Theofilé, vdova, které teď umřel jediný syn, mladý kluk. Lidé, kteří ji doprovázeli, neoplakávali jen toho mrtvého, ale i ji. Zůstala sama: nikdo se o ni nepostará, nikdo jí s ničím nepomůže, nikdo jí neudělá radost. Kromě syna už nikoho neměla.

Když ji Pán Ježíš uviděl, bylo mu jí moc líto. Nikdo mu nic neřekl, ani ta smutná maminka se na něj neobrátila, aby jí pomohl. Nejspíš jej ani nevnímala a kdo ví, jestli vůbec věděla, že do města přichází muž s takovou pověstí. Ježíšovi jí bylo líto. Přistoupil k ní a řekl jí: Neplač. Nic víc.

Smutný průvod zastavil. Dva průvody na jedné cestě a Ježíš mezi nimi. Pak se dotkl toho lehátka s mrtvým a nahlas pověděl: Mládenče, pravím ti, vstaň. Ten chlapec se posadil a Ježíš mu pomohl seskočit z lehátka, aby mohl obejmout maminku. Konec smutku a konec pláče!

Do města se pak vraceli už všichni společně, ne dva průvody, smutný a veselý, ale jeden velký a radostný. Všichni chválili Pána Boha a říkali: Veliký prorok povstal mezi námi a Bůh navštívil svůj lid. Když to Lukáš vyprávěl, svítily mu oči.

III. I NÁS NAVŠTĚVUJE PÁN BŮH

Jenže Teofil s vyprávěním spokojen nebyl. Znal už příběhy o Ježíši a jeho zázračné moci, ale neznal nikoho, kdo by takových činů byl schopný dnes. Co s takovým příběhem? Řekl: Ten příběh nám naše smutky neusnadní. Většina smutných průvodů se nezastaví.

Lukáš mu odpověděl: Inu, ne vždycky je všechno podle našich představ a ne všechno se odehrává tak, jak bychom rádi. Ale pamatuj si aspoň dvě věci: Ježíšovi bylo líto té maminky, a tak jí vrátil jejího syna. A tobě je líto tvého kamaráda. My křesťané bychom se měli nechat tou lítostí pohnout a udělat všechno, co jen je v našich silách, abychom pomohli. Úplně to nejde. Mrtvé do života vrátit neumíme, ale můžeme jim dát najevo, že jsme s nimi a že jim chceme pomoci.

A také můžeme vědět, že Pán Bůh je s námi stále, i když máme zármutek. Třeba to není tak viditelné jako tehdy. Ale i dnes platí, že on nás vezme za ruku, zastaví na cestě, obrátí jiným směrem, že nás prostě nenechává nešťastné. Nemusíme se bát a zoufat, ani nad smrtí ne, ani ve smrti ne. A to všechno můžeme druhým, a právě těm smutným, povědět.

IV. OTÁZKA JANA KŘTITELE A JEŽÍŠOVA ODPOVĚĎ

Ještě ti to, Teofile, dopovím. Vzpomínáš si ještě na Jana Křtitele? Teofil si vzpomněl: na proroka, co chodil oblečený do velbloudí srsti a živil se kobyilkami a medem divokých včel. Kázal u řeky Jordán a chodili za ním lidé z celé země. Hodně mluvil o tom, že se blíží soud a že je třeba prosit o odpuštění, a vůbec nešetřil kritikou všech nepořádků: lži, krádeží, podvádění apod. Lidé vyznávali svoje chyby, ptali se ho, jak mají žít. Jan je křtil, ukazoval jim, že musí zjednávat nápravu, smývat to špatné, jako špínu. Jednoho dne k němu přišel i Ježíš... Lovil Theofil v paměti.

Ano, Jan připravoval příchod Božího vyvoleného, někoho, kdo změni běh světa, napravi nepořádky... Čekal, že tím, kdo něco takového uskuteční, bude Ježíš. Ale pak už si nebyl tak jist. V té době, o které ti dnes vyprávím, byl Jan Křtitel ve vězení krále Heroda Antipy, krále, který se bál právě té jeho kritiky. Jan od svých žáků a přátel, kteří ho chodili navštěvovat, slyšel o Ježíšovi. Slyšel o jeho putování, o tom, jak káže, ale že spíš než o soudu mluví o odpuštění, o Božím království pro všechny a o Boží lásce ke všem lidem. Takhle si to ale nepředstavoval! A hlavně: nikde žádná viditelná změna světa, lumpové dál sedí na trůnu, nespravedlivě uvěznění dál čekají, kdy si někdo řekne o jejich hlavu, dál se ubližuje, stezky nikdo nevyrovnal a křivé je pořád křivé...

A tak Jan poslal za Ježíšem dva své učedníky. A ti došli k Ježíšovi, právě když se zastavil před branou městečka Naim. Několik dní se pak drželi v Ježíšově okolí a pozorovali. Ježíš za těch pár dní uzdravil spoustu nemocných, slepým vracel zrak, hluchým sluch. A léčil i jiné nemoci: špatné svědomí, strachy, samotu. Po těch několika dnech si Janovi učedníci dodali odvahy a položili Ježíšovi otázku, se kterou je za ním poslal Jan: Jsi to ty? Jsi to opravdu ty, který má přijít? Na koho jsme čekali po staletí. Jsi to ty, koho poslal Pán Bůh, aby změnil naše životy a tenhle svět?

Ježíš jim ukázal slepé, kteří už zase viděli, chromé, kteří mohli chodit, nemocné, kteří přestali mít horečky a bolesti a zdraví se vraceli domů. Ale také jim v tom zástupu kolem sebe ukázal ty, kteří byli kdysi nešťastní, smutní, nikdo se s nimi nechtěl přátelit, a teď se usmívali a necítili se opuštění, nebáli se, netrápili se. Nic víc.

Co si, Teofile, myslíš o Ježíšově odpovědi? Měl snad říct ještě něco víc? Ti poslové pak Janovi všechno vyprávěli. Líčili čeho byli svědky. Rozhodnout se musel sám. Odpovědět si na svou otázku, srovnat si svoje pochyby, představy.

Spousta lidí tehdy viděla, co se kolem nich děje. Chodili s Ježí-

šem, divili se jeho činům, úžasem otevírali pusy. Mnozí si uvědomovali, že to není samo sebou, pokyvovali hlavami a říkali: veliký prorok, Boží posel. Ale to bylo všechno. Jenom se dívali. Vidět ale nestačí. Ani k víře.

V. SVĚDECTVÍ O TOM, ŽE NEJSME OPUŠTĚNI

Buď to bude jen vyprávění, anebo z toho vyprávění něco v tobě vzejde. Buď budeš, Teofile, jen poslouchat, anebo necháš Pána Boha, aby svět začal měnit přímo v tobě. A ty se pak nebudeš bát jít za svým kamarádem, hrát si s ním, vyslechnout ho, a třeba mu pak i povíš, že ani ve smrti Pán Bůh nikoho neopustí.

MODLITBA

Milý Pane Bože, prosíme tě daruj nám víru, že nás i dnes navštívuješ, že jsi s námi, když se smějeme i když pláčeme. Uč nás, prosíme, utěšovat ty kolem nás, kteří mají smutek a stávat se tak tvými učedníky i posly. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co říci člověku, který přišel o někoho blízkého? Co dělá Ježíš, když se setká s lidským trápením a zármutkem?
- Setkali jste se už s někým, kdo tvrdil, že to nejlepší v životě už má za sebou? Co ten člověk prožívá? Můžeme mu nějak pomoci?
- Jestliže se zvěstuje, že slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluchí slyší, mrtví vstávají, chudým se zvěstuje evangelium – tehdy, když je potká Ježíš: znamená to něco i pro nás?
- Co z lidského života dělá utrpení? Je takový život zbytečný? Jak se projevuje v našem životě to, že „Bůh navštívil svůj lid“?
- Daniel byl ze lví jámy zachráněn, také Jonáš z útrob velrybích (a můžeme doplnit: také naimská vdova se raduje), a pak třetí den Ježíš z mrtvých vstal – a proč ne i kdokoli z nás? (S 266). Jak chápat to „kdokoli z nás“? To i my můžeme být vzkříšeni? V jakém smyslu?

VSTUPNÍ VERŠ

*Žalm 130,3-4 — Budeš-li mít, Hospodine, na zřeteli nepravosti, kdo ob-
stojí, Panovníku? Ale u tebe je odpuštění; tak vzbuzuješ bázeň.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 7,36-50

PÍSNĚ

*Už přijíždí vlak Boží (S 355) (přijíždějící vlak jako ztělesnění nezadrži-
telně přicházejícího Božího království, které nás bere „na palubu“); Ně-
kdo mě vede za ruku (EZ 176, S 210); Víc než oko spatřit smí (S 368);
Kdo mě z pout mých (S 147); Otevřete brány (S 239); Odpusť (S 233,
EZD 688); Nevím, Pane, co ti dát (S 216); Před tvou tváří, Pane (S 276);
Kdo zná mě líp (S 152)*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- **příběh v příběhu:** s pozváním k jidlu se před námi otevírá příběh (Lk 7, 36-50), který se spolu s Janem ptá (7,19): *jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?* a stává se tak součástí příběhu 7,18 až 8,3. Souvislost mezi příběhem ženy hříšnice a předcházejícím oddílem (7,18– 35) dosvědčuje též takřka okamžitý přechod od hovořícího Ježíše se zástupy ke stolu v domě farizea. ‚Podobenstvím‘ (v. 41 a 42) v příběhu se otevírá prostor pro dvě osoby (žena-hříšnice a muž-dlužník z podobenství), které přijímají odpuštění. Ježíš však ‚podobenstvím‘ markýruje situaci, vyvolanou Šimonovou myšlenkou: proč se necháš opečovávat hříšnou ženou? Předcházející příběh (7, 24-35) řeší dilema lásky a odpuštění v 7,36-50: jen moudré dítě (žena hříšnice) je v tomto pokolení ospravedlněno, ne víra, která nemiluje (Šimon).

- **Šimon-farizeus:** se zpočátku příběhem jen mihne (upozorňuje se tím na to, že se Ježíšovi podle zvyklosti před jídlem nevěnoval?, srov. V. 44-46), ale víme o něm, že náleží ke vzděla-

ným a zbožným lidem. Až po příchodu ženy se ukazuje, že Šimon nevěří příliš v prorocké vlastnosti Ježíšovy (v. 39) anebo věřil a je vzniklou situací hluboce zklamán. V ‚podobenství‘ pak Šimon rozpoznává, že odpuštění vede k vděčnosti (v. 41a 42) a větší odpuštění k větší lásce (v. 47; nebo větší láska k většímu odpuštění?). V celém příběhu se pak Šimon farizeus stává kontrastem k hlavní roli - ženě. Dodržováním přikázání nedojde svět k nápravě celého stvoření, jak Šimon věřil, nýbrž *‚Tvá víra tě zachránila‘* (v. 50).

- **žena-hříšnice:** stojí psáno, ač nevíme, čím se prohřešila; Ježíš o tom také neví, když ji oslovuje ženo? Její víra ji dovedla až do farizeova domu. Víra v Ježíše ji zachránila před hříchem (srov. Lk 5, 31a). Přichází mu z vděčnosti pomazat nohy (olejem na hlavu). Tomu, který ji zachránil (bylo více takových, které mu tolik dlužily, viz. 8, 1-3). Žena si v první řadě nepřichází pro požehnání; kdyby si nebyla vědoma svých hříchů, musela by být blázen, aby vydávala tolik peněz za tak drahý olej. Jak krátce se v příběhu hovoří o jídle (ani nevíme, jak to s jídlem dopadlo), tak dlouze se popisuje její péče.

Mytí a mazání olejem pro ni nebylo obtížné, protože se při jídle u stolu leželo na lehátku. Dilema, co bylo dřív, zda láska-odpuštění nebo odpuštění-láska, se stává pro příběh neúplně. Nejde o lásku jako základ pro odpuštění, ale o lásku jako odpověď víry v odpuštění (v. 47).

– žena u Lukáše přichází s olejem, aby vyjádřila lítost nad svými činy. Ježíš se jí zastává, odpouští hříchy, zachraňuje a propouští v pokoji (v.50). Nemáme si **pomazávání Ježíše** v tomto Lukášově příběhu též vykládat jako víru v Ježíšovo mesiášství, jako je tomu u Marka (srov. 14,3-9)? Obě hostiny se ale také v mnohém liší. Tak například žena u Marka není nazvána hříšnicí; její pomazávání olejem není tedy kajicným činem či odpověď víry v odpuštění. Nýbrž její čin je balzamováním těla, které tu nebude stále (v. 7b); vyznáním, že Ježíš je Kristus.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– neměli bychom si příběh zjednodušovat v tom, že přijmeme hříšnici jako prostitutku anebo ji ztotožníme s Marií Magdalénou. Není to tam ani uvedeno. V onom městě patřila zřejmě ke známým osobám, i farizeus ji poznal (verš 39). Známost se mohla stát tím, že dokázala umně ve svých prospěch využívat svých známých, své krásy, svého postavení. Odvaha vejít do farizeova domu, vzácný olej, pláč, umývání slzami... nemohlo být nic jiného než projev pokání a vděčnosti někomu, kdo je schopen odpustit.

– ani farizea bychom si neměli zaškatulkovat jako věčného Ježíšova odpůrce. Šimon pozval Ježíše ke stolu, což také znamená, že šlo i o společenství slova. ‚Podobenství‘ o dvou dlužnících naznačuje, že i farizeus (tj. oddělený, čistý, zbožný) je hříšný (v. 44-46). A že i jemu má být odpuštěno.

– odpuštěním automaticky nevzniká nový typ lidství. Odpuštěním žena nedostává automaticky do vinku ctnosti, zbožnost, neomylnost atd. a ani se tím okamžikem nestává vzorem pro druhé.

Odpuštěním získává její srdce pokoj (viz J 14,27b) a její kroky jsou přiváděny na cestu pokoje (viz Lk 1,79). Získává tedy zaslíbení pokoje; i my smíme přijímat pokoj a odpovídat na něj, nejsme však natrvalo jeho majiteli.

– nevnášíme do příběhu vlastní dogmatické či zbožnostní konstrukce. Příběh nepoukazuje na odpuštění a víru ve vzduchoprázdnu, ale v polemické situaci pohoršení. Není abstraktním poučením, jak se správně chovat, abychom si zjednali odpuštění. Spíš chce otevřít prostor důvěře, že i mnoho hříchů – dluhů vůči Bohu a bližním – může být odpuštěno, navzdory tomu že si to (zbožní) lidé nedokážou představit.

3. METODICKÉ POZNÁMKY:

Úkoly z obrázku můžete použít v různých částech výkladu. Nejprve mohou děti kreslit, co provedly špatného. Nad jejich kresbami se jich ptejte, jestli je dobré vědět o svých chybách a selháních a proč; k čemu asi vede, pokud si jich člověk není vědom... Evangelijní perikopu jim pak vyprávějte s tím, že jim odpověď naznačí. Po vyprávění mohou děti vyluštit obrázkovou doplňovačku, která znovu připomene Ježíšovo slovo: „Komu se málo odpouští, málo miluje.“ Na závěr už nebude pro děti těžké odpovědět na otázku z obrázku.

4. POMŮCKY:

Zpěvníky, bible, různé předměty, které používáme, když prosíme o odpuštění (viz bod 5);

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Pro **mladší** školní věk:

Předem si připravte věci (nebo namažte na kartičky), které můžeme použít, když jdeme někoho prosit o odpuštění (dáreček, kytička, kamínek, svíčka, obrázek, čokoláda). Dětem je na začátku vyprávění ukažte, společně si je prohlédněte a nechte vybrat s otázkou: Co byste si vzali s sebou, když byste šli někoho prosit o odpuštění? Řekli byste

mu také něco? Vyjádřili byste to ještě nějak jinak (objetím, stiskem ruky, polibkem)?

Pro **starší** školní věk:

Na začátku dětem převyprávějte podobenství (v.41 a 42), například takto: jeden člověk se živil tím, že půjčoval peníze. Dva lidé mu však dlužili; jeden 50 000 a druhý 5 000. Oba dlužníci nemohli svůj dluh splatit a tak jim ho oběma nakonec odpustil. Co myslíte, jak to oba dlužníci přijali? Mohl ho mít jeden z nich raději? Pokuste se diskutovat nad otázkami a nezabývat se detaily dluhu, splátek, živnosti apod. Diskusi ukončete otázkou: Proč myslíte, že Ježíš vyprávěl toto podobenství Šimonovi? – a pokračujte ve vyprávění příběhu od začátku.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Osnova k příběhu se odvíjí od dětí a přechází k tématicky podobné situaci v příběhu: projev lítosti a prosba o odpuštění u ženy hříšnice.

- I. Motivace (viz. bod 5)
- II. Hříšná žena umývá a pomazává Ježíšovy nohy
- III. Hostitel Šimon farizeus se diví
- IV. Ježíš vypráví podobenství o dlužnících
- V. Ježíš vytýká Šimonovi nepohostinnost a tvrdost jeho srdce
- VI. Komu se hodně odpouští, hodně miluje. Lid se diví, víra zachraňuje.

b) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

Osnova vyprávění začíná vlastně uprostřed příběhu – s podobenstvím.

- I. Motivace (viz. bod 5)
- II. Šimon farizeus zve Ježíše k sobě na hostinu
- III. Pozvaný a nepozvaná; hříšná žena umývá a ošetřuje Ježíšovy nohy
- IV. Šimon odsuzuje její nevychovanost
- V. Podobenství pro Šimona (Proč mu Ježíš vyprávěl toto podobenství?)
- VI. Komu se málo odpouští, málo miluje; Ježíš odpouští ženě hříchy
- VII. Lid se diví, víra zachraňuje

VYPRÁVĚNÍ

I. ODTAŽITÝ FARIZEJ A ODEVZDANÁ HRÍŠNICE

Jeden zbožný a vážený člověk – jmenoval se Šimon – pořádal pro své přátele a známé hostinu. Pozval do svého domu k jídlu taky Ježíše. „Jsem na něj zvědav, co je vlastně zač. Ale musím si na něj raději dát pozor. Jedni ho chválí, druzí říkají, že si rád dopřeje jídla i pití s podivnou společností. S Ježíšem raději opatrně.“ Tak možná uvažoval ten zbožný a přísný muž Šimon, když ve svém domě usedl s Ježíšem ke stolu. A možná i proto si držel od Ježíše odstup. Ani ho nepřivítal tak, jak bylo tenkrát běžné přivítat hosta.

Ale dlouho si Šimon s Ježíšem v klidu o vážných věcech nepovídali. Kdo pozve Pána Ježíše k sobě, může se nadát, že se věci nebudou nerušeně vyvíjet, jak si to naplánoval. Jako v Šimonově domě. Najednou se tu objevila žena, kterou nikdo nepozval. „No to snad ne? Co ta tady dělá?“ Trošku to známe taky, ne? Chceme si povídat s těmi, kteří nás zajímají a jsou nám sympatičtí, a najednou se objeví někdo, koho tak rádi nevidíme.

O té ženě všichni věděli, že nevede svůj život správně. Všichni si mysleli, že ji dobře znají. Ale, děti, kdopak ji skutečně znal? Kdo poznal, proč se jí život nedaří? Kdo se o ni skutečně zajímal, kdo ji chtěl porozumět? A kdo tušil, co je v jejím srdci?

A právě takové porozumění a pomoc našla ta žena u Ježíše. Proto za ním přišla. Dokonce i do domu farizeje Šimona, který ji tam vůbec neviděl rád. Tolik chtěla být s Ježíšem. Tolik mu chtěla vyjádřit svou důvěru a vděčnost i svou lásku, že nic nedbala na to, co si ostatní pomyslí. Ani nebyla schopna něco říct. Co cítila v Ježíšově blízkosti, to nedokázala ani slovy vyjádřit. A tak jen plakala, její slzy padaly na Ježíšovy nohy a ona je utírala svými vlasy. Měla s sebou lahvičku vzácného voňavého oleje. Tím Ježíši mazala nohy a přitom je líbala. Myslela si o sobě, že už za nic nestojí. Ale Ježíš jí dává naději, že ještě dokáže být vděčná, že ještě dokáže čistě milovat. A proto plakala. Styděla se, ale zároveň se radovala.

II. JAK HLEDÍ FARIZEJ A JAK JEŽÍŠ

Ale Šimon to neviděl rád. Sice nic neřekl, ale myslel si své. Tak, jak to dokáže chytrý a žel i zbožný člověk, který chce navenek zachovat klid a glanc, ale přitom v sobě sprádká soudy a odsudky. „Copak ta ženská hysterická, ta mě ani tak nezajímá, od té se nedá čekat nic dobrého. Ale Ježíš! Že si nechá na sebe sahat takovou ženskou! Copak nevidí, co ona je zač? Vida, teď se mi potvrzuje, co jsem si myslel. Když nepoznal, co je to za ženu, a nevádí mu, jak se k němu chová, tak to nemůže být člověk od Boha.“

V bibli je napsáno, že člověk hledí na to, co má před očima, ale Hospodín hledí k srdci. Pán Ježíš tenhle Boží vhléd má. Dobře věděl, co je ta žena zač, ale zároveň poznal, co je v jejím srdci, když pláče na jeho nohy a líbá je. A také poznal, jak Šimon přemýšlí. Znal jeho srdce, rozuměl mu a viděl, co mu schází. Ale nic mu nevyčetl. Ani se nezačal obhajovat.

III. JEŽÍŠ PŘINÁŠÍ ODPUŠTĚNÍ

Řekl: „Šimone, představ si, že jeden člověk měl dva dlužníky. Jeden mu dlužil mnoho peněz a ten druhý jen docela málo. Jenže ani jeden neměl na to, aby ten dluh splatil. A tak ten člověk oběma velkoryse jejich dluh odpustil. Který z těch dvou ho bude mít víc rád?“ A Šimon pořád ještě trochu opatrně, ale jasně odpověděl: „Myslím, že ho bude mít raději ten, kterému odpustil víc.“ A Ježíš řekl: „Ano, teď jsi správně usoudil.“

Ježíš staví tu ženu i Šimona do jiného světla. Jak žijeme, jednáme, je důležité. To Pán Ježíš nepopírá. Nestírá rozdíl mezi tím,

jak žila ta hříšná žena, a oč se snažil zbožný Šimon. A přece to není to rozhodující měřítko, kterým se poměřuje náš život. Kdyby bylo, všichni bychom byli a zůstali beznadějnými a neradostnými dlužníky. Ale Ježíš říká: Bůh vám vaše dluhy odpouští. To je to osvobodivé slovo. Proto se už nemusíš pohoršovat nad tím, jak obrovský dluh má někdo druhý. Ale ani se nemusíš pachtit se splacením svého dluhu, i když není třeba velký. Můžeš milovat, protože ti byl dluh odpuštěn.

To dal poznat Pán Ježíš té hříšné ženě. Připadala si ztracená, a teď byla zachráněna. Poznala, že je milována, přes všechno, co Bohu, lidem i sobě dlužila. Proto projevila Ježíši svou lásku tak upřímně a tak svobodně, jak uměla. Co cítila, přijímala a po svém dávala najevo, to jí pak Pán Ježíš potvrdil: „Ano, skutečně, tvůj nepovedený život už je minulostí. Můžeš jít a žít klidně a pořádně, můžeš milovat a radovat se.“

IV. POHLEĎ NA TU ŽENU A UVIDÍŠ JINAK SEBE

Ale Pán Ježíš měl rád stejně i Šimona. Tenhle zbožný, vzorný, snaživý a opatrný muž, který nechtěl zůstat nikomu nic dlužen, dal Ježíši mnohem víc práce než ta hříšná žena. Hlavně kvůli němu vyprávěl Ježíš to podobenství o Bohu, který odpouští větší i menší dluhy. Proto mu taky ukázal na tu ženu. „Podívej se teď na tu ženu jinak a uvidíš jinak i sebe. Přišel jsem do tvého domu, a ty jsi mi nenabídl ani vodu, abych si umyl zaprášené nohy. Všiml sis, Šimone, že ona mi vlastně svými slzami nohy umyla? Tys mě ani polibkem nepřivítal, zatímco ona po celou dobu nepřestala líbat mé nohy. A ještě mi je pomazala vzácným olejem. Vidiš tu ženu a vidiš sebe?“

Vyčítá Ježíš Šimonovi? Chce mu dát ženu za příklad? Spíš asi jemu i nám chce na té ženě ukázat, jak skutečně a drahé může být pro někoho Ježíšovo odpuštění. Jak silná, svobodná, vděčná i radostná může být láska, která pramení z odpuštění.

Právě to farizeji Šimonovi, přes všechny jeho kvality, scházelo. On znal lásku jako příkaz, jako povinnost a zásluhu. Ale z takové lásky neplyne radost ani vděčnost. Spíš pocit neustálého dluhu. A toho nás chce Ježíš zřejmě zbavit. Vždyť přece Pána Boha ani sebe navzájem nemůžeme mít rádi z povinnosti nebo pro zásluhy. A už vůbec bychom pak nemohli mít rádi někoho, kdo si v životě vede zřetelně špatně. Na to by láska z povinnosti nestačila.

V. KDO PŘIJÍMÁ ODPUŠTĚNÍ, MŮŽE MILOVAT

Na té příběhu té hříšné ženy nám Pán Ježíš taky ukazuje, že mi-

lovat opravdu svobodně a radostně nemůžeme bez odpuštění. Kdybychom si mysleli, že už nám nikdo nemusí odpouštět a my že nemusíme odpouštět, asi by z našeho života zmizelo milování – a když, tak určitě to vděčné a radostné. Asi bychom taky jen pořád počítali dluhy – druhých i ty své.

Právě to se přihodilo farizeji Šimonovi. Možná si myslel, že jemu nikdo nic odpouštět nemusí, ani Pán Bůh. A proto ztrácel zdroj radostné lásky. Pán Ježíš řekl, že kdo málo žije z odpuštění, málo miluje. Někdy ti zbožní, vzorní a snaživí leccos dokáží, ale mají dál k upřímné lásce, k vděčnosti, radosti a pokoji.

Ta hříšná žena to všechno objevila skrze Ježíše. A proto se k němu přede všemi přiznala, přestože si o ní mysleli své. Proto se z něho radovala, přestože to dala najevo dost zvláštním způsobem.

Můžeme doufat, že Ježíš se zastane každého, kdo věří v Boží odpuštění a raduje se z něho, i kdyby třeba plakal u jeho nohou jako největší hříšník.

MODLITBA

Pane Bože, i kolem nás jsou lidé i děti, na které druzí hledí skrz prsty a nikdo se o ně nezajímá. I my si leckdy myslíme, že jsme lepší. I s námi máš velkou práci. Ale ty i nám odpouštíš a nepřestáváš nás milovat. A proto se můžeme radovat, každý tak, jak může a umí. Díky, že nám dáváš radost. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Vzpomenete si na nějaký příběh (z bible, knížky, filmu), kde si lidé nemohli navzájem odpustit? Jak k tomu došlo? Neexistuje už žádná cesta jak z toho ven?
- ‚Co si o tom mysleli přítomní?‘ – po vyprávění dejte dětem prostor, ať si příběh přehrají (většina z nich hraje účastníky hostiny) a poté se jich zeptejte: Co si mohli myslet přítomní v okamžiku, když Ježíš ženě odpuštěl její hříchy?
- Víte o místě v Bibli, kde se mluví o tom, kolikrát máme odpouštět? (viz. Mt 18, 21-22; Lk 17,4)

VSTUPNÍ VERSĚ

Žalm 33,4.6 — Neboť slovo Hospodinovo je přímé, v každém svém díle je věrný. Miluje spravedlnost a právo, Hospodinova milosrdenství je plná země. Nebesa byla učiněna Hospodinovým slovem, dechem jeho úst pak všecken jejich zástup.

LITURGICKÉ ČTENÍ

J 1,1-8

PÍSNĚ

Vítř se ztiší (NP 145, S 374) (oslava příchodu Nepřijatelného); Narodil se Kristus Pán (BTS 68, EZ 281); Zněl pláč noci té (S 396); Syn Boží se nám narodil (BTS 67, EZD 654, S 320)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– autorství a zaměření evangelia

– podle J. Zumsteina (Slovo v setmělém světě, Mlýn 1995) je třeba autorství evangelia připsat janovské škole – jakémsi teologickému společenství, které promýšlelo dosavadní tradici o Ježíšovi a vykládalo ji pro společenství v poměrně specifických podmínkách – tzv. „janovské sbory“. Tato společenství byla před nedávnem vyvržena ze synagogy, našlo se v něm nemálo bývalých učedníků Jana Křtitele, potýkalo se s pronásledováním, souvisejícím s prosazováním císařského kultu. Nejistota existence a ohrožení z víceru stran jsou tedy součástí oněch „temnot“, do nichž přesto „svítí světlo“ (v. 5).

– **hymnus J 1,1-18** – byl posluchačům evangelia pravděpodobně znám, v janovských obcích byl užíván. Evangelium otvírá zvláštní chvalozpěv o Kristu. Je formulován v množném čísle („my“ – vv. 14 a 16), což dovoluje představu, že ho měli posluchači z bohoslužeb „zažít“. Tento hymnus se teď stává osnovou zvěstování.

V souvislosti s dějinným pozadím to umožňuje pochopit hymnus nikoli jako spekulaci, odtrženou od konkrétních

podmínek sboru a církve, ale právě naopak: evangelium otvírá vyznání, které proti konkrétním dějinným otřesům, svodům a nepřátelským tlakům staví vyznání Krista, kterého na jedné straně vidí v nejtěsnější souvislosti s Bohem – Otcem („v náruči Otcově“) a na druhé straně zpívá o tom, že zažíval odmítnutí od autorit společenských i náboženských („svět ho nepoznal ... jeho vlastní ho nepřijali“).

– **na počátku bylo slovo** – hymnus se přiznává ke „starozákonní“ osnově Božího jednání: když Bůh něco nového začíná, začíná to svým promluvením a oslovením. Tak povolal k víře Abrahama (Gn 12,1), tak povolal skrze Mojžíše Izrael na cestu z otroctví (Ex 3), a jako „oslovující“ a „povolávající“, „na cestu zvoucí“ Bůh povolal svými deseti slovy k existenci celé stvoření (Gn 1). A protože slovo tohoto Boha zve k naději a novému očekávání, skrývá v sobě i možnost skutečného života – života, který není koloběhem marnosti, nýbrž je prosvícen světlem, jež obtočí tvář v tvář každé temnotě. (1,4)

– **člověk jménem Jan (1,6-8)** – nazývá Jana „Křtitele“ (v tomto evangelium není jmenován s tímto přívěskem) do správného poměru k Ježíši: Jan ne-

byl Mesiášem, ale ukazatelem k němu. Tato výpověď je vyznáním křesťanské „janovské“ víry: být správným „křtite-
lovcem“ (a v oněch sborech jich nebylo málo) znamená nechat si ukázat cestu k pravému světu – pravému Mesiáši – Ježíši (srvn. J 1,15.20.29). Tento motiv je však možno ve vyprávění vypustit.

– **nepřijetí Ježíše** – je konstatováno na dvou rovinách – nepoznal ho „svět“ (kosmos) a nepřijali ho „jeho vlastní“. „Svět“, jak ho zažívají janovská společenství, se k nim staví odmítavě, ba nepřátelsky. Je to svět pozdního helénství, prolezlého pohanskými kulty, a zejména je to svět římského císařství s rostoucím kultem císaře, kvůli němuž jsou křesťané vystaveni pronásledování (J 15,18-25). Vánoční katechetické zpracování tady může pracovat s tím, že narozdíl od našeho obvyklého slavení vánočních svátků nechce evangelium podbudovávat či dokreslovat „rodinný a církevní sváteční dýchánek“, ale vybavuje otřesenou víru novou důvěrou v Kristovu jedinečnost a působnost právě uprostřed těch dějin, před nimiž do našich Vánoctí utíkáme.

– **slovo se stalo tělem** (v. 14) – 14. verš můžeme v souvislosti s vánočními svátky slyšet jako „koncentrované vánoční krédo“. Představuje Ježíšovo narození jako **událost**: STALO SE. Vánoce se chtějí stát připomínkou události, kdy začala být opět aktuální Boží blízkost.

UDÁLOST ZAČÍNÁ A DĚJE SE V TĚLE. Na počátku Vánoctí je narození, příchod jednoho těla do světa. Bůh – řečeno s evangelistou – nás miluje tělesně, nikoli platonicky – protože Bůh zamiloval nás v příběhu Ježíše Krista v těle přišlého. Narodil se Ježíš: Slovo o Boží lásce, slib naděje, ujištění, že Bůh díla rukou svých neopouští – se stalo tělem. V narozeném Ježíši vpadla tato slova do našeho světa, mezi naše lidská těla.

STALO SE TĚLO, KTERÉ PŘEBÝVALO – doslova „stanovalo a putovalo. Bůh Izraele a Otec Ježíše Krista je Bohem poutníků, ba sám je vlastně

poutník. Sdílel se svým lidem útrapy cesty. A tak, když se slovo stalo tělem, ztělesnil ten narozený právě tu zvláštní Boží neusazenost. Nezájistěné putování mělo však trvalý a jasný směr: od člověka k člověku, od „jeslí“ až na kříž, šlo o to, aby mezi námi zakořenila MILOST A PRAVDA. MILOST – jako Boží dar svobody a naděje. Proto právě odsouzeníhodným stvořením v příběhu jednorozeného syna zaznívá „jdi a nehřeš víc“. PRAVDA – jako ujištění o spolehlivosti pozvání k následování. Já jsem ta cesta i pravda i život bude zvat ten, který nemá, kde by hlavu složil.

BYLO NÁM DÁNO UZŘÍT JEHO SLÁVU: Evangelista připomíná a vyznává, co se stalo, když jemu a jeho společenství do života vstoupilo slovo, jež se stalo tělem: Najednou ho museli vzít vážně. Stali se tvorstvem, které uzří zaslišenou slávu blízkosti Hospodinova promluvení (srvn. Iz 40,5; 60,1nn)

– **jednorozený Syn nám o něm řekl** – dosl. „exegetoval“, vyložil. Příběh Ježíše (resp. příběhy Ježíšova těla mezi lidskými těly) je tím jediným správným vyprávěním o Bohu, kterého nikdo nikdy neviděl. Hymnus tu „novozákonně“ domýšlí, jak SZní svědkové dosvědčují Hospodinovo JMĚNO: Jsem Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův. Povaha díla („příběh“) biblického Boha se nám odkrývá pouze v těch příbězích, s nimiž ho on sám spojil.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– žánr „hymnu“ se těžko předává. Můžete postupovat různými způsoby: zeptat se dětí, zda mají rády a dobře znají nějakou vánoční píseň. Pak jim oddíl J 1,1-18 předložit jako píseň „janovských sborů“ a nechat je porovnat, co je v které písni společné a čím se liší. Tato metoda může narazit na to, že čeští školáci jsou málo zvyklí „pracovat s textem“. Můžete však postupovat tak, že s dětmi zazpíváte jimi vybranou vánoční píseň a pak se jich zeptáte, co jim může dát, když jsou nemocné, když prožívají „šikanu“ ve školce či ve škole, když ztratí kamaráda, naštvou mamin-

ku či tatínka (viz motivace). Tak jim umožníte prožít a pochopit, že vánoční důrazy míří doprostřed naší konfliktní všednosti.

Můžete také ve světle janovského hymnu a jeho důrazů vykládat klasické lukášovské vánoční evangelium. Tady ale bude třeba upozornit, že autoři Janova evangelia už nemají k římské říši tak pozitivní (či přinejmenším neutrální) vztah, jako Lukáš a Theofil k Augustovi. Stala se jim nepřátelským „světem“. Důraz na to, že se „slovo stalo tělem“ ovšem zůstává v obou textech, janovský to naopak ještě podtrhuje. Janovský obzor je temnější, o to víc v něm září sláva slova tělem učiněného.

Pokud byste chtěli text hymnu „převyprávět“, postupujte s maximální obezřetností, abyste neskončili u jakési všeobecné náboženské spekulace. Dosáhli byste přesně opaku toho, o čem jde autorům evangelia. V tomto případě bude vhodné, když s použitím některého z výkladů Jana (viz Pomůcky) zapracujete i dějinnou situaci janovských sborů, do níž úvod evangelia promlouvá.

3. METODICKÉ POKYNY:

S obrázkem je třeba pracovat asi až po výkladu. Děti mohou do koleček dokreslovat buď jak se velká slova uskutečňují v Ježíšově příběhu (odpuštění – Ježíš s ochrnutým, jehož spustili přátelé střechou...), nebo jak se uskutečňují v přítomném životě (věrnost – staří manželé se drží za ruku...). V prvním případě je také možné připravit ze samolepek k Lukášovu evangeliu kartičky, ze kterých mohou děti vybírat společně, který příběh by mohl být uskutečněním kterého slova.

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Říkáte si nějakou průpovídku, když se vám ostatní děti smějí? Zpíváte si, když jdete večer do sklepa? Máte nějakou písničku, která vám dává radost, když jste smutní? Která vám pomáhá, když se bojíte? Začátek Janova evangelia je právě taková píseň proti strachu. Ne kouzelné zaříkadlo, ale písnička naděje.

4. POMŮCKY:

Jean Zumstein, Slovo v setmělém světě (Mlým 1995); obrázek člověka či společenství v nesnázích, pronásledování a pod.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Požádejte děti, ať samy vyberou vánoční píseň, kterou mají rády, zazpívejte ji s nimi a pak se jich zeptejte, co jim ta píseň může dát, když jsou nemocné, když prožívají „šikanu“ ve školce či ve škole, když ztratí kamaráda, návštěvou maminku či tatínka ...

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Předkládáme pouze osnovu pro mladší školní věk. Poznámky ke způsobům vyprávění – viz úskalí. Body IV. a V. lze pojmout v naprosté stručnosti.

- I. Motivace – jaké máte rády vánoční písně?
- II. Co nám tato píseň říká v konkrétní životní nouzi
- III. Hodí se zpívat si „vánoční písně“ v nevánočních poměrech?
- IV. Nevánoční nouze janovského společenství
- V. Zvěst o Ježíšově narození znamená, že Ježíš tuto nouzi sám prožívá a uprostřed ní rozsvěcuje světlo

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Na počátku bylo Slovo
- III. Tma nepohltila světlo
- IV. Člověk jménem Jan
- V. Nepřijatý
- VI. Slovo se stalo tělem

Křesťané ze sborů, kde píseň vznikla, se měli čeho bát. Neměli je rádi Římané, protože se neklaněli císaři jako bohu. Uznávali jenom jediného Boha a za to byli často vězněni a trestáni. Neměli je rádi ani Židé, kteří je pokládali za nežádoucí sektu. Křesťané byli menšinou, které se mnozí posmívali pro jejich zásady, učení a chování. Proto si potřebovali pro posilu a útěchu připomínat Boží lásku.

Jak? Právě touto zvláštní písní o Ježíši. Připomínala křesťanům, že se nemusí bát ve světě, který je pronásledoval. A hlavně PROČ se nemusí bát. Ta píseň je vlastně takové shrnutí evangelia – dobré zprávy o Boží lásce. Je to vyznání.

II. NA POČÁTKU BYLO SLOVO

Pamatujete si, jak začíná Starý zákon? Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi. Vydal pokyn a stalo se. Proto i naše píseň začíná: Na počátku bylo Slovo a bylo Boží. Všimněte si, že když Bůh ve Starém zákoně něco nového začíná, vždycky někoho osloví. Třeba na Mojžíše promluvil skrze hořící keř. Zve člověka: „Pojď, vydej se se mnou na novou cestu. Dávám ti příležitost začít.“

Boží slovo znamená naději. Otvírá novou budoucnost. Není to jen kousek věty, částka řeči, jak ji známe. Boží slovo je impulsem k utváření našeho světa. Když Bůh promluví, je to zásah do našeho světa. Něco se stane, něco nového se děje. Znamená to, že Boží slovo je stále přítomno ve věcech, které vidíme kolem sebe. Vloží do věci život, aby mohly plně existovat. Jejich kořen, pramen vyšel z Boha, z toho, který je mocnější než my.

Slovo ale není magické zaklínadlo, které bychom mohli použít, kdybychom snad také chtěli něco stvořit. Nelze odlišit, odpárat od Boha samotného.

Slovo způsobilo i náš život, skutečný život, ve kterém nejde jen o přežívání lidského rodu (abychom jeli, pili a měli děti), ale o život plný radosti a lásky k sobě navzájem i k Bohu. Bohu na nás záleží, proto k nám mluví. A to je pro nás naději v těžkých chvílích útisku nebo třeba nemoci.

III. TMA NEPOHLTILA SVĚTLO

Stalo se vám někdy, že nešla elektrika a svítili jste doma baterkou nebo svíčkou? Čeho bylo v místnosti víc – světla nebo stínu a tmy? Nebáli jste se, že dojdou baterky nebo dohasne svíčka dřív, než zase půjde elektrina? Bylo fajn, že jste doma měli baterku nebo svíčku, když nebylo dost světla?

Podobně se křesťané v písní radují, že to Slovo ani uprostřed

nejčernějších temnot nezahynulo. I když vypadá male a bezvýznamně, jako svíčka proti žárovce. Nerozplynulo se, vítr ho nerozfoval, ale žije dodnes. I uprostřed pronásledování a nepřátelství sousedů. Není to náhoda, ale Boží práce – podpora a péče.

IV. ČLOVĚK JMÉNEM JAN

A píseň pokračuje. Od počátku světa se najednou dostáváme k Janovi. Kterému Janovi? Je to Jan Křtitel. Prorok, který žil v poušti a mluvil k lidem u Jordánu o přicházejícím mesiáši. Mezi křesťany sborů, kde tato píseň vznikla, bylo mnoho posluchačů Jana Křtitele. Nejprve přišli za Janem a poslouchali, co říká. Neučil je vědomostem. Vedl je k pokání. Nechtěl však, aby zůstali u něho, aby třeba založili Školu Jana Křtitele. Ukazoval dál. Byl jako směrovka. Jako prst ukazující na Ježíše. Nezvěstoval sám sebe, ale Ježíše. On je tím světlem, které od Boha přišlo na svět.

V. NEPŘIJATÝ

Jan oznamoval příchod mesiáše – světla světa. To znamená příchod toho, kdo bude uskutečňovat Slovo. A tak se stalo. Přišel Ježíš. Setkání s ním přinášelo a přináší lidem nový život. Někomu zdraví a život, jako třeba dceři představeného synagogy Jaira. Jinému nové životní hodnoty, jako třeba celníkovi Zacheovi. Ale nejen jim.

Ježíšova nabídka života platí pro všechny. I když ji nepřijmou všichni. Tak jako nepřijali Ježíše. Ačkoliv byl Božím synem a byl nejbližší pramenu celého světa, zdroji dobrého a plného života, nasetkává se s vřelým uvítáním a otevřenou náručí. Mocným lidem dokonce připadá, že jeho nabídka radosti a vzájemné lásky pro všechny může být nebezpečná.

Ale přece tu jsou i ti, kteří se otevřeli Ježíšovým slovům o lásce a odpuštění a přijali dar ochrany a lásky od Boha. Obraceli se od té chvíle k němu a brali ho jako závazné pravidlo pro svůj život. Takové lidi nazývá Janovo evangelium Božími dětmi, protože se při setkání s Bohem znovu narodili. Ale jejich mysl se otevřela Božímu lásce a pravdě. Začali nový život. Nejednali, jak by jim radili lidé, ale jak by radil Bůh – jejich Otec. A to byla tak velká změna, jako kdyby se znovu narodili.

VI. SLOVO SE STALO TĚLEM

V Ježíšově osobě přišla do světa Boží milost a pravda. Bůh je tady s námi. Bůh vstoupil do světa tou nejobyčejnější cestou. Narodil se. Není to úplně protismyslné? Vždyť Bůh je mimo svět, je nad

světem, je ten nejmocnější. A teď k nám přichází jako člověk. Jak je to možné? Vždyť takhle přišel o všechnu svou moc! Byl jako my – měl hlad, žízeň, a třeba vyrážku. Není to potupa?

Tak nám Bůh ukazuje, v čem spočívá největší moc. V pravdě, lásce a milosti. Ty mají sílu, i když jsou přítomny v tom nejobožejším ze všech lidí. Jsou mocnější než všechno ostatní. Mocnější než tělo člověka, jeho svaly, jeho inteligence, schopnosti nebo majetek.

Božím příchodem na svět mohli lidé spatřit Boží slávu na vlastní oči. Bůh přišel mezi lidi. Stal se jedním z nich, se všemi obtížemi a radostmi. Když se Ježíš měl narodit, anděl ho ohlašoval jménem Immanuel, to znamená „Bůh s námi“. V Ježíši nás Bůh ujišťuje, že je skutečně s námi. Vždycky. Když je nám dobře i když je nám strašně úzko.

MODLITBA

Náš Otče, někdy se nám zdá, že se všechno kazí. Máme pocit, že všichni jdou proti nám. Ty jsi ale s námi. Ujišťuješ nás o tom stále znova. Jsme nedůvěřiví, ale ty se nezlobíš. Pochybujeme a ty nás stále znovu posiluješ. Děkujeme za tvé Slovo. Děkujeme, že smíme být tvými dětmi. Děkujeme za odpouštění. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Hodí se vyprávět o Ježíšově příchodu do světa jindy než o Vánocích? Myslíte, že by ho bylo vhodné vyprávět také někomu nemocnému – člověku, kterého vyhodili z práce – člověku, kterého zbili skinheadi – šikanovanému spolužákovi – dětem, jejichž rodiče se rozvedli? Co důležitého by z toho vyprávění mohli pro sebe uslyšet?
- Zůstaly by Vánoce Vánoce i bez stromečku, dárků, salátu a ryby?
- Co nás Janova píseň učí o Ježíši?
- Jakému období se u nás říká „temno“? V čem byla temná doba komunismu? Myslíte, že dnes lidé také prožívají nějaké temnoty?
- Máme se zajímat o to, jaké temnoty prožívali křesťané a sbory, kterým bylo psáno Janovo evangelium? (vyhnání ze synagogy, pronásledování od římských úřadů, byli posmívánou menšinou ve svém „světě“)
- Vzpomenete si, v kterých biblických příbězích se objevuje scéna s klaněním? Myslíte, že nějak s Janovou písní o Slovu souvisejí? (např. Josef a jeho bratři, královna ze Sáby a Šalomoun, mudrci, přicházející k narozenému Ježíši aj.)

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 16,8-10 — Hospodina stále před oči si stavím, je mi po pravici, nic mnou neotřese. Proto se mé srdce raduje a moje sláva jásá, v bezpečí přebývá i mé tělo, neboť v moci podsvětí mě neponecháš, nedopustíš, aby se tvůj věrný octl v jámě.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Mt 2,13-16

PÍSNĚ

Vít se ztiší (NP 145, S 374) (oslava příchodu Nepřijatelného); Kde, Pane, jsi (S 143); Kristus příklad pokory (EZ 311,1-4.7-8, BTS 77); Tomu, kdo pro žal hlavu věší (NP 98); Když na světě smutno bylo (BTS 75); Ve jméno Krista doufáme (EZ 244)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– andělské oslovení na počátku příběhu (Mt 2,13) posílá na cestu uprchlíků. Jen se Ježíš narodí, začnou komplikace. Další pokračování příběhu dosvědčuje, že Ježíš jde a půjde cestou utrpení. Immánú-el – Bůh s námi – je s námi nejprve tak, že vstupuje na cestu běženců a utečenců.

– **aby se naplnil hlas proroků** (v. 15.17.23) zní jako refrén dnešního oddílu. Anděl tedy vede Josefa podle „mapy“ narýsované prorockou zvěstí. Ježíšova cesta – od samého začátku – není a nebude výsledkem souhry náhod, tlaků lidské nenávisti či jiných nahodilostí – ale sleduje hlas svědků Staré smlouvy. Důraz na proroky chce – v kontrastu s Herodovým řaděním upozornit: i když uprostřed lidských dějin bezprostředně a viditelně vítězí rozkazy a záměry těch, kdo mají (a patřičně zneužívají) moc, ničí naději a likvidují život, hlas, kterému je třeba naslouchat jako hlasu pravdy a naděje zní odjinud: z úst těch, kdo byli povoláni vést mocné „k pořádku“ a svou zvěstí uprostraňovat naději.

– **Z Egypta povolal jsem syna své-**

ho (v. 15) – „syn“ je ve Starém zákoně označení pro Izrael (Ex 4,22; Oz 11,1) či pro krále jako jeho reprezentanta (cf Ž 2,7 aj). Ježíš tedy především jde cestou svého lidu: lidu, jehož děti farao, egyptský Herodův předchůdce, nechal házet do Nilu – (cestou lidu prchajícího dějinami před nenávistí, včetně křesťanské) – putuje praotcovskou stezkou do Egypta a zpátky – prodírá se „zarostlou cestou spásy“, cestou utrpení, pronásledování a povolání k vysvobození.

Zároveň se tímhle výrokem připomíná, že Boží dílo v tomto světě má svou v astní osnov a svůj vlastní postu: „kým je“ a „oč mu v tomhle světě jde“ zjevuje Hospodin v tomto světě a tomuto světu „v příběhu syna“.

– **hrozba záhuby** (cf v 13b, 20b) – jestliže Ježíš unikl záhubě, plánované krvelačným Herodem, neunikl ji proto, aby si kdesi v Egyptě prožil klidný život. Unikl jako ten, který bude z Egypta povolán zpátky – a pak bude muset do Jeruzaléma – aby byl zahuben! (Mt 16,21)

– **milníky Ježíšovy cesty**: vede pryč z Betléma – pryč z místa vyhlášeného jako „rodiště otce vlasti“ krále

Davida – tj. pryč z místa spojovaného s konvenčním mesiášským očekáváním (cf také Mt 22,45) – do Egypta, tedy na místo, spjaté s utrpením Božího lidu a vhodné pouze jako dočasné útočiště – a odsud nevedou andělské instrukce Josefa a jeho rodinu ani zpátky do Betléma, ani do jeruzalémského královského paláce ale – do Galileje, do kraje vykřičeného svou náboženskou méněcenností – do kraje podezřelého všem slušným a zbožným lidem Ježíšových časů.

Tady zmizí na dlouhý čas Ježíš lidským zrakům, aby právě tady potom začal svoje zvěstování.

– **bude nazván Nazaretský:** Jak tedy rozumět tomu, že se z betlémského rodáka a vyhnance se v Egyptě stává nakonec obyvatel galilejského Nazareta? Má se z něj stát „nazaretan“, dosl. nazorejský: Matoušovi nejde o bydliště. Dosvědčuje, že Ježíš patří do řady těch, které si Bůh zprostřed svého lidu povolává a odděluje ke speciálnímu úkolu – k poslání zachránce, vysvoboditele tak jako např. kdysi Samsona. (Nu 6,2; Sd 13,5)

– **kompozice příběhu** nesleduje tedy pozůstatky nějakých těžko rekonstruovatelných historických událostí, ale do vyprávění spojuje významné starozákonní motivy, které mají objasnit povahu dalšího Ježíšova působení: jeho synovství spočívá v tom, že jde cestou Izraele a plní jeho poslání, tak jak mu rozuměla Tóra a proroci.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Mudrci ještě před chvílí rozhlašují Ježíšovu slávu, dnes se vypravěč jakoby ptá: *Kde Pane jsi, kde je tvá sláva?* – tuto otázku – alespoň se staršími dětmi nezeslabujte, a temnotu krutosti a smrti nezatajujte. Znají většinou hrůzy současných genocid (Bosna, Rwanda, ...) a mají vědět, že k Ježíšovu příběhu patří od začátku i ty nejděsivější polohy dějin a lidské krutosti.

– upozorněte děti, že Ježíš nemá žádnou „božskou“ protekci. Není uchráněn Herodova hněvu jako privilegované dítě.

– Strídání projevů radosti a úcty s projevy nenávisti a genocidy nechce navodit představu jakéhosi koloběhu, kde žádná radost nevydrží dlouho, kde se naděje vždy utopí v moři zklamání a kde má poslední slovo nikoli veselí, ale nářek. Evangelium k takové skepsi a odevzdanosti rozhodně přivést nechce.

V Herodově běsnění a bezprostředně následujícím mordování se – bezesporu tragicky – ukazuje jiná věc: tváří v tvář příběhu Ježíše se odhaluje, co je kdo zač, co se v kom skrývá, jaká je jeho podstata. Jeho příběh až jakoby umocňuje to, co se v lidech skrývá nejhlouběji. A tak zatímco se z mudrců, hledačů nebeských pokladů moudrosti, stalo v Betlémě rozjásané veselící se shromáždění, z intrikána Heroda se stává rozezlený vrah nevinných dětí.

Zmínka o Herodově smrti a vyprávění o cestě zpět nepodporuje představu jakýchysi „božích mlýnů“, jejichž spravedlnosti dřív či později nikdo neunikne. Bible nevidí nic nadějného v pouhém odevzdaném čekání, až ten který totalitní, násilnický, lživý, zotročující potentát se svými přísluhovači zmizí ze scény. Víra nepohlíží na život jako na výslednici, jejíž směr, podobu a náplň v rozhodující míře určuje někdo jiný – dějiny, okolnosti, režimy, dobré či zlé časy. Evangelium neváže naši radost, očekávání, hodnocení života a jeho kvality na toho, kdo zrovna vládne, jaké a v jakých jsme se zrovna ocitli poměrech.

Příběh o Ježíšově skryté slávě, vyhnanství a navrácení nechce podat pouze svědectví o tom, že i s Ježíšem „mávají dějiny“ jako s námi. Chce podat svědectví o skrytém Božím díle záchrany, které se tu děje navzdory lidským spiknutím a genocidám.

3. METODICKÉ POKYNY:

Od toho, do které části hodiny práci s obrázkem zařadíte, se odvíjí i její funkce:

Na začátku budou děti do obrázku kreslit to, s čím se setkaly – co slyšely,

viděly, četly, co si představují. Dostanou se tak do obrazu. Pokud se mezi jejich obrázky objeví něco obsahově blízkého Herodovu strachu (strach z někoho vnějšně bezbranného), můžete na to navázat. Pokud se nic takového neobjeví, můžete vyprávění uvést tím, že mocní mohou mít překvapivě strach i z něčeho jiného.

Po vyprávění můžete před vlastním kreslením společně přemýšlet o tom, zda znají děti ze současnosti nebo historie podobný případ, kdy se někdo mocný bojí někoho vnějšně nepatrného. Nebo můžete děti vyzvat, aby si vzpomněly na podobný případ z bible a ten nakreslily (faraó – izraelských pacholíků, král Saul – mladička Davida...).

4. POMŮCKY:

Pracovní listy – Evangelia – Zdeněk Šorm, nakladatelství Eman; obr.č. V/I (okopírujte obrázek s Herodem, na druhé polovinu papíru si děti mohou namalovat trasu putování do Egypta a zpátky)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Motivace pro **mladší** školní věk:

Už jste někdy museli honem utíkat z domova, školy, místa, kde rádi pobýváte? Kvůli čemu to bylo?

Motivace pro **starší** školní věk:

Obrázky vyhnanců z domova.

Slyšeli jste o uprchlících? Proč utíkají ze svých domovů? Vědí, co je čeká?

Záměrem motivace je poukázat na to, že zlo má svého konkrétního původce, že nám bible toto zlo pomáhá rozpoznávat a pojmenovat.

Obě motivace se pokoušejí „sdělit nesdělitelné“ – zkušenost naprostého ohrožení, ba ztráty dosavadních jistot. Málokdo z dětí tuto zkušenost sám udělal, nicméně jako podstatná leží za Matoušovým příběhem. Podař-li se vám

spolu s dětmi ujit alespoň pár kroků „ve směru“ naznačené zkušenosti, bude to mít na porozumění příběhu podstatný vliv. Nejde přitom o to, abychom si zpřítomnili zkušenost „jako měl Ježíš“, ale abychom porozuměli tomu, „z kterého konce“ vstupuje do našeho světa.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší a střední** školní věk:

Můžete navázat na janovské motivy z 25.12. (J 1,1-14), které zdůrazňují, že Ježíš se ze všeho nejdřív dočkal nepřijetí – od „svých“ i od „světa“. Evangelista Matouš o tomto nepřijetí také dobře ví a rozvíjí ho. Využijete-li motivace, můžete dětem zpřístupnit zkušenost „nepřijetí“ na příkladu útěku z dobře známého a bezpečného místa a na příkladu uprchlíků: K nejhorším zkušenostem patří, když se zcela bezpečně a „samozřejmě obyvatelné“ místo stane najednou nebezpečným prostorem, z něhož je nutné uprchnout. Tuhle zkušenost udělal podle Matouše Ježíš a jeho rodina hned po narození. Nepotkal tento svět jako místo příjemného pobývání, ale jako místo, kde jde bezbranným o život. Přesto právě tady nastupuje „příběh Syna“ – tj. toho, který nejvíc ze všeho dbá na vůli Otce.

Vzhledem k tomu, že jde o druhou sváteční osnovu, předkládáme pouze jednu osnovu.

b) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

- I. Motivace – zkušenost naprostého ohrožení
- II. Ježíšův život ohrožen – andělský pokyn k odchodu do Egypta
- III. Herodovi vojáci řadí v Betléme
- IV. Andělský pokyn k návratu
- V. Cesta do Nazareta
- VI. Ježíš „procházející cestou uprchlíků“ jde cestou syna „povolaného z Egypta“

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE – ZKUŠENOST NAPROSTĚHO OHROŽENÍ

Vánoce jsou pro nás svátky klidu a míru. Sice se uklízí, nakupuje, vaří, ale přitom se všichni těší, jak si odpočinou se spoustou jídla, rodinou, televizí, lyžemi. Jenže příběh, který čteme v Bibli u evangelisty Matouše, má do pohody hodně daleko.

Představte si své Vánoce. Jíte cukroví, rozbalujete dárky a pak spokojení a unavení jdete spát. Najednou, uprostřed noci – siréna. Rozhlas oznamuje, že teroristé nastražili nálože po celém městě. Pro výstrahu má být za dvanáct minut odpálena zrovna ulice, v níž bydlíte. Co byste cítili? Čeho byste se nejvíc báli? Co byste udělali? Kam byste šli?

II. ÚTĚK DO EGYPTA

Jen se Ježíš narodí, hned je kolem něj rozruch. Ne že by se kolem jeho postýlky tlačili tetičky a strýčkové. Budí zájem širšího okruhu lidí – nejprve moudrých mužů z východu a vzápětí i krále Heroda.

Dovídají se o něm různými cestami. Zpráva o Ježíšově narození silně zasahuje do jejich života. Mudrci četli o nově narozeném, mocném králi ve hvězdách. Dlouho putovali, aby mohli tomuto úžasnému člověku vzdát hold a předat mu vzácné dary. Na izraelského krále Heroda má Ježíšovo narození jiný vliv. Chce ho zabít, a tak události dostávají rychlý spád.

Nejprve Josefa a Marii příjemně překvapí mudrci. Ale pak je tu anděl. Tentokrát však dobré zprávy nenese. Josef se s ním už jednou ve snu setkal. To když mu oznamoval narození syna a Ježíšovo zvláštní poslání. Teď je tu zase. Naléhavě Josefovi promluví do snu: „Rychle vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes hledá tvé dítě. Chce ho zabít.“

Josef uvěří a poslechne, tak jako poslechl při prvním zjevení anděla. Uprostřed noci znovu vstává, tentokrát se strachem o lidské životy. Probouzí Marii. Balí svých pět švestek a utíkají směrem do Egypta. Právě přišli o domov. O dům, kde chtěli s Ježíšem žít. O příbuzné a přátelé. O řeč, kterou se domluví. O Josefovo tesařské náčiní i Mariinu výbavu. O kořeny svého života.

Ale jak to? Anděl přece na začátku řekl, že Ježíš zachrání svůj lid ze hříchu. Jak to, že se teď utiká? Copak ho Bůh neochrání nebo nějak nevyzbrojí, aby se mohl Herodovi postavit? Jak může potom někoho zachraňovat? Vždyť může být rád, že zachrání sám sebe.

III. HERODOVI VOJÁCI ŘADÍ V BETLÉMĚ

Herodes zatím odpočívá v přepychu svého paláce. Čeká mudrce a myslí na to, co mu říkali. Prý se tu právě narodil král. To pomýšlení mu nedá spát. Jestliže se v zemi narodil nějaký král a není to jeho dítě, tak to pro něho znamená jediné ohrožení. Pod kterou střechou asi spí? Je to syn šlechtice? Povede proti mně vzpuru se zbraní v ruce nebo půjde o politický boj? Jediný král v zemi jsem přece já Herodes, pro druhého panovníka tu není místo. Protože trůn je jen jeden – tento v Jeruzalémě.

Moc a vláda je Herodova, a tak to také zůstane. O to on už se postará. Herodes uvažuje politicky. Neznámému dítěti, kterému je přeurčeno stát se panovníkem, jde jistě o trůn. Proto je třeba ho zničit. A tak se Ježíšův život hned na začátku setkává s nepochopením, nepřijetím, ba dokonce s nenávisť a strachem z neznámého.

Jenže cizinci z východu se nevracejí. Trpělivost růže přináší, a tak král čeká. Ale mudrci se nevrátili ani druhého dne. Ani třetího. Herodova obava o trůn se mění v opravdový strach. Král se bojí a zuří. Musí zabránit tomu, aby z jeho vlastních lidí povstal protivník. Když mu ti mágové neukázali, kdo je ten vyvolený, přikáže pozabíjet pro jistotu všechny chlapce do dvou let, které najdou jeho vojáci v Betlémě a okolí.

Královští vojáci Herodův příkaz splnili. Místo radosti nad narozením Ježíše, projevem velké Boží lásky k nám, se Betlémem ozývá pláč maminek a tatínek. A Ježíše vidíme kdesi v dálce, v náruči prchající Marie. Právě narozený – a přece už proti sobě má lidskou zlobu, nenávisť, bezpráví a ubohost. Setkává se bezprostředně po narození s demonstrací zmatku světa.

IV. ANDĚLSKÝ POKYN K NÁVRATU

Josef, Marie a Ježíš žili v bohatém, úrodném Egyptě. Mohlo by se jim tu docela líbit, ale oni se přece nikam stěhovat nechtěli. Přišli jako běženci a našli tu azyl. Nejsou ale doma. Vědí o Ježíšově poslání. Jak se naplní? Vždyť žijí daleko od Izraele.

A pak se jednou v noci opět objeví andělé a slovy, podobnými pokynu k útěku, volá Josefa k návratu: „Vstaň. Vezmi Ježíše i Marii a vraťte se domů. Ti, kteří chtěli dítě zabít, už umřeli.“ A Josef? Tentokrát se stěhuje beze spěchu. Návrat do rodné země znamená další krok na cestě vyvoleného syna Božího.

V. CESTA DO NAZARETA

Josef anděla poslechl, vrátili se do Izraele. Co se ale kdysi stalo,

zůstává v lidské paměti. I v Josefově mysli zůstane navždy ten temný obraz – noc, tajný útěk, skromný uzlíček na cestu, a hlavně strach. Strach o život dítěte, dítěte se zaslíbením. Návrat domů není jednoduše přestěhování. Zlá zkušenost varuje. Josef s Marií se bojí vrátit domů. Do Judska. Vládne tam Herodův syn – Archelaos. Andělský pokyn ale nelze jen tak ignorovat. Je to povolání zpět k svému lidu, kde má Ježíš zvláštní úkol. Kam tedy jít?

A hele, plní se další starozákonní výrok, ten o Mesiášově přezdínce. Ve snu se totiž Josefovi dostalo dalšího pokynu: „Jdi do Galileje.“ Ne do Judstva, ne do Betléma, ale na sever do Galileje. A tak šel. Už jste slyšeli, že se Ježíši někdy říkalo Nazaretský? To proto, že se Josef usadil s rodinou ve městečku Nazaret.

VI. BŮH S NÁMI

„Immanu-el“ tedy „Bůh s námi“, tak byl Ježíš před svým narozením nazván. Evangelium zdůrazňuje, že tak byl zvěstován už starozákonními proroky. Ten, který vysvobodí lid z hříchu. Má k tomu moc od Boha. Jenže on utíká ze země. Jaká je to moc, když její držitel musí prchnout před nějakým králikem, místo co by mu pokynem ruky nebo kouzelnou větičkou srazil hlavu z krku? Pravda, je ještě malý, ale stejně, neměl by ho Hospodin víc chránit? Nikdo se přece o něm nemusí dozvědět. Tedy do té doby, než přijde zachránit svět, to dá rozum. Do té doby, než bude tak silný, že to všem natře. V čem spočívá Ježíšova zvláštnost, když ne ve zvláštní Boží ochraně?

V Ježíšově osobě se projevuje Boží láska k lidem. Přichází do obyčejného světa, jako je náš. Stejně jako my je ohrožen špatnými věcmi, které jsou kolem nás. Zblízka a na vlastní kůži poznává hlad, nenávisť a strach. Právě skrze jeho osud je Bůh i na takových místech s námi. Tím, že se stává uprchlíkem a bezdomovcem, že se dostává na dno lidské společnosti, přináší naději do našich dní. Přináší radostnou zprávu o Boží lásce a milosti. Hlučné rozkazy prezidentů a generálů dokáží zničit životy tisíců. Příběh o útěku do Egypta předává naději, že lidská zloba natrvalo pravdu neumlčí.

MODLITBA

Pane, děkujeme ti. Máš nás tak rád, že nás nenecháš napospas sobě navzájem. Dej nám prosíme jemný sluch. Chceme naslouchat a uslyšet, co nám radí tvá láska. Dej nám prosíme sílu a vytrvalost. Chceme dávat radost svým kamarádům, rodičům a dalším lidem kolem sebe. Ne vztek ani strach. Děkujeme, že jsi nám Ježíšovým životem řekl: lidská zloba nemá poslední slovo. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Byl některý diktátor, tyran tak chytrý, schopný a úspěšný, že prosadil všechny své plány?
- Myslíte si, že se mocní lidé nebojí obyčejných lidí?
- Čemu se mohou vyhnout „protekční děti“? Je jim to ku prospěchu?
- Co má Ježíš v dnešním příběhu společného s Mojžíšem? (pojmenování – genocida – pronásledování – útěk – návrat zpět – úkol vysvobodit „můj lid“)

PODOBENSTVÍ O ROZSÉVAČI

L 8,4-18

1.1.2006
Nový rok

VSTUPNÍ VERŠ

*Žalm 143,8 — Ohlas mi zrána své milosrdenství, neboť doufám v tebe.
Dej mi poznat cestu, po níž mám jít, neboť k tobě pozvedám svou duši.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 8,4-8

PÍSNĚ

*Vzácný hosti přijď (S 57) (už víme, že má cenu prosit o příchod vzácného
Obnovitele doprostřed naší neplodnosti); Jdou, stále jdou se zprávou
(S 115); Zachovej nám víru dobrou (S 389 – můžete postupně přidá-
vat jména aktérů z jednotlivých příběhů – Lukáše, Teofila, Zachariáše,
Alžbětu, Marii...); Dál (S 39); Rozsévač (BTS 59); De profundis (S 327);
Zůstaň s námi (S 401); Nás zavolal jsi, Pane (BTS 47, EZD 680)*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **mluvil k nim:** neučil je^e tedy vznešený Teofile, jako je tomu u Marka (4,1-20). Mluvil (též Mt 13,3) k velikému zástupu lidí, kteří za ním přicházeli z mnoha měst. A Ježíš k nim mluvil v podobenství. Podobenství je tedy jen prostředkem k tomu, co chce Ježíš říci. Učedníkům je dáno znát tajemství Božího království (v.10); oni si ho tedy skrze podobenství prohlubují. Ostatním je však tajemství Božího království skryto, proto zaslechnout „Ježíšovo učení“ znamená potkat Boží království v akci.

– **podobenství:** je jen prostředek; přesto nebo možná právě proto, je důležité, aby tomu co nejšířší okruh posluchačů porozuměl. Semínko (či sazenice), půda, slunce a voda – to jsou atributy vzniku toho, co nám doslova roste „pod okny“. Taková je realita, všem – i tobě vznešený Teofile, má být zřejmé, oč jde.

Děj podobenství se odehrává ve značném časovém rozpětí (setí až sklizeň). Po zasetí prvních tří zrn je téměř hned možné zaznamenat ztrátu, ale u posledního si posluchač „počká“ na výnos ze setby. Rozhodující je tedy čas zrání – čas, kdy nejsou zřejmé ztráty, ale výnosy.

– **co se stalo při rozsévání...** Vyšel rozsévač (v.5)– rozsévač nevychází náhodou, nedopatřením, ale vychází, aby rozséval. Rozsévač rozsévá své zrno. Většinu vyprávění zabírají příklady neúspěšné setby. Na tři nevydařené pokusy o zasetí jeden úspěšný. Neutěšené skóre. Za to ale poslední příklad rozsévaného semene přineslo stonásobný (srov. Mt 13,8; Mk 4,8) užitek. Dost dobře možná pro to, vznešený Teofile, že semeno nedopadlo pouze na dobrou zemi, ale zasel se též i uvnitř.

– Kdo má uši k slyšení, slyš: přirozeně, že má každý uši a většinou s nimi i dobře slyší (též L 14,35). Ježíš v podobenství promlouval k masám, ale přitom záleží na jednotlivci. Jak s podobenstvím naloží, jak ho přijme. Každý z toho má tolik, kolik uslyšel. A co jsi slyšel ty, vznešený Teofile?

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **podobenství:** nepředstavuje pouze jakousi „učební pomůcku“ (jako je ilustrace atd.), nýbrž svěbytný způsob zvěstování. Ježíš neuzivá podobenství především z „pedagogických důvodů“, aby názorně předvedl, co a kdo a jak co je kde v Božím království. Ježíš chce

posluchačům přiblížit blízkost Božího království, tak jak tuto blízkost zažívali skrze jeho znamení a mocné činy.

– **užití výkladu podobenství** (8, 11-18) si žádá další zvláštní ‚textové‘ pozornosti a komplikuje podobenství samo v odlišných základních důzrazech.

– **pokřtění, konfirmovaní, věřící či členové církve** nejsou s tímto podobenstvím ‚za vodou‘. Apriori jim tímto nepřináleží podoba posledního zrna. Nejde o to jednou uslyšet slovo či se pro ně jednou rozhodnout. Boží království nemá konce (Lk 1,33).

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek by měl zdůraznit poselství podobenství (Pokud mu dobře rozumím, brzdí toho, kdo by byl fascinován velikými zástupy okolo Ježíše, a zároveň potvrzuje smysl tomu, kdo by o něm pochyboval vzhledem k malému počtu oslovených.). Hodí se tedy, aby jej děti zpracovávaly až po vyprávění. Potom budou lépe rozumět souvislosti obrázků, značek a odpovědí, které jim vyjdou.

4. POMŮCKY:

Zpěvníky, bible, Pracovní listy – Evangelia, č.11 (Z. Šorm nakl. Eman); obrázek rozsévače z BTS; postava člověka (viz. bod Podněty pro rozhovor);

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

DO PŘÍBĚHU:

Pro **mladší** školní věk:

Nakreslete (nebo najděte) jednotlivé fáze růstu nějakého semene (semínko, semínko s klíčkem, stvol – u něhož není jasné, co z toho vyroste ke žni). Předložte je před děti tak, aby každá fáze byla na zvláštním papíře. Pak je požádejte, aby rostlinku na obrázcích srovnaly tak, jak podle nich roste. Při společné kontrole pak s nimi hovořte o tom, co je pro takovou rostlinku v té které fázi důležité, aby vyrostla.

Na začátku vyprávění můžete použít obrázek rozsévače v BTS, str.101, na kterém je dobře vidět obvyklý způsob tehdejšího setí.

Pro **starší** školní věk:

Rozepište (namalujte) v heslech na kartičky, co všechno potřebujeme, abychom si vzájemně naslouchali, a zahrňte tam i taková, která k tomu nepotřebujeme (ucho, otevřené srdce, pohled z očí do očí, patřičná vzdálenost, sympatie, dobré počasí, oblečení ‚in‘, vlastní hrdost, společné zájmy). Nechte děti, ať samy roztrídí hesla podle toho, jak jsou pro ně důležitá k tomu, aby jeden druhému naslouchali. Při třídění se jich ptejte, proč ‚tuhle‘ zrovna (ne)vybraly, proč je to (ne)důležité?

6. OSNOVY VYPŘÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Osnova k podobenství vychází z toho, že se děti nejprve soustředí na to, co je jim známé (viz. motivace) a z ‚jejich‘ světa. Na to přímo navazuje podobenství; rozsévání a růst se tak rozvine v příběh. A poté se můžeme spolu s dětmi ptát, co tímto podobenstvím chtěl Ježíš posluchačům říct a co si z toho můžeme odnést my.

I. Motivace (viz. bod 5)

II. Rozsévač rozsévá zrno, ale ne vsu-
de se semeno ujímá

III. Lidé přicházejí za Ježíšem, aby
mu naslouchali

IV. Ježíš rozsévá slovo, ale ne každý
ho slyší

b) poznámky a osnova pro **starší** věk:

Osnova k podobenství se odvíjí od toho, že se děti nejprve sami pozastaví nad tím, co je pro ně důležité v naslouchání druhému a navzájem si své názory konfrontují (viz. motivace). Říká Ježíš něco k tomuto tématu, když vypráví podobenství o rozsévači? – Ve vyprávění pak neopomeňte dětem zdůraznit čas, jež je nutný pro odhalení výnosu setby. Vzniká tím most, který podtrhuje důležitost růstu a zrání jejich správného rozhodování.

I. Motivace

II. Lidé přicházejí za Ježíšem, aby
mu naslouchali

III. Rozsévač rozsévá a brzy je vidět,

IV. Ježíš vypráví; Boží slovo je přijímáno různě

V. Slyšet podobenství znamená rozhodovat se pro Boží království a užít jeho blízkost

VYPRÁVĚNÍ

Části označené „A“ jsou určeny pro mladší, části „B“ pro starší, „AB“ pro obě věkové skupiny.

I. (A) JAKO KDYŽ ZASEJEME SEMENO

Co se stane, když zasadím semínko? (Už jste to zkusili?) Jsem zvědavý, co vyroste. A kdy už to konečně bude. Jenže ono si to roste, jak chce. Musím počkat a být trpělivý. Nechat semínko, aby tam vevnitř pracovalo. A ono vyroste a přinese mi květ nebo ovoce.

Právě tak je to, když Bůh osloví člověka. Hned se to neprojevíví. Chce to čas a trpělivost. Nepustit to z hlavy a ze srdce. A pak, až přijde správný čas, Boží slovo přinese užitek. Jaký? Třeba se naučíme odpustit. Nebo děkovat Bohu za dobré věci. Nebo začneme dělat jiné dobré věci.

I. (B) ZKLAMANÝ TEOFIL...

Lukáš si toho nemohl nevšimnout: Jeho hostitel měl na čele výraznou vrásku. „Copak, vznešený Teofil? Stalo se něco?“ zeptal se a rozhlédl se okolo. Vše se tu zdálo být v pořádku, i služebná už tiše seděla na obvyklém místě v koutě, dychtivá slyšet vyprávění z Lukášova svitku.

„Nic,“ na to Teofil, ale díval se jinam. „Předčítej.“ Lukáš tedy usedl, rozvinul svitek a začal číst: „Lidé se k Ježíšovi scházeli ve velkých zástupech a přicházeli z mnoha měst. A mluvil k nim...“ (L 8,4).

„No, a to je právě to!“ vyskočil náhle Teofil. „Zástupy! Kde se objevil Ježíš, tam se sbíhaly zástupy lidí. Byli zvědaví, chtěli uzdravit, chtěli ho slyšet. A kde jsou ty zástupy dnes?“

Lukáš překvapeně poposedl. Takhle rozrušeného Teofila ještě neviděl. „No tak... třeba teď o Vánocích přišla do kostela spousta lidí.“

„A přesně o tom mluvím, Lukáši. Potkal jsem o Vánocích v kostele některé své přátele. Byli tam poprvé. Jenže když jsme se druhý den bavili, řekl mi jeden: ‚Já tam jdu kvůli atmosféře.‘ A druhý: ‚To je takový vánoční zvyk.‘ A třetí se mi dokonce posmíval, že věřím!“ – Bylo to venku. Teofil se trochu uklidnil. Znovu usedl. „Za Ježíšem chodily zástupy. Dnes chodí zástupy leda do supermarketu,

na stadión, nebo na koncert. Křesťanů je málo. Nic nedokážeme, nic nezměníme.“

II. (B) ZÍSKÁME DAVY?

Na Lukášově tváři se objevil mírný úsměv. „Vznešený Teofile, nejsi sám, koho to trápí. Vlastně jsem o tom chtěl dnes předčítat z evangelia. Ale nejdřív mám pro tebe jednu otázku: Viděl jsi někdy, jak se chovají lidé ve velkém množství, v davu?”

„Mockrát. Někdo něco vykřikne a všichni to začnou skandovat. Někdo se začne prát a všichni se přidají. Zástup lidí je jako jedno velké divoké zvíře.“

„Máš pravdu, Teofile – a přesto se najdou lidé, kteří dokážou s davem hýbat, jak chtějí. Třeba televizní moderátoři, hvězdy nebo politikové. Dokážou mluvit, aby vzbudili nadšení nebo nenávisť davu.“

„Já vím. Učili mě v hodinách rétoriky, jak se to dělá. Hodně efektních (působivých) slov. A chválit je, říkat jim to, co chtějí slyšet. Vyhržovat nepřítelům a zrádcům.“ Teofil se zarazil. „Ale takhle přece Ježíš k zástupům nemluvil.“

III. (AB) JEŽÍŠ MLUVIL K ZÁSTUPŮM; BOŽÍ SLOVO JE PŘIJÍMÁNO RŮZNĚ

Máš pravdu, vznešený Teofile. Za Ježíšem přicházely davy, ale on je nechválil. Nechtěl se líbit všem. Mluvil pravdivě o Bohu i o lidech. A říkal i nepříjemné věci: že bohatí mají rozdat svůj majetek chudým, a nepřátele že máme milovat. Že nemáme žít pro sebe, ale pro druhé.

A jak to ti lidé přijímali? Různě. Zástup se rozdělil.

Někoho se ta řeč vůbec nedotkla. Jedním uchem tam a druhým ven.

Někdo byl nadšený. Hned zítra všechno změním, říkal. Hned zítra. Ale nic neudělal.

Někdo s Ježíšem úplně souhlasil. Jenže jiné věci byly pro něj důležitější. A tak to nechal být.

A někdo Ježíšovo slovo přijal, vzal si je k srdci a dal mu prostor. Dal mu přednost před ostatními věcmi.

IV. (AB) ROZSÉVAČ ROZSÉVÁ A BRZY JE VIDĚT, KTERÉ ZRNO SE NEUJALO

Lukáš začal znovu číst (s nejstaršími společně číst L 8,4-8, mladším vyprávět): Vyšel člověk na pole sít obilí. Bral semena plnou hrstí a rozhazoval je.

Některá zrnka padla na cestu. Neujala se. Lidé, kteří po cestě chodili, zrnka rozšlapali. A zbytek sezobali ptáci. Žádná úroda.

Jiná semena padla na skalnatou zem. Půda tam byla prohrátá, a tak semínka velmi rychle zakořenila a rostla. Ale kořeny byly mělko a rostliny neměly vodu. Rychle vyrostly, rychle uschly. Žádná úroda.

Jiná zrnka padla doprostřed trní. Rostly dobře. Ale trní rostlo spolu s nimi, bylo silnější, zastínilo je a udusilo. Žádná úroda.

Některá semena padla do dobré země. Rostliny zakořenily do hloubky, vyrostly. A na každém klásku dozrálo mnoho nových zrněk. Urodilo se!

(Pro menší je možno spojit vyprávění o rozsévači s postupným vybarvováním pracovního listu – každý typ rostlinky odpovídá některým z posluchačů Ježíše.)

V. (B) MÁ TO CENU?

„Vždyť jsem to říkal,“ zvolal Teofil, „tak málo lidí opravdu naslouchá evangeliu. A stejně je to v tom Ježíšově vyprávění. Tři semena padnou vedle a jenom jedno se ujme. 3:1 – křesťanů je málo. Nemá to cenu.“

„Prosím za prominutí, pane, ale je vidět, že nemáte zkušenosti s prací na poli,“ ozvala se z kouta služebná, která jindy bývala zticha. Překvapeně se otočili. „Když se seje, vždycky se spousta semínek neujme. Ale člověk musí rozsévat a moc se neohlížet, kam to padne. Když vyroste to dobré, všechno se vám vynahradí. Vždyť to četl i tuhle pan Lukáš v podobenství. Ten, kdo Ježíše slyší, přinese stonásobný užitek.“

Pán domu vypadal překvapeně. „Stonásobný užitek?“ Zamyslel se dlouze. „To vlastně nějaké malé ztráty nevadí. Jistě, je jich škoda, ale i tak je užitek veliký. Ano! Když to nevzdáme. Nepočítat a šířit Ježíšovo slovo – to není špatná rada! – Poslouchej Lukáši, teď si říkám, že by možná stálo za to, abych se těch svých přátel ještě přeptal. Třeba v nich něco z té vánoční zvěsti uvízlo. Stačila by troška. Stonásobný užitek... Myslel jsi to takhle, když jsi to psal?“

Ale Lukáš neřekl nic; na jeho tváři byl zase ten mírný, trochu záhadný úsměv.

MODLITBA

Pane Bože, dej ať slyšíme, co nám říkáš. Ať slyšíme, když nás chceš potěšit, ať slyšíme, když nás napomínáš. Ať uchováváme tvé slovo ve svém srdci. Věřme, že ono vyroste a bude k dobrému nám i ostatním lidem. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, HRY

- S mladšími dětmi si můžete zazpívat písničku ‚Čížku, čížečku‘ a přitom napodobovat jednotlivé fáze růstu, žně a konzumace máku.
- Porovnejte se staršími dětmi podobenství o rozsévači u Lukáše s podobenstvím u Marka (4,1-9) a u Matouše (13,1-9). Najděte rozdíly či shody – která podobenství se navzájem víc podobají? Výsledky můžete zaznamenat v heslech a vyvěsit.
- Načrtněte postavu člověka (buď jednu velkou nebo pro každého malou) s obzvláště dlouhým trupem. Pak postavu vystříhnete a do trupu vodorovně nakreslete řádky, tak aby se na každý řádek vešlo heslo. Požádejte děti, ať vepisují (společně nebo každý do svého) do řádků to, co je podle nich pro člověka důležité, aby naslouchal (postavu-ičky si mohou i vybarvit). Pak postavu(ičky) složte podle řádků do leporela tak, aby nic z toho dětmi vepsaného nebylo vidět: Takto vypadá člověk (Jana, Ondřej, Tomáš,...). Pak postavu(ičky) rozevřete: A takto člověk (Jana, Ondřej, Tomáš,...) vyrostl, když dokáže naslouchat.
- Už jste někdy něco sami sázeli či seli? Ujalo se všechno? Těšili jste se na úrodu? Zdálo se vám, že na ni musíte dlouho čekat?
- S dětmi si můžete namalovat kalendář a k jednotlivým měsícům pak přiřadit fáze růstu semene (příprava půdy, setí, hnojení, růst, žně).

UTIŠENÍ BOUŘE A UZDRAVENÍ POSEDLÉHO

8.1.2006

L 8,22-39

1. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 107,28–30 — A když ve svém soužení úpěli k Hospodinu, vyvedl je z tísně: utišil tu bouři, ztichlo vlnobití. Zaradovali se, když se uklidnilo, on pak je dovedl do přístavu, jak si přáli.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 8,22-25

PÍSNĚ

Vzácný hosti přijď (S 57) (už víme, že má cenu prosit o příchod vzácného Obnovitele doprostřed naší neplodnosti); Loď, které církve říkáme (S 175); Ostnatý drát (S 188); Radujte se bratři (S 284); Sláva, vstává (S 300); To něco stojí (S 335); Vítr se ztiší (S 374); Bůh je sám naše útočiště (EZ 46); V tvé síle, Pane Bože můj (EZ 200); Ó ujmí ruku moji (EZ 559)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

Po slovu (učení) následuje čin: Ježíš učí (podobností, zástup naslouchajících) a jedná (utíšení bouře, uzdravení posedlého).

Jak je to s vírou a s tím Ježíšem? Jaké to je, přijmout jeho slovo do srdce jako do úrodné půdy? Co se změní? Popluje se mi životem snáz a bezpečněji? Bez bouří? A co zlo kolem nás – copak si nedělá, co chce?

– **utíšení bouře:** Lukáš spolu s Markem ukazuje, že po slyšení Božího slova může cesta Ježíšových vyznavačů vést právě tam, kde se strhne pořádná bouře. Obraz Ježíše a jeho učedníků plavících se na lodi se stal obrazem pro církev. Loď bezmocně se potácející ve vlnách a pouštějící se do rizika je symbolem života Kristových vyznavačů. Taková je zkušenost křesťanů: zažívají podobné věci, jako nečekaná bouře (např. pronásledování, ale i jiná lidská trápení), někdy se jim zdá, že jejich Pán je a není přítomen (zkušenost už dost povelikonoční víry: jakoby On sice byl s nimi, tak se o tom přece káže,

ale spí-neslyší, neví o tom, co se děje a nezasahuje, zatímco zlo si vyvádí, jak chce). Bouře na moři, to je situace ohrožení, situace, která se naprosto vymkla z kontroly. Rozjelo se něco, o čem nikdo neví, jak to dopadne.

– tehdy učedníci volají: *Mistře (Veliteli – šéfe), hyneme!* V těžkostech člověk hledá pomoc. Ze strany učedníků to není hysterie, loď nabírá vodu a je to vážné. A Ježíš jedná jako Pán a Bůh: činí konec chaotické a smrtelné situaci.

– a ptá se: *kde je vaše víra?* – Co je to vůbec víra? Důvěra, odvaha naděje, síla ke vzdoru (ne rezignace), přesvědčení, že bouři bude (jednou) konec. Důvodem k tomu je Pán, který je s nimi na stejné lodi. Křesťané mohou z této zkušenosti, že Ježíš je Pán, žít v podobných situacích, kdy „loď nabírá vodu“. Směji tak druhým lidem, s nimiž jsou na jedné lodi, ukazovat k naději (tento postoj víry má apoštol Pavel ve Sk 27 při bouři a ztroskotání lodi na cestě do Říma a je to pomoci pro všechny pasažéry na lodi).

– následující oddíl o **uzdravení**

posedlého (Lk 8,26 – 39) je sice samostatný, ale tematicky dobře navazuje na předchozí oddíl (takové je řazení i u Mk a Mt): zatímco v oddílu o utišení bouře Ježíš kontroluje „rozbouřené živly“ – vítr a vody – **vnější zlou moc**, nyní se ukáže jako **Pán nad zlým, které přichází „zevnitř“** – nad posedlostí. Proto si evangelisté nelámou hlavu místními názvy (Gerasa není v bezprostřední blízkosti Genezaretského jezera, některé varianty proto hovoří o Gadare, gadarenské krajině, která by spíše zasahovala k břehu jezera). Důležité je, že Ježíš s učedníky vstupují do pohan­ské oblasti, do míst, kde se žije tak, že z toho jimá strach. V předchozím oddíle byla také položena otázka: kdo je Ježíš? A v tomto oddílu na ni odpoví démoni (Ježíš, syn Boha nejvyššího).

– **posedlost** je vystižena (dost přesně) ztrátou lidství a individuality: posedlý chodí již dlouho bez oděvu, nahý. Není schopen vztahu – nežije ve společenství s druhými, ale bydlí v hrobech (tj. blízkost smrti a v očích žida jde ještě samozřejmě o kultické znečištění naprosto znemožňující kontakt s Bohem). Je sebedestruktivní a druhým životně nebezpečný. Je jako loutka, se kterou si hraje zlá síla.

– popis posedlého dovoluje **rozlišovat mezi zlem a tím člověkem** (ten člověk, jak se projevuje, není vlastně on, to dřímá někde úplně skryto, teď s ním smýká zlá síla). Toto rozlišování dovoluje nezatracovat člověka a zároveň je velmi realistické – zlo je prostě zlo, je třeba brát je vážně. Ježíš takto rozlišoval mezi člověkem a zlem, prikazuje zlému, aby vyšel z člověka ven. – Posedlost se netýká jen extrémně nebezpečných jedinců – zločinců. Může se stát – čas od času – každému z nás. Maminky říkají zlobivým dětem: co to do tebe vjelo? Posedlosti se daří v prostředí party bez individuálních postojů, to znají starší děti.

– posedlý při setkání pokleká a **prosí Ježíše, aby jej netrápil**: podstatu Ježíšovy osobnosti v evangeliích nejprve poznávají a vyznávají démoni,

ale bojí se ho. Jsou před Ježíšem jako silnějším servilní, podřízení, ne však změnění.

– Ježíš **se nejprve ptá na jméno**: kdo jsi. Když se skutečnost pojmenuje, už tím ztrácí sílu. Odpověď posedlého (legie, tj. základní římská vojenská jednotka obsahující 5-6 tis. mužů) ukazuje jednak na mimořádně silnou posedlost, tak i na podstatu zla – ničivá „masa“, ve stejnokrojích a bez tváře). – Děti je možné se zeptat, jak se projevuje dobro: odvahou jednotlivců nebo silou masy.

Největším problémem zla není „odkud zlo“, ale „**kam s ním**“: jeví se často jako nezničitelné, přesidlující si kam chce. **Projekce zla do zvířat** bývala prý obvyklá praxe, podstatné je, že Ježíš zlo podstatným způsobem odstraňuje a izoluje (umísťuje je do prasat – nečistých zvířat, která se vrhají do jezera). Posílá zlo tam, kam patří.

– po této události **běží po kraji zprávy**: zvědavci vidí na vlastní oči člověka, z něhož vyšli démoni, s navraceným lidstvím: je oblečený, chová se rozumně. Sedí u Ježíšových nohou a naslouchá, podobně jako Marie.

– Ježíš **odchází na prosbu obyvatelů kraje**: jeho zvěst nepřijali (že by strach z podobných ekonomických ztrát, jako utopená prasata?) Ale ten, z něhož vyšli démoni, chce jít s Ježíšem. Ježíš jej překvapivě **posílá zpátky**. Jeho svědectví je potřeba právě u nich doma. Je to hezké zakončení celého oddílu: vzít vážně Ježíšovo slovo nemusí vždycky znamenat opouštění (– rodinu, práci, „nevěřící prostředí“ atp. – jako první učedníci u jezera), ale může to znamenat naopak jít domů ke svým.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

V příběhu nejde tu na prvním místě o zachování fyzického života, ale o Ježíše, který probouzí víru (a díky které může člověk svěřit svůj život do rukou mocnějšího).

Dnes by se o tom posedlém nejspíš mluvilo jako o duševně nemocném. Ta-

kovou přímočarou paralelu však není dobré dopustit: v době, kdy se o duševních nemocích více ví a jakž takž se léčí, nelze hovořit o duševně nemocných jako o posedlých zlem. S duševním onemocněním bývá spojeno velké utrpení, které se může ještě prohloubit moralistickými postoji ze strany okolí. Na druhé straně však nezastírat, že jsou lidé, z kterých jde strach a kteří jsou nebezpeční, s kterými se nesmí nikam chodit.

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek můžete tentokrát použít k vyprávění vy sami. Vystříhnete jej a složte předem a vyprávěním komentujte jednotlivé scény. Nemusíte přitom vyprávět souvisle sami, můžete se vždy ptát, co na obrázku je, co na něm kdo dělá atd. V závěru vyprávění se také můžete ptát, jestli má nějaký význam, že jsou postavy jednotlivých scén v zákrytu za sebou. Nakonec si děti sami plastickou vystřihovánku vybarví a vyrobí. Můžete jim také poradit, aby podle ní doma rodičům vyprávěly; popřípadě přiští setkání můžete takovým vyprávěním dětí začít (Pro příběh o Jairově dcerce má tato souvislost význam).

4. POMŮCKY:

Obrázek bouře na moři, symbol církve – lodička s křížem na moři.

Pohyblivá loutka, se kterou můžete smýkat na všechny strany.

Obrázek nějaké „masy“ – demonstranti ničící výlohy a auta, setkání

neonacistů či komunistů nebo řvoucí fanoušci na zápase.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Co se dá dělat, když auto dostane na sněhu nebo na ledu smyk? Často nic moc, jen čekat, jak to dopadne. Do takové situace, která se vymkla kontrole, se dostali učedníci.

Potkali jste už někdy člověka, ze kterého šla hrůza?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) pro mladší **školní** věk:

- I. Úvod: nejnebezpečnější situace, do které jste se dostali – vy nebo vaši rodiče-sourozenci.
- II. Nebezpečí na moři – učedníci ztrácí odvalu
- III. Ježíš utiší bouři
- IV. Setkání se zlým člověkem
- V. Pán Ježíš odděluje zlo od posedlého
- VI. Závěr – návrat domů.

b) pro **střední a starší** školní věk:

- I. Situace se vymkla kontrole – co to znamená?
- II. Riskantní situace – důsledek Ježíšova příkazu.
- III. Ohrožení a Ježíš spí
- IV. Ježíš zasahuje a učedníci se ptají: Kdo on je?
- V. Setkání s posedlostí, Ježíš nechává odejít zlo, kam patří
- VI. Uzdravený zvěstuje evangelium doma

VYPRÁVĚNÍ

PROŽÍT PŘÍBĚH – EXPEDICE „DRUHÝ BŘEH“

Pro mladší školní věk nebo i starší hravou skupinu je možné použít téma prvního vyprávění coby rámeček: na začátku navrhneme „nechat povídání povídáním a zástupy na břehu“, protože jsme se právě dozvěděli, že Ježíš přiměl učedníky vyrazit na druhou stranu Genezaretského jezera. Vytvoříme loď (např. seřazením židlí), ptáme se, zda je tu někdo znalý mořeplavby (abychom stačili učedníkům rybářům). Příběh buď přeneseme přímo na palubu (rozdat role), nebo jej vyprávíme s pohledem upřeným do dalekohledu (důležitá pomůcka) jako dramatickou reportáž z loď učedníků.

A ptát se, co se děje, co to asi znamená? Nebo: mluvit o strachu („Já myslel, že s Ježíšem se mi nic nemůže stát.“) a pak reptání („Jak to, že spí?“); údiv. Zároveň můžeme hrát s dětmi bouři, protivítr, nakonec naprosté ticho. Do ticha zdálky „zaslechneme“, co Ježíš říká učedníkům i jejich otázku.

Na příběh s posedlým „vystoupíme z lodi“ (židle na místo); rámeček se nakonec uzavře, když chceme vzít uzdraveného na konci na palubu (nalodit, přidáme židli) – ale Ježíš to odmítne a vysvětlí. Odplujeme „vstříc novým příběhům“ – příště.

Takové zpracování je vhodné okořenit rekvizitami (námořnickým tričkem, kormidlem, pádly), příp. udílenými povely (Kdo ale rozkáže té bouři?, Velitel' Ježíš!). Vedlejší motivy a akce však nesmí přehlušit evangelijní příběh.

I. SITUACE SE VYMKLA KONTROLE – CO TO ZNAMENÁ?

Viděli jste někdy auto při smyku? Nebo jste sami v takovém autě seděli? Co se dá dělat v tom momentě? Na co asi řidič myslí? (Ztráta kontroly – šok – strach.)

I život se občas nedá „určit“. Jsme zvyklí, že všechno funguje: ráno do školy nebo do práce, venku kamarádi, doma táta s mámou, večer dobré jídlo. Jenže někdy přijde velký „šok“ – třeba nemoc, velký průšvih ve škole, nebo někoho z rodičů vyhodí z práce. Najednou je všechno jinak. Nevím, co bude zítra. Mám strach. Pak si říká: „Nedá se to zvládnout“. Ztratím kontrolu. A zdá se mi, že je Pán Bůh daleko. Že o mě neví. Nebo snad přece?

II. RISKANTNÍ SITUACE – DŮSLEDEK JEŽÍŠOVA PŘÍKAZU

Ježíš a učedníci už spolu byli nějaký čas. A oni věděli: na to, co řekne a udělá Ježíš, se dá spolehnout. Začalo to tím, že je zavolal, aby opustili síť a ryby a šli za ním. A pak to poznávali každý den: že Ježíšova slova mají zvláštní moc. Že uzdravují a dávají chuť do života a naději.

Jednoho dne jim Ježíš řekl: „Pojďte, přeplavíme se na druhý břeh.“ Na druhý břeh Genezaretského jezera? Vždyť jsou to pohanské končiny. Ale nakonec – proč ne? Když to říkáš ty, Pane. Na tvé slovo je spolehnouti.

Na jezeře jsou učedníci jako doma. Plavit se po něm, to byla ještě donedávna jejich práce a obživa. Jejich každodenní činnost. Teď jsou tu zase – ale tentokrát je to jiné. Ježíš dal jejich lodi nový směr. Na druhý břeh! Dnešní plavba je vlastně výzkumná expedice. Netrvá dlouho a loď s učedníky a Ježíšem je už daleko na cestě.

A tehdy to přijde. Nejprve vítr zvedne vlny, pak se přidá prudký liják a blesky. Bouře jak na moři. Pod nohama jim skřípe lodní kýl a celá loď se nebezpečně naklání. Vymkla se kontrole. Oni se dřou, zmáčení u plachet a vesel. Mockrát to na jezeře zažili... tenkrát. Ale dnes? Mysleli, že to bude slunečná vyjížďka. Že to pojede samo. Vždyť je sem poslal Ježíš, jejich Pán!

Ježíš? Kde vlastně je? Není ho vidět. To jsou na všechno sami? (Obrázek rozbouřeného moře a loďky. – Kde je Ježíš?)

III. OHROŽENÍ – A JEŽÍŠ SPÍ

Vidíte – i učedníci to poznali. Ten pocit, že Bůh je daleko. Není ho vidět, spí, nevnímá. Že se nestará, neví o mém trápení a úzkosti. Že jsem sám. Sebralo jim to poslední síly. Svázalo jim to ruce. Tak jak to dovede jenom strach. „To je konec.“ Nemá cenu dál bojovat s bouří.

Pak někdo vykřikl: „Ježíš je tu! Ale spí.“ A tehdy, přemoženi vlnami a větrem a nejvíc svým vlastním strachem a zoufalstvím, chytli se té poslední naděje. Ježíš je tu! Nejsou sami. Snad pomůže. Pustili vesla a začali ho budít, volat, prosit, modlit se – „Mistře, veliteli, zahyneme!“

IV. JEŽÍŠ ZASAHUJE A UČEDNÍCI SE PTAJÍ: KDO ON JE?

Ježíš se probudil. Vstává. Postavil se proti bouři. Pohrozil jí. Poručil jí, aby ztichla. Nic víc. Najednou je TICHŮ.

Když přejde těžká krize, když skončí ohrožení, zakouší člověk pocit nesmírného klidu. Když se dva lidé usmíří po škaradé hádce. Když nemoc prohraje, když mi někdo odpustí. Znáte to? Jako by ticho a klid naplnilo nejenom mou duši, ale všechno kolem, celý vesmír. Všechno je na svém místě, všechno je tak, jak to Bůh zamýšlel. Jak to stvořil. Bible tomu říká Boží pokoj.

Do ticha se Ježíš učedníků ptá: „Kde je vaše víra?“ Víra? Víra, ta není jenom do kostela, ale taky do bouřky! Co je to vůbec víra? (Přečtete se staršími Žid 11,1 – jsou tu slova pro víru, která ‚sedí‘ na příběh o utišení bouře? Která?) Jak může pomoci víra v krizi, v bouři?

A učedníci – vyděšení – si říkají: „Kdo ten Ježíš vlastně je?“ Že té bouři a větru proučí. Kdo to je, že dává klid? Že dává Boží pokoj?

V. SETKÁNÍ S POSEDLOSTÍ

Vylodili se na druhé straně jezera, poblíž města Gerasa. Žili tu lidé, kteří se nepočítali mezi lid Hospodinův. Co tu Ježíše a učedníky potká?

Sotva vytáhli loď břeh, už tu byl první z místních. Ale jaký to byl člověk! Divoký, nemytý, oblečený v cárech. Člověk bez domova, vylezl z nějaké skály, asi ze starého opuštěného hrobu... Přeběhl jim mráz po zádech. (Obrázek muže)

Ten muž byl, píše se v Bibli, „posedlý“. To znamená: nebyl pá-nem svých činů. Jako by někdo jiný a zlý jednal místo něho. Něj-aká vnitřní zlá síla s ním smýkala, hned s ním mlátil vztek a hned ho zas deptal smutek. Závislost si ho omotávala kolem prstu. Místní lidé se ho báli. Zkoušeli ho hlídat, pak ho i spoutali nebo zavřeli. Ale on vždycky znovu uprchl. Tak se mu prostě vyhýbali. Byl jako stín toho, co byl kdysi. Posedlý.

(Je možné použít příměr: Glum; otevřít rozhovor o zkušenos-tech se „spodními proudy“ osobnosti.)

Když uviděl Ježíše, padl na zem a divoce vykřikl: „Co je ti po mně, Ježíši, Synu Boha Nejvyššího?“ A ještě víc křičel – nebo spíš to zlé v něm poznalo v Ježíši Boží moc, bránilo se a křičelo a řvalo: „Nech mě být! Netrap mě!“

VI. JEŽÍŠ NECHÁVÁ ODEJÍT ZLO, KAM PATŘÍ

Pro starší: Vzpomínáte si, že jedna část z modlitby Otče náš mluví o zlém? „Zbav nás od zlého“. My často dělíme lidi na dobré a zlé. Ale Bůh nesnáší zlo, a přesto miluje i toho člověka, který něco zlého dělá. Zlo je jako nemoc, kterou neumíme léčit. Jen Bůh ho může pojmenovat a oddělit. A pak můžeme být zbaveni a uzdrave-ni od zlého.

Ježíš se zeptá: „Jaké je tvé jméno?“ A zlý duch z toho chudá-ka odpoví: „Legie.“ To znamená „velké množství“. Jako by řekl: Je ve mně ohromné množství zla, obrovský dav, strašná spousta spousta, mnohozvíře.

Zlý duch už nemůže snést Ježíše, prosí a škemrá a smlouvá (jako Glum), aby jej ze světa nevyháněl – až Ježíš to „mnohozvíře“, tu temnou legii zlého propustí a pošle do velkého stáda prasat, které se tam zrovna pase. (Obrázek.) Celé stádo se splaší, v panice vběhne ze svahu do moře a utopí se. Nad zlým se zavřela voda. Jako když blesk sjede hromosvodem do země.

Kolik zlého se vejde do jednoho člověka. Jak to může být silné a nakažlivé. Možná jste slyšeli o jednotlivcích, kteří dokážou zfanatizovat davy lidí. Nakazit je nenávisť. Ale Ježíš je víc než tisíce takových „legií“. A jeden člověk má pro něj větší cenu než stádo čuníků.

VI. UZDRAVENÝ ZVĚSTUJE EVANGELIUM DOMA

Seběhnou se tam lidé z města. Najdou se svědkové, kteří viděli, co

se stalo. Ale hlavně je tu ten uzdravený. Byl to vlk, a chová se jako beránek. Sedí u Ježíšových nohou, řádně oblečený, klidný...

Jak je to možné? Neudrželi ho ani řetězy – a Ježíš ho zbavil od zlého pouhými slovy. Lidé z pohanské gerasenské krajiny se zděsí. „Běž od nás, pryč, Ježíši. Máme z tebe strach. Z moci, kterou vládneš. Ze změny, kterou přinášíš. My se nechceme změnit.“

Když se učedníci s Ježíšem nalodovali, prosil ten uzdravený, aby směl jet s nimi. Ale Ježíš mu řekl: „Vrať se domů a vypravuj, jak veliké věci ti učinil Bůh.“ Zůstaň tady, tady je nejvíc potřeba tvého svědectví. Začni doma, u sebe a u těch, kteří ti rozumějí.

MODLITBA

Pane Bože, ochraňuj nás proti velkým bouřím zvenku. Ochraňuj i ty, které máme rádi. Tys nám ukázal, že tvá moc je větší. A když ti budeme důvěřovat, nemusíme se těch bouří bát. Vyznáváme, že někdy přichází bouře i z nás, zevnitř. Hněv, pomlouvání, nepřátelství. Předkládáme ti to a prosíme: Pane, zbav nás od zlého. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Znáte někoho, kdo v nebezpečné situaci ohrožení pomáhal druhým (Jaroslav Šimsa v Dachau...)?
- Co dělal s lidmi prsten moci v Pánovi prstenů?
- Znáte někoho, z koho máte velký strach?
- Kdy jsme náchylní udělat něco zlého? (v davu – ale i když se cítíme být úplně sami)
- Rozuměli byste tomu, když se řekne, že zlo se chová někdy velmi ponížene, tím ale nepřestává být zlem?

VZKŘÍŠENÍ DCERY JAIROVY 15.1.2006

L 8,40-56 2. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 106,1.12 — Haleluja. Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné. Tehdy uvěřili jeho slovům, do zpěvu se dali k jeho chvále.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 8,40-42

PÍSNĚ

Vzácný hosti přijď (S 57) (už víme, že má cenu prosit o příchod vzácného Obnovitele doprostřed naší neplodnosti); Kristus je má síla (EZD 648, S 166); Dej nám moudrost, odvalu (D 672), Buď tobě sláva (EZ 346); Má duše Boha velebí (EZD 627, S 178, BTS 29); Spí, vždyť jenom spí (S 303), Přímluvný zpěv (S 378, BTS 44)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

Oddíl tvoří dvě propojené části, z nichž jedna vypráví o uzdravení a druhá o uzdravení-vzkříšení. Takové spojení dvou příběhů není v NZ zrovna obvyklé. Těmto příběhům předchází vyprávění o utišení bouře (8,22-25) a uzdravení posedlého v Gerase (8,26-36). Lze to chápat jako tři příběhy, řazené podle důležitosti: od exorcismu přes uzdravení až ke vzkříšení. Mezi uzdravením a vzkříšením se tu prezentuje velmi úzký vztah. Navíc je tento text zařazen v evangeliu bezprostředně před vyslání Dvanácti (9,1-6). Ježíš v něm dá učedníkům moc vyhánět demony a léčit nemoci. Celá tato část Lukášova evangelia se tedy týká **otázky moci** nad nemocemi, demony a smrtí. Pro naše souvislosti: Lukáš zde nastavuje Teofilovi cestu k pochopení, že Ježíš jedná jako Bůh, že věřit v Boha znamená věřit v Ježíše (který vymýtá zlé moci a posedlosti, uzdravuje, křísí z mrtvých).

- **Ježíš a zástup** - od prvního okamžiku sledujeme tyto dva protagonisty příběhu. Zástup mnohočetný a anonymní, jako by byl bytostí, jejímž charakteristickým rysem je očekávání.

Všichni na Ježíše čekají, aniž bychom ovšem věděli, co přesně od něj kdo z nich očekává. Očekávání zástupu je do jisté míry prázdné, neurčité...

- **Jairos** - vystupuje ze zástupu. Na rozdíl od davu má tento muž jméno. Má i titul: představený synagogy. Muž známý a důležitý. Jeho očekávání je vysloveno: ať k němu Ježíš přijde, protože jeho jediná dcera (to je zajímavý údaj v epoše početných rodin...) je nemocná, umírá... - **Máš také nějaké očekávání, směřované k Ježíši Kristu, Teofile?**

- **Nemocná žena** - Zatímco zástup se tlačí (anonymně, hlava nehlava), Ježíš kráčí ke konkrétnímu cíli, jde v davu, nestojí mimo něj. Zde je příběhu nastavena „výhybka“. V tom davu, v té mačkanici se Ježíše někdo dotkne a On ví, že to nebylo jen tak náhodou. Zastavuje se, klade otázku. Nám to připadá zbytečně zdržení na cestě k naléhavému případu, Ježíš naopak ví, že je to důležité, že to souvisí s vírou v jeho moc. Jeho pozornost se obrací od davu k jednotlivci, zatím neznámému. My už víme, co On zatím neví: že to je žena trpící krvácením, že přišla ze zadu, aby nebyla viděna, nechce jednat z očí do očí, chce jednat potají. Proč? Má

strach z odmítnutí. Krvácení ji činilo dle židovských předpisů nečistou. Trvale nečistou, to znamená vyloučenou ze společenství. Ona se tam vůbec neměla objevit, v tom zástupu (srv. Lv 15,18-30). Žena ví, ihned a neomylně, že se Ježíš ptá na ni. Teď tedy očekává Ježíš. Žena už byla uzdravena a nemá, co by víc žádala. Zato Ježíš chce navázat vztah. Žena na Ježíšovu otázku odpoví, ač to nebylo snadné. Co bylo dosud v tajnosti, poví přede všemi. Teď jedná jako Jairus, na kolenu se vyznává ze svého trápení. Ona ale navíc riskuje, že ji dav zatratí, protože nezůstala stranou, jak se na nečistou slušelo. Riskuje napomenutí a možná i trest přímo od Ježíše. Vždyť kdo se dotkne nečistého, stává se sám nečistým, praví Leviticus. Tady ale proběhla „kontaminace naruby“. A navíc: ta, která se bála trestu, dostala slovo milosti, byla propuštěna v pokoji (nevím proč, ale naskočila mi tady souvislost se sv. Večeří Páně: samotný dotyk s „tělem Páně“ nestačí; uzdravení, záchrana, se neobejde bez vztahu...). Nebyl by ten příběh úplný, kdyby činu chyběl vztah, zázraku slovo a strachu odpověď milosti.

Dcerka Jairova – je jakoby příběhem o uzdravení krvácející ženy odsunuta do ústraní, jakoby na ni Ježíš zapomněl. Ale není tomu tak. Zatímco mluví s uzdravenou ženou, kterou nazývá „Dcero“, je oznámeno Jairovi, že „jeho dcera“ zemřela. Tuto dceru posleze oslovuje Ježíš: „Dcerko, vstaň!“

Vypadá to, že je dcerka ztracena. Dokonce se dozvídáme, že nestojí za to Ježíše obtěžovat, vždyť už zemřela. Tady by to mohlo skončit. Happy end se nekoná. A přece, už zase text pokračuje a znovu Ježíšovým slovem: „*Neboj se, jen věř a bude zachráněna.*“ A všem – Jairovi, zástupu, Teofilovi i nám – má být jasné, že souvislost mezi touto větou a tou, která zazněla na adresu uzdravené ženy: „*Dcero, tvá víra tě zachránila, jdi v pokoji*“ je zásadní. Jen s tím rozdílem, že nemocná žena jednala sama a zde se za dceru angažuje otec. Oba však dostali, co žádali, a ještě

mnohem víc.

Nařídil, aby jí dali něco k jídlu – je to stejný motiv, jaký se objevuje v závěru Lukášova evangelia (Lk 24/41-43). Naznačuje, že vzkříšení není virtuální realita, nýbrž skutečný život, jaký si však nedovedeme ani představit. Můžeme jen žasnout a radovat se (Lk 8,56; Lk 24,41).

Přikázal, aby nikomu neříkali, co se stalo – opět najdeme souvislost s dalším Lukášovým oddílem v podobnosti o boháči a Lazarovi (Lk16,29-31). Kdo nevěří Ježíšovu slovu, nepomůže mu ani kdyby někdo vstal z mrtvých.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Ačkoli je příběh nadepsán „Vzkříšení Jairovy dcery“, ve skutečnosti jsou to příběhy dva. Příběh o uzdravení ženy, trpící dvanáct let krvácením (gynekologickým), zde není podružná epizoda. Tady se tříbí vira: ženy, Jaira, snad i přihlízejícího zástupu, Teofila... Nepouštějte se do „medicinských“ dohadů: zda je možné, aby někdo dvanáct let krvácel a nevykrvácel. Dvanáctka (použitá v obou případech) má zde význam spíš symbolický než početní. Má zde připomínat dvanáct kmenů Izraele. „Vzkříšení dcery Jairovy“ pojednává o Izraeli. V tomto (dvojitěm!) příběhu je pak izraelský národ představován jako národ neúrodný, mrtvý, neschopný nést plody (nemocná žena), a proto odsouzený k smrti (umírající dívka). Evangelista nám však sděluje, že Ježíš přináší východisko ze smrtelného nebezpečí. Zároveň vyzývá Ježíš lid izraelský, aby se trpně nepodvoloval silám smrti (napomínal plačící v domě Jairově), aby „danou situaci“ nepřijímal nečinně. Věřit spocívá v neustálém zmrtvýchvstávání, věřit znamená žít a nosit plody.“ (TdV s.143)

Z našeho vyprávění by nemělo vyplynout, že Ježíš byl jakýsi zázračný léčitel. Jeho výjimečnost nespočívala v jeho mimořádných léčitelských schopnostech. Těmito léčitelskými schopnostmi se Ježíš naopak příliš nelišil od svého prostředí, které neby-

lo nikterak chudé na uzdravovatele. Dokonce i žáci farizeů uzdravovali (Mt 12,27). Ani příběh o vzkříšení Jairovy dcery nemá být především dokladem Ježíšovy zázračné moci. V Ježíšových uzdravovatelských činech se především realizuje to, o čem kázal: do života lidí vstupuje království Boží, nový život, moc, která obnovuje porušené nebo zcela zprerhané vztahy. V Ježíši jedná Bůh – milosrdný, zachraňující; takový, jakého jej poznával jeho lid od pradávna – Bůh vnímající tiseň svého lidu, Bůh vytrhující ze sevření...

Poznámka: V příběhu je celá řada motivů, které se dají vypravěčsky vytěžit. Ku prospěchu věci však bude spíš přiměřené zstručnění příběhu a redukce motivů.

3. METODICKÉ POKYNY:

Děti mohou dokreslovat obrázek podle zadání buď na začátku – jako motivační uvedení, nebo po vyprávění – při domýšlení jeho poselství pro jejich situaci. V prvním případě začněte rozhovorem o tom, co dětem připadá marné, ztracené a beznadějně a nechte je to do obrázku dokreslit. Obrázky si navzájem ukažte a nechte děti, aby je okomentovaly. Příběh jim pak vyprávějte jako slovo do této situace, které potvrzuje smysl naděje a z ní pramenící aktivity. V druhém případě se po vyprávění příběhu děti ptejte, zda měly někdy už také pocit, že je něčemu konec, že už nemá cenu o něco se pokoušet, a vyzvěte je, aby to do obrázku nakreslily. Až skončí, zeptejte se, proč tuto svoji zkušenost kreslily právě do Jairova domu. Můžete také mluvit o tom, jak si myslí, že mohou pozvat Ježíše k této zkušenosti, jako Jairus na obrázku.

Pokud byste chtěli obrázek využít pro společnou aktivitu, ke které je možné přizvat i dospělé účastníky bohoslužeb, mohou děti obrázek zvětšit (překreslit) na veliký balicí papír a děti i dospělí mohou do Jairova domu vepsat (buď přímo nebo napsat na lístečky a ty do něho nalepit či našpendlit) to, co jim leží na srdci a nevědí si s tím

rady. Takto vytvořený obraz může být podnětem k přímluvným modlitbám.

4. POMŮCKY:

Obrázek zástupu, tísničeho se kolem nějaké slavné osobnosti

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro **mladší** školní věk:

Když máte nějaké trápení, třeba že si rozbijete koleno, ztratíte oblíbenou hračku, ublíží vám spolužák, co je lepší: sedět někde v koutku a tiše fňukat, nebo se porozhlédnou po někom, kdo vám pomůže – s hledáním hračky, ošetří bolistku, někoho, komu se můžete svěřit?

b) pro **střední a starší** školní věk:

Slyšeli jste o lidech, kteří druhým zachránili život? Co je k tomu zapotřebí? Setkali jste se už s takovým člověkem? Víte, že existují lidé, kteří pravidelně darují svou krev, která pak je v případě potřeby použita na záchranu jiného lidského života? Znáte někoho takového?

c) pro **Teofila**:

Jsem rád, že jsem křesťan, Lukáši. I díky tobě toho dost vím o Ježíši, o tom jak jedná, co přináší... Ale stejní mi není jedno, jaký bude osud těch, kdo nejsou křesťany. Konkrétně mám na mysli „ty ze synagogy“: Jsou ještě pořád Božím lidem? Jedná s nimi Bůh, mají naději na budoucnost? Nebo jsou jako schnoucí, churavějící větve, která nenese ovoce? Vzpomínám si, co jsi vyprávěl o Janu Křtiteli, jak řekl, že každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně...“ – Lukáš: Ano, ale pak poslal Bůh Ježíše, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul. A už dříve, přes proroka Izajáše, vzkazuje svému lidu, že může zachránit i umírající, neplodnou a chorobami napadenou dceru sionskou (tak byl Boží lid v SZ nazýván), že On, Hospodin vzbuzuje víru, křísí ze smrtelného spánku, dává povstát novému životu... Počkej, povím ti

příběh, vlastně příběhy dva, abys viděl, jak v Ježíši jedná tentýž Bůh i dnes.

6. OSNOVY VYPŘÁVĚNÍ:

a) pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Ježíše očekávají na břehu jezera zástupy
- III. Stísněný Jairus prosí za nemocnou dceru a očekává Ježíšovu pomoc
- IV. Ježíš uprostřed tisíců se davu rozpoznává tíseň jedné ženy
- V. Žena se bála trestu, a dostala s uzdravením i slovo milosti
- VI. Krvácející žena je zachráněna, Jairova dcera umírá
- VII. Neboj se, jen věř (Ježíšovo slovo žádá víru)
- VIII. Jairova dcerka je zachráněna (Ježíšovo slovo vítězí nad smrtí)

IX. Závěr

b) pro **střední a starší** školní věk:

Motivace

- I. Ježíš přichází, zástup očekává
- II. Jairo přichází a veřejně prosí Ježíše za dceru
- III. Krvácející žena přichází a potají se Ježíše dotýká
- IV. Kontaminace naruby (Ježíš ženě dává uzdravení, ne ona jemu svou nečistotu, způsobenou nemocí)
- V. „Dcero, tvá víra tě zachránila“ (čin beze slov je vnímán jako akt víry)
- VI. „Tvá dcera zemřela, neobtěžuj Mistra“ (Ježíš je vnímán jako někdo, kdo je užitečný jen před smrtí)
- VII. „Dcerko, vstaň!“ (Ježíš je představen jako ten, kdo zná pravdu o životě a smrti)

VYPŘÁVĚNÍ

I. MOTIVACE – PRO TEOFILA

„Jsem rád, že jsem křesťan, Lukáši. I díky tobě toho dost vím o Ježíši, o tom jak jedná, co přináší... Ale stejně mi není jedno, jaký bude osud těch, kdo nejsou křesťany. Konkrétně mám na mysli „ty ze synagogy“: Jsou ještě pořád Božím lidem? Jedná s nimi Bůh, mají naději na budoucnost? Nebo jsou jako schnoucí větev, která nenese ovoce? Vzpomínám si, co jsi vyprávěl o Janu Křtiteli, jak řekl, že každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně...“ – Lukáš: „Ano, ale pak Bůh poslal Ježíše, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul. A už dříve, přes proroka Izajáše, vzkázal svému lidu, že může zachránit i neplodnou, nemocnou, ano i umírající dceru sijónskou (tak hezky nazývá Pán Bůh svůj izraelský lid), že on, Hospodin, křísí i ze smrtelného spánku, dává povstat novému životu a vzkřísí novou víru ... Počkej, povím ti příběh, abys viděl, jak v Ježíši jedná tentýž Bůh i dnes. Jsou to vlastně příběhy dva.“

II. JEŽÍŠE OČEKÁVAJÍ NA BŘEHU JEZERA ZÁSTUPY

Dav lidí, shromážděný na břehu jezera, napjatě vyhlíží. Zdá se, že na někoho čekají. Najednou to v zástupu zašumí: „Už jde, už je tady!“ – Všichni se mačkají, každý chce být Ježíši co nejbliž. Jako by od něj něco očekávali...

III. STÍSNĚNÝ JAIROS PROSÍ ZA NEMOCNOU DCERU A OČEKÁVÁ JEŽÍŠOVU POMOC

„Ustupte, ustupte, prosím, pusťte mne k Ježíši, mám něco naléhavého!“ – Dav se jen neochotně rozestupuje... Před Ježíše pokleká zkrroušený muž: „Jsem Jairos, Pane, představený synagógy. Má jediná dcera, teprve dvanáctiletá, umírá. Prosím, pojď se mnou k nám domů.“ – Ježíš se na nic nevyptává a jde s ním.

IV. JEŽÍŠ UPROSTŘED TÍSNÍCIHO SE DAVU ROZPOZNAVÁ TÍSEŇ JEDNĚ ŽENY

Zástup ale nechce přijít o Ježíšovu přítomnost. Lidé tuší, že se bude něco dít, a chtějí být při tom. Tísni se kolem Ježíše, takže Jairos jen s obtížemi razí cestu. Vtom se Ježíš zastavuje: „Kdo se mne to dotkl?“ ptá se. Nikdo se nehlásí. A Petr si málem poklepe na čelo: „Mistře, kolem tebe, jestli sis nevšiml, je zástup lidí, který se na tebe tlačí.“ Ale Ježíš stojí na místě, představ si to, Teofile, jako by nevěděl, že utíkají drahocenné minuty, kdy jde o život Jairovy dcerky... A Ježíš znovu říká: „Někdo se mne dotkl, a byl to dotek víry. Někdo chtěl ode mne pomoc!“

V. ŽENA SE BÁLA TRESTU A DOSTALA S UZDRAVENÍM I SLOVO MILOSTI

Tu ze zástupu vystupuje žena, s bázní se sklání před Ježíšem a přede všemi přiznává: „To já jsem se tě dotkla – a rázem jsem byla uzdravena od krváčení, které mne sužovalo dvanáct let.“ – Co bude dál? Začnou na ni lítat kameny, na ni, na nečistou, že se odvážila spolu s ostatními jít za Ježíšem, když tam podle Mojžíšova zákona přece neměla co dělat? Odvrátí se od ní Ježíš za to, že se jej neoprávněně dotkla? – Co myslíš, Teofile, co Ježíš udělá, jak se zachová?

Ježíš tu jedná stejně, jako Hospodin jednával se svým lidem, se svou milou „dcerkou sijnóskou“: Neštítí se lidské bídý, je vnímavý pro lidské trápení. Přijímá tuto nemocnou, neplodnou, nečistou ženu a vrací jí zdraví, radost ze života, naději na potomstvo. Vidí, vnímá její víru, s níž se k němu ve své ubohosti vztahuje. – „Dcero,“ říká jí, „tvá víra tě zachránila, jdi v pokoji.“

„Počkej, Lukáši, jak to, že jí říká dcero, když to už byla dospělá ženská, tomu nějak nerozumím...“ – „Ježíš jí tak dává najevo, že ji Bůh přijímá, stejně jako všechny, kdo se k němu s vírou vztahují. Prorok Izajáš o tom zpívá pěknou písničku, můžeš si ji pak doma najít ve svém svitku...“

VI. KRVÁCEJÍCÍ ŽENA JE ZACHRÁNĚNA, JAIROVA DCERKA UMÍRÁ

„Ale, jak to bylo dál s tou dcerkou Jairovou? Kvůli jednomu příběhu jsme málem zapomněli na druhý. To nechal Ježíš jejího otce tak dlouho čekat? Nechtěl bych být v jeho kůži, Lukáši, vždyť tam šlo o život jeho dcerušky... Vypadá to skoro, že na něj Ježíš, když se tak dlouho vybavoval s tou ženou, docela zapomněl!“ – „Ano, téměř to tak vypadá. Zatímco tam Ježíš stojí a hovoří s tou (nyní šťastnou) ženou, která v něm našla záchranu, protlačuje se k nim davem další člověk, který přiběhl z Jairova domu, a hlásí: „Tvá dcera právě zemřela. Je zbytečné, aby s tebou Ježíš ještě chodil...“

VII. NEBOJ SE, JEN VĚŘ (JEŽÍŠOVO SLOVO ŽÁDÁ VÍRU)

„Co ten ubohý táta teď bude dělat? Co bys na jeho místě dělal, Lukáši? Přemlouval bys Ježíše, aby přesto šel s tebou, anebo bys to vzdal a nechal jej, aby pomáhal tam, kde to ještě není tak beznadějně?“ – „Co bych dělal, to nevím. Ale vím, co udělal Ježíš: Řekl Jairovi: ‚Neboj se, jen věř, a bude zachráněna.‘ A šel s ním, k němu domů. – Všiml sis, Teofile, že něco podobného před chvílí Ježíš řekl té ženě, které uzdravením vrátil šanci na neutrápený život i naději, že ještě bude moci mít potomky...? ‚Dcero, tvá víra tě zachránila, jdi v pokoji.‘ A Jairos byl u toho, slyšel to. A teď jde s Ježíšem, vede jej do svého domu, ke své mrtvé dcerce...

VIII. JAIROVA DCERKA JE ZACHRÁNĚNA (JEŽÍŠOVO SLOVO VÍTĚZÍ NAD SMRTÍ)

Zástup se hrnul za nimi. Začíná to být dráždivé a vzrušující, co si ten Ježíš troufá... U domu však Ježíš všechny zarazil a nikomu nedovolil, aby s ním šel dál, jen svým třem učedníkům a rodičům té dívky.“ – „Lukáši, proč asi Ježíš nechtěl, aby to, co se stane, viděl i celý ten zástup? Měl snad strach, že bude pro smích, když se ukáže, že se smrtí nic nezmůže?“ – „Teofile, to co bude následovat, není scéna pro čumily, je to událost pro oči víry. Mnozí se mu posmívali, když je těšil: ‚Neplačte, nezemřela, jen spí.‘ Ale oči víry vidí dál, vidí víc než lidské možnosti. Oči víry za smrtí vyhlížejí život. Oči víry i skrze beznaděj vyhlížejí k naději...

Před očima otce, matky a svých učedníků bere Ježíš dívku za ruku a praví: ‚Dcerko, vstaň!‘ A ona se nadechla a hned vstala z postele. – ‚Dejte jí něco k jídlu, ať vidíte, že se vám to nezdá, že je skutečně živá. Duchové přece nejedí...‘

Rodiče z toho byli u vytržení. Ale Ježíš jim přísně nařídil, aby o tom nikomu nevykládali. Nechtěl si budovat pověst zázračné-

ho léčitele a všemocného doktora, pro kterého je maličkost křísit z mrtvých. Ježíš žádá víru v přicházející království Boží. Proto přišel. V něm to království přišlo. A jen ti, kdo mají v něho důvěru, mohou být svědky a příjemci jeho mocných činů. Ne dav, který jen zvědavě přihlíží a neví, co čekat. Ano, žena, která se jej v důvěře dotkla, aby byla uzdravena! Ano, Jairo, který v důvěře přivedl Ježíše ke své dcerce, i když se to zdálo být beznadějná a zbytečné! Jejich víra je důvěrou k tomu novému, co s Ježíšem přichází. A to je mocnější než smrt.“

IX. ZÁVĚR

Teofil: „To je zajímavé, už podruhé v krátké době od tebe slyším příběh o vzkříšení (nedávno to bylo o vzkříšení mládence z Naim). Co tím, Lukáši, sleduješ?“ – Lukáš: „Chci tebe i všechny ostatní, kdo budou někdy tenhle příběh poslouchat, utvrdit ve víře, že v Ježíši jedná Bůh – milosrdný, zachraňující; takový, jakého jej poznával jeho lid od pradávna: Bůh vnímající tíseň svého lidu, Bůh vytrhující ze sevření, Bůh obnovující porušené nebo zcela zpřetrhané vztahy... Takový je Bůh Abrahamův, Izákův, Jákobův, Jairoův, tvůj, můj, Bůh Ježíšův.“

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme, že s tebou ani smrt není tím posledním, s čím můžeme v životě počítat. Děkujeme, že na tvé milosrdenství a odpuštění můžeme spolehnout víc. Prosíme, ať míváme dost odvahy víry oslovit tě a vyslovit své prosby. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Byli jste už někdy na pohřbu? Proč se pohřeb koná? Co je na křesťanském pohřbu důležité?
- Co lidi ohrožuje, kromě nemoci a smrti, co jim činí život těžký, těžko snesitelný?
- Myslíte, že slovem můžete někomu pomoci? Jak? Patří sem modlitba?
- Jaký je rozdíl mezi hygienickým chováním (nejdu za někým, kdo má chřipku, neštovice, nepiju s druhým ze stejné sklenice...) a odmítavým (štitivým) postojem k nemocnému člověku?
- Znáte nějaké nemoci, které jsou v dnešní době společensky nebezpečné?
- Uměli byste pomoci zraněnému: ovázat ránu, zastavit krvácení z tepny, přenést kamaráda se zlomenou nohou, doprovázet nevidomého, vézt vozík s postiženým člověkem...? Můžete si zkusit některé tyto vědomosti a dovednosti nacvičit.
- Jak „očistit“ vzkřísit „mrtvý sbor“ – co znamená „v úděsném domě bydlí dnes tvůj lid, víru už ztrácí, že snad bude žít“? Proč textař prosí: „vyžeň plačky ven“? Kdo to je církevní plačka?

NASYCENÍ PĚTI TISÍCŮ

L 9,10-17

22.1.2006
3. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 145,15-16 — Oči všech s nadějí vzhlížejí k tobě a ty jim v pravý čas dáváš pokrm, otvíráš svou ruku a ve své přízni sytíš všechno, co žije.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 9,12-17

PÍSNĚ

Vzácný hosti přijď (NP 55, S 57) (už víme, že má cenu prosit o příchod vzácného Obnovitele doprostřed naší neplodnosti); Zůstaň s námi (S 401, D 622); Někdo mě vede za ruku (EZ 176, BTS 22); Hospodin ráčí (EZ 23); Spolu lámejme chléb (S 305); Jeden Pán, jedna víra (D 678); Ó Pane můj (EZ 510); Čeho třeba (S 412)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **nasyčení pěti tisíců** je zařazeno ve všech čtyřech evangelích. Je spojeno s vytvořením společenství, které naslouchá Ježíšovu slovu (v 11). Vyprávění navazuje na SZ příběh o Elizeovi (Elišovi), který dvacetí chleby nasýtl sto mužů (2Kr 4,42-44). Pro křesťanské společenství má příběh o nasyčení pěti tisíců, od počátků doposud, velký význam pro zjevnou souvislost se svatou večerí Páně.

– **pusté místo** (je zmíněno pod čarou, odkaz b a následně ve v. 12.) má zajistit odpočinek učedníkům, když se vrátili z cest, aby svému mistru podali zprávu o misijním působení. Lukáš (na rozdíl od Mk) nezmiňuje okolnosti, které vedly Ježíše a učedníky do ústraní. O potřebě fyzického odpočnutí či důvěrného rozhovoru nám nepřímo svědčí kontext (Vyslání Dvanácti, Herodova nejistota) Pusté místo, které má v tomto případě poskytnout i tělesný odpočinek, vyhledává nejednou i sám Ježíš, aby se v tichosti setkal s nebeským Otcem a načerpal od něho novou sílu.

U Lukáše není řeč o Ježíšově lítos-

ti nad zástupy (srv. Mk 6,34). Lukášův Ježíš **zástupy přijímá**. To je totiž důležitý Lk důraz (viz Marnotratný syn Lk 15; Zacheus Lk 19,)

– **schylovalo se k večeru**: zástupy lidí zůstávají u Ježíše, nemyslí v tu chvíli na obživu, na to, aby „si už šli po svém“. Vypadá to, že je jim zřejmé, že jsou chvíle a situace, kdy hmotné potřeby nejsou považovány za nejdůležitější. Zato učedníci „přemýšleji prakticky“. Připomíná to příběh o Marii a Martě (Lk 10,38nn); zástupy jsou tady v roli Marie, učedníci v roli Marty ...). Prostě, učedníci zde přemýšlejí „jako lidé tohoto světa“ (viz Lk 12,30, což v této souvislosti vyznívá skoro jako Lukášův komentář k „nasyčení“).

Rozhovor Ježíše a učedníků převádí **nutnost nasyčení** zástupu z rovinu, kterou měli na mysli učedníci, k záměru vlastního Ježíšova poslání. Zástup nemá být odkázán sám na sebe. Učedníci by měli nasyčení zajistit, jsou k tomu svým mistrem vyzváni. Oni však přiznávají, že jejich prostředky k utišení hladu nepostačují. Také oni jsou vedeni k důvěře, že Ježíš má dost pro všechny. Ježíš učedníky učí, co je smyslem církve: sdílet se, dělit se o slo-

vo (*euangelion*) i o chléb (*eucharistia*).– Nasyčení pěti tisíců pěti chleby a dvěma rybami je v evangeliích znamením plné moci Ježíše, s nímž se do světa vlamuje Boží království..

Je znamením Mesiáše, o němž říká Izaiáš (49,10): „nebudou hladovět ani žiznit... povede je ten, jenž se nad nimi slitovává“. Nedostatek chleba je totiž nejednou následkem vin a zpronevěry stvoření, někdy přímo trestem (1Kr 17) nebo následkem špatných sociálních a hospodářských podmínek, v nichž se lidé vlastní vinou ocitli. Každodenní chléb pro všechny je a zůstává Božím darem. – Člověk ovšem nežije pouze chlebem... Smyslem Ježíšova vystoupení není tělesné nasyčení hladovějících, aby se tak prokázal Mesiášem. Je to především zvěstování království Božího. Ačkoli Lukášovým důrazem je mimo jiné také sociální rozměr Ježíšova působení, je zřejmé, že Ježíšova záchrana – spása zahrnuje tělo i duši, celého člověka, celé Boží stvoření.

– **usaďte je po skupinách:** Ježíš přikazuje rozsadit přítomné jako u hostiny (doslova po hodovních skupinkách, symposiích). Přítomní jsou zároveň rozděleni do oddílů jako Izrael, vycházející z Egypta. Celé se to odehrává na zeleném trávníku (viz Ž 23,2; Ez 34,14). Pusté místo bez jídla se náhle stává místem hojnosti chleba duchovního (kázání) i tělesného. Starozákonní děje i zaslíbení znějí v tomto vyprávění proto, aby vtáhly křesťany, shromážděné u večeře Páně, doprostřed děje a zaslíbení starozákonního lidu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Příběh nechce ohromit jako jiné Ježíšovy divy (uzdravení, utišení bouře – chybí v něm zmínka o úžasu shromážděných). Už vůbec nechce působit jako laciné kejkle (můžeme dětem připomenout, že právě tohle pokušení Ježíš na poušti odmítl – Lk 4,1-13)

– v jednotlivostech se vyprávění v evangeliích odlišuje pokud jde o místo, osoby nebo čas. Podstatné je, že tím jediným a pravým dárcem „chleba živo-

ta“ je Ježíš. Poselství příběhu stupňuje evangelium Janovo: **Ježíš je sám tím pravým „chlebem“**, který je dán k věčnému nasyčení.

Starším dětem přiblížte eschatologický význam výpovědi o **dvanácti koších nalámaných chlebů a ryb**. – Nejde o drobky! Dvanáct košů poukazuje na celé společenství Božího lidu, na dvanáct kmenů. Zbývajících potravin je tolik, že pro všechny další hladovějící a potřebné bude vždy dostatek.

– Nejde jen o svátostnou rovinu, ale taky o docela všední hlad, který učedníci nepřehlížejí a Ježíš nepodceňuje. Boží slitování se týká zrovna tak duchovní jako fyzické stránky našeho života. Starokřesťanský způsob slavení večeře Páně to dobře připomínal jednak tím, že šlo o skutečné jídlo, jednak tím, že večeře Páně byla úzce spojena se starostí o potřebné, především nuzné, hladové a vězněné.

3. METODICKÉ POKYNY:

Úkolem z obrázku můžete začít. Modlitby nebo písničky, které děti napíší, si potom společně přečtete, ptejte se proč se asi před jídlem modlíme nebo zpíváme a jestli si děti myslí, že je nějaký rozdíl mezi tím jídlem s modlitbou a bez ní. Příběh potom můžete vyprávět jako příklad tohoto rozdílu, nebo ho uvést otázkou, zda při něm děti na nějaký rozdíl přijdou: bez modlitby, bez důvěry, bez Krista nás starost o hmotné potřeby připravuje o společenství, s nimi jej naopak vytváří; bez nich to, co máme, nestačí – představuje nouzi, pokud to díky nim dáme k dispozici moci Kristovy lásky (podání evangelia evokuje večeři Páně), stačí i to málo, co máme, pro všechny.

Obrázek jde jistě dokreslovat i po vyprávění a domýšlet při tom význam příběhu.

4. POMŮCKY:

Chleba, koláč, kulaté oplatky (něco dobrého, co se dá lámáním dělit)... zkuste rozdělit tak, aby se na všechny dostalo a ještě zbylo. Zazpívejte si po-

tom jako kánon písničku „Čeho třeba, Bůh nám dá“. Menší děti můžete nechat, ať z modelíny vyrobí pět chlebů a dvě ryby.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro **mladší** školní věk:

Znáte úsloví, že „nejen chlebem živ jest člověk...“? Víte, odkud pochází a jak pokračuje? (viz Lk4,4+ pozn. a).– *Můžete navázat, že za Ježíšem přicházejí zástupy a on je přijímá a vyučuje o království Božím. To je to podstatné. Ale proto mu ani není lhostejné, zda mají lidé hlad. Učedníky učí, že Jemu záleží na celém člověku (tělo i duše) a tak i církvi, křesťanům v jejich službě má na tom záležet. Proto např. k bohoslužbám patří modlitby i sbírka.*

b) pro **střední a starší** školní věk:

Měli jste už někdy na starosti připravit jídlo pro větší počet lidí? (nečekaná návštěva, oslava narozenin, služba na táboře...)? Věděli jste si rady nebo jste byli nervózní? Požádali jste někoho (dospělého) o pomoc?

Navrženou motivaci můžete využít případně až v průběhu vyprávění. Na zkušenost dětí můžete navázat situaci učedníků, kteří si také úplně nevědí rady a Ježíš je názorně vyučuje. (Nevytýká jim, že jsou neschopní, ale přináší řešení: děkovat Bohu za to, co je k dispozici a dělit se s druhými...) Ježíš vede své následovníky, aby se „tady a teď“ učili od Něho, aby od Něho přijímali a tím pádem sami měli co nabídnout a rozdávat.

c) pro **Teofila**

Teofil žije v době, kdy církev není nijak zvlášť bohatá, nemá na rozdávání, neoplývá financemi a otázka diakonie je živě diskutovaná. Představme si tedy Teofila, jak přichází za Lukášem s otázkou, zda se má církev starat i o hmotné potřeby lidí, nebo sloužit „čistě náboženským potřebám“.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) pro **mladší** školní věk:

Motivace

- I. Ježíš je tu pro své následovníky – učedníky, ale i pro své „pronásledovatele“– zástupy a učí je o království Božím.
- II. Zástupy naslouchají až do setmění; učedníci mají starosti o živobytí
- III. Ježíš je učí, jak své starosti předkládat Bohu
- IV. Díky Bohu mají všichni dostatek a ještě dost zbývá

b) pro **střední a starší** školní věk:

Motivace

- I. Učedníci a Ježíš chtějí být spolu sami
- II. Zástupy chtějí být s Ježíšem
- III. Ježíš zástupy přijímá a učí o království Božím
- IV. Je pozdě, učedníci navrhuji propuštění zástupu, Ježíš navrhuje nasycení
- V. Z nervózních učedníků se stávají hostitelé, usazují zástupy jako k hostině, podle Ježíšova příkazu
- VI. Ježíšova „názorná lekce“ toho, jak je to s královstvím Božím; pět chlebů a dvě ryby, to není „bufet“, je to „hostina viry“
- VII. S díky přijímat od Boha, radostně se dělit s bližními

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Teofil: „Lukáši, jdu právě z bohoslužeb, pomáhal jsem při lámání chleba, bylo tam tolik lidí. Měl jsem fakt nervy, že nám to tentokrát nebude stačit. Co myslíš, chodí tam ti lidé proto, že se tam dozvědí o Ježíši, nebo proto, že vědí, že dostanou něco k jídlu?“

Lukáš: „No, asi oboje“.

Tomáš: „Ale kde na to má církev brát?“ *(souvisí to s otázkou učedníků: „nebo snad máme jít a nakoupit pokrm pro všechny tento lid?“)*.

Lukáš: „Kde funguje v církvi solidarita, kde je ochota dělit se, tam se prostředky najdou. Ale hodně to souvisí s nasloucháním Božím slovu. Počkej, možná ti to líp objasní tenhle příběh...“

II. UČEDNÍCI A JEŽÍŠ CHTĚJÍ BÝT SPOLU SAMI

Vzpomínáš si, Teofile, co bylo pro Ježíše nejdůležitější, o čem pořád mluvil? O Božím království, o tom, že Bůh je blízko, že chce, abychom žili s ním, abychom mu patřili, abychom věděli, že pro nás připravil krásný život, abychom vnímali, že to jeho království přichází do našeho světa, mezi nás. Říkat to lidem je někdy těžké, když tomu nevěří, když se na svět dívají jinak. Ježíš lidi učil dívat se na svět tak, jak ho vidí Bůh. Jenže když to lidé nechtějí ani vidět ani slyšet? Ježíš to uměl lidem říkat, a dokonce jim dával pocítit, že je to pravda, že Bůh je blízko. A záleželo mu na tom, aby to naučil své učedníky.

A tak když už s nimi nějakou dobu byl, chtěl, aby to zkusili sami – poslal je, a oni chodili od vesnice k vesnici, říkali lidem, že je má Bůh rád, a uzdravovali je. A teď se vrátili a chtěli o tom Ježíši vyprávět: „Ježíši, tvé poslání se daří. Ono to fakt jde!“ Ježíš byl rád a chtěl si o tom s učedníky povídat. A chtěl si s nimi odpocínout. Potřeboval s nimi být sám.

III. KDYŽ LIDÉ POSLOUCHALI JEŽÍŠE, ZAPOMNĚLI JÍST

Ale to se mu nepodařilo. Za Ježíšem pořád chodila spousta lidí, celé zástupy. To jeho slovo mělo ohromnou sílu (a vlastně má, Teofile – vždyť víš, jak proměnilo i tvůj život!). A všichni ti lidé chtěli slyšet, co jim ještě Ježíš řekne. Protože kdykoli začal znovu mluvit, zase to bylo jiné, ohromně zajímavé, a tolik to k těm lidem promlouvalo, že za Ježíšem táhli; kam šel on, šli za ním.

A Ježíš je neodmítl. Chtěl sice být s učedníky sám, ale zase je

přijal. Mluvil k nim, a oni mu viseli na rtech. Byla tam krásná atmosféra. V tu chvíli nikoho nenapadlo myslet na to, že má hlad. Už byl večer, a Ježíš stále ještě mluvil a lidi naslouchali.

Stalo se vám někdy, že jste zapomněli na jídlo? Kdy to bylo? Co jste právě dělali, kde jste byli? Ne že byste se ve spěchu nestihli najíst, ale že jste prožili něco krásného, úžasného, že jste nechtěli, aby to skončilo?

IV. JEŽÍŠ CHCE, ABYCHOM SE CÍTILI DOBRĚ

Představ si, že by ti bylo špatně z hladu a někdo by ti řekl: „Teď mluví Ježíš (nebo: teď jsi v kostele), tak se na to soustřeď.“ – To by Ježíš nikdy neřekl. Chtěl, aby se lidé cítili dobře. Ježíši není jedno, že má někdo hlad. I když mluvil úplně o jiných, důležitějších věcech, nevznášel se někde na oblacích. Myslel na lidi, jak jim je a co potřebují. Věděl, že důležité není jen dobré slovo, ale i dobré zacházení, že člověka potěší něco dobrého, nějaká pozornost.

Proto je na bohoslužbách vedle kázání vždycky ještě modlitba, ve které myslíme na druhé lidi, a taky sbírka.

V. JEŽÍŠ NENÍ MIMO, ALE POVĚŘUJE NASYCENÍM UČEDNÍKY

Tentokrát to však byli učedníci, kteří Ježíšovi připomněli: „Už bude večer, už bys měl končit. Ti lidé musejí také někdy jíst a někde přenocovat. Pošli je do okolních vesnic, ať si stihnou koupit něco k jídlu. Třeba tam přenocují a ráno zase přijdou, a my si konečně odpočineme, a taky jsme spolu chtěli mluvit...“

Ježíš nebyl nepraktický „mimoň“. Odpověděl: „Nebojte se, já jsem nezapomněl. Než je propustíme, dáme jim najíst. Ale uděláme to jinak. Víte co, dejte jim najíst vy.“ To nemá být jako studená sprcha. Ježíš prostě svěřuje učedníkům velký úkol, jako když nám dospělý řekne: „Vždyť to zvládneš sám, ne?“

Stalo se vám někdy, že jste museli připravit jídlo pro hodně lidí? Byli jste nervózní? Požádali jste někoho (dospělého) o pomoc? Představte si to – učedníci měli nakrmit víc než pět tisíc lidí!

„To jako my, Ježíši?“ Myslí to vážně? „Vždyť tady máme jen těch našich pět chlebů a dvě rybičky.“ Co myslíte – smáli se učedníci? „To máme nakoupit jídlo pro celý tenhle dav?“

VI. JEŽÍŠ JE SKVĚLÝ UČITEL

Víte, jak si něco dobře zapamatovat? Třeba nějakou látku ze školy? Ještě víc než něco slyšet nebo vidět je zkusit si to sám, a úplně nejlepší je, když to sami zkusíte někomu vysvětlit.

Ježíš dává učedníkům „názornou lekci“ i tom, jak je s Božím

královstvím. A oni si to hned můžou zkusit. Nic dál nevysvětluje, jen jim říká, co mají dělat: Usadte ty lidi do kruhů po padesáti lidech – jako na hostině, kde se lidi nestrkají jako ve školní jídelně a nenatahují ruce, aby dostali první. V takovém kruhu už nejsou bezejmenný dav, ale vidí si do očí, patří k sobě, mohou si spolu povídat.

A pak se to stalo. Ježíš vzal těch pět chlebů a dvě ryby, vzhledl k nebi, vzdal díky, lámal a dával učedníkům. Teofil: „Počkej, Lukáši, ale to vždyť to se říká na bohoslužbách při díkůvzdání, při večeři Páně!“ – Lukáš: „No, právě, o tom to je.“

Ale počkej, všimni si ještě, co učedníkům v tu chvíli došlo: Ježíš jim nevynadal, že jsou neschopní, když si neví rady. Místo toho jim sám názorně ukázal, jak si mají počínat, jak mohou své starosti předkládat Bohu: Nejdřív poděkovat za to, co máme. Neprosit hned o zázrak, ale nejdřív přemýšlet, co by se dalo udělat.“

Teofil: „Ale vždyť to je zázrak, jak mohl Ježíš ten chleba rozmnožit?“ – Lukáš: „To je právě na tom to nejzajímavější. Když jsem o tom s Ježíšovými učedníky mluvil, říkali, že jim to došlo až potom: Nejdřív si mysleli, že to Ježíš udělá sám, že se pomodlí a rázem tu budou koše s jídlem. Ale pak si vzpomněli, jak jim vyprávěl, co se stalo, když byl dlouho na poušti a měl hlad. Tehdy se dostal do pokušení udělat si chleba z kamení a tak si dokázat, že jako Syn Boží na to má. Ale on to tehdy odmítl. Teď vzal tu jejich večeři a rozdělil ji mezi učedníky. A ti nervózní učedníci šli mezi lidi a rozdávali jim ty chleby a ryby, a ono to pořád stačilo. Bylo toho víc a víc, nikdo nevěděl jak, najednou měl prostě každý z nich dost na rozdávání. Někde na cestě k těm lidem se to stalo, říkali mi učedníci. Najednou z nás byli hostitelé.“

VII. KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ JE JAKO NÁDHERNÁ HOSTINA VÍRY A NADĚJE

Teofil: „Já fakt zírám. Myslel jsem si, že to bude jako „bufet na stojáka“, když přece nebyl čas a Ježíš je toho chtěl ještě tolik naučit.“ Lukáš: „Ale on je právě v tu chvíli naučil velice mnoho! Prožili si, co to je společenství – s ním, a s druhými lidmi!

A ještě něco: Možná se ti to může zdát jako maličkost, ale určitě to nebyla náhoda, že bylo těch chlebů pět. Pět knih Mojžíšových je ten základ, na kterém se v Izraeli staví, a pro Ježíše to bylo také ohromně důležité.“ – Teofil: „A těch dvanáct košů? To si vůbec nedovedu představit!“ – Lukáš: „Vidiš, všichni se nasýtí, a ještě zbylo. To naznačovalo, že nikdo na světě nebude muset hladovět – ani po chlebu, ani po přátelství a lásce. Proto děláme vždycky

v kostele sbírku, protože toho tolik dostáváme. A bude dost i pro ty, kdo mezi nás přijdou. Vždyť i u nás v kostele je ještě tolik volných míst...“

VIII. BOHOSLUŽBY ZNAMENAJÍ PŘIJÍMAT, RADOVAT SE, DĚKOVAT A DĚLIT SE

Teofil: „Takže myslíš, že když se snažíme dělat něco pro druhé, Bůh se k tomu přiznává?“ – Lukáš: „Přesně tak! Proto tu církev je: aby se dělila o dobré slovo i o chléb. Ale pozor, Ježíš musí být u toho: kdyby nám šlo o to, abychom dělali hodně dobrých skutků, třeba kvůli tomu, aby o nás druzí řekli, že jsme hodní lidi, nebo abychom si sami dokázali, že to zvládneme, že nejsme žádná „béčka“, nebo že u nás ve sboru je to lepší než jinde, tak by to dopadlo trapně.“

Teofil: „Teď mě napadá, že to na bohoslužbách vypadá podobně jako v tom příběhu: Ježíš káže, pak – v řadě kruhů – přijde večere Páně, pak lidi propustil, asi jim dal i požehnání.“ – Lukáš: „Viš, Teofile, mě právě u tohoto příběhu došlo, že večere Páně, kterou v našem společenství slavíme, není jen pro vyvolené, pro pár zasvěcených, kteří už dobře vědí, o co kráčí. Ježíš pohostil všechny. A taky už dnes už vím, že Ježíš je tím pravým chlebem: když člověk Ježíše přijímá, nemusí se kvůli spoustě věcí trápit, protože přátelství s Ježíšem tě nasytí mnohem víc, než kdyby sis koupil celý supermarket. Chápeš to? On sám se nám vydává za pokrm, od toho stolu v kostele se jenom vysluhuje, a my ho obcházíme s úctou jako malí číšníci, kteří sami mají prázdné ruce, a přece smí nést druhým chléb života.“

MODLITBA

Ježíši, náš dobrý Pane, děkujeme ti za to, že nás sytíš – tak jako jsi sytil zástupy, které se k tobě valily. Děkujeme ti, že náš život není prázdný, že ho můžeme žít v lásce a naději. Radujeme se z toho, že jsi nás povolal k víře. Chceme ti nastavit své prázdné ruce i srdce a prosíme tě, abys nám je naplnil a abys nám do srdcí opět vložil něco z tvé nekonečné naděje a nezměrné dobroty, abys je proměnil svou láskou, abychom si nechtěli tvé dary nechávat jen pro sebe. Nauč nás, Ježíši, jako to děláš, abychom ti mohli pomáhat. A moc tě prosíme, uzdrav celou zemi spravedlností. A nás posilni nás k víře a k životu, když jsme slabí nebo neschopní. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Víte, že v prvotní církvi Večeři Páně říkali „lámání chleba“?
- Povídejte si, jak se ve vašem sboru vysluhuje Večeře Páně a zda děti zažily někde jinde i jiný způsob.

- Kde ještě jinde se objevují v bibli ta slova: „*vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával učedníkům...*“ (Lk 22,19 a par); nechte děti najít to místo v bibli a přečíst slova ustanovení.
- Existují u nás lidé ohrožení hladem? Znáte země, kde lidé trpí hladem?
- Jsou děti zvyklé modlit se před jídlem? Mají doma nějakou oblíbenou či pravidelnou modlitbu (píseň) před společným jídlem? Chtějí vás ji naučit?
- Je úkolem církve kázat, vyučovat, navštěvovat nemocné, nebo také jinak pomáhat i lidem, kteří nejsou členy sboru, nepatří do církve...?
- Slyšeli jste někdy o Diakonii ČCE? Víte, že slovo *diakonie* znamená *služba potřebným*? Říkají vám něco jména „Rolnička“, „Marta“, „Zvonek“ ...

12.	Je s ním moc odpuštění (Dana Rotkovská)	3
13.	Blaze chudým, běda bohatým (Martin Horák)	9
14.	Dát se pohnout milosrdenstvím (Petr Pivoňka)	17
15.	Mrtví vstávají a chudým se... (Ondřej Macek)	25
16.	Ježíš a hříšnice (Petr Pivoňka)	32
V I.	Slovo se stalo tělem (Marie Medková)	38
V II.	Útěk do Egypta (Marie Medková)	44
17.	Podobenství o rozsévači (Jiří Bureš)	51
18.	Utišení bouře a uzdravení... (Jiří Bureš)	57
19.	Vzkříšení dcery Jairovy (Anna Lavická)	64
20.	Nasyčení pěti tisíců (Daniel Heller)	71

POZVÁNÍ NA CESTU

2005-2007

2. díl ze 4 dílů 1. ročníku dvouletého cyklu

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

Vydává poradní odbor pro práci s dětmi
při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Autor obálky Zdeněk Šorm, grafická úprava Marie Stolařová
Tiskne Sprint servis Praha

